

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Filip Legát

**Pád egyptského prezidenta Mursího
pohledem konceptu coup-proofingu**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Filip Legát**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek PhD.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

LEGÁT, Filip. *Pád egyptského prezidenta Mursího pohledem konceptu coup-proofingu*. Praha, 2015. 133 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek PhD.

Abstrakt

Arabské jaro zapříčinilo politický otřes na Blízkém východě. Zažité pořádky doznaly změn v řadě zemí a jednou z nich byl i Egypt. Po svržení režimu Husního Mubaraka se pozice nejvýznamnějšího aktéra egyptské politiky ujalo Muslimské bratrstvo, jemuž volební výsledky přisoudily vítězství v parlamentních i prezidentských volbách. Zhruba rok po svém triumfu je však islamistický prezident Muhammad Mursí svržen pučem vedeným armádou. Tato diplomová práce prostřednictvím konceptu coup-proofingu zkoumá, jestli Mursí proti puči učinil nějaká preventivní opatření. Z obecného konceptu coup-proofingu autor sestavuje jeho partikulární verzi, aplikovatelnou na egyptská specifika. Skrze něj poté analyzuje relevantní události v době Mursího prezidentství a identifikuje aplikaci coup-proofingových strategií. Ve svém závěru práce společně s opovědí na otázku, které coup-proofingové strategie Mursí využil, přináší i interpretaci jeho politických kroků. Detailním rozborem událostí předcházejících odstavení Muslimského bratrstva od moci tak přispívá do debaty o vojensko-civilních vztazích, které právě Arabské jaro poskytlo nový impulz.

Abstract

The Arab Spring caused a political turmoil in the Middle East. An established order has undergone significant changes in many countries including Egypt. The Muslim Brotherhood emerged as the most powerful actor in Egyptian politics after the fall of a regime of Husni Mubarak. This was manifested by victories in both parliamentary and presidential elections. However, a year later after his triumph, Islamist president Mohammad Morsi was toppled by the military. The diploma thesis *The Fall of Egyptian president Morsi through the concept of coup-proofing* examines, whether Morsi attempted to prevent such event from the occurrence. The author forms a particular concept of coup-proofing from its general counterpart in order to reflect the specifics of Egypt. With its help, he analyzes relevant events of Morsi's presidency and identifies the application of coup-proofing measures. In its last part, the thesis answers which coup-proofing methods were used by Morsi's regime and gives an interpretation of those political moves. This thorough examination of a development prior to the ouster of Muslim Brotherhood from power contributes to a contemporary civil-military relations debate, which was recently given an impulse by the Arab Spring.

Klíčová slova

Arabské jaro, Egypt, puč, coup-proofing, vojensko-civilní vztahy, armáda, Muslimské bratrstvo,

Keywords

Arab Spring, Egypt, coup, coup-proofing, civil-military relations, military, Muslim Brotherhood

Rozsah práce: 152 668 znaků, 21 536 slov

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14. 5. 2015

Filip Legát

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D, který mi po celou dobu psaní práce ochotně poskytoval potřebné rady a doporučení. Rovněž mu patří velký vděk za pečlivost, s níž kontroloval průběžný postup tvorby textu. Dále chci poděkovat členům své rodiny a přítelkyni Bety za jejich nezměrnou podporu. Bez nich by tato práce skutečně nikdy nemohla vzniknout.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Projekt diplomové práce

**Pád egyptského prezidenta Mursího pohledem
konceptu coup-proofingu**

Vypracoval: **Bc. Filip Legát**

Ročník: **2.**

Semestr: **LS 2014**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek PhD.**

Souhlasím s vedením magisterské diplomové práce:

Datum odevzdání: 6. 6. 2014

Výběr tématu

Počátek roku 2011 s sebou přinesl sled událostí, které doslova otřásly regiony severní Afriky a Blízkého východu. Sociální nepokoje, započaté v Tunisku, se rychle rozšířily napříč mnoha muslimskými zeměmi. V některých z nich vedly k rozsáhlým násilnostem na demonstrantech (Bahrajn), jinde obyvatelstvo za relativně malých obětí dosavadní autoritativní vlády vypudilo (Tunisko). V Libyi a Sýrii pak iniciovaly dokonce občanskou válku. Tento fenomén byl záhy označen výrazem Arabské jaro. Jedním ze států, kde vzednutí masivních protestů vedlo k turbulentnímu vývoji, byl i Egypt, země do té doby vnímaná jako ztělesnění stability. Svrhnutí takřka po tři dekády vládnoucí garnitury Husního Mubaraka však nevyústilo ve změnu režimu, která by přetrvala. Nástup jednoho z čelních představitelů Muslimského bratrstva Mohammeda Mursího do prezidentského úřadu symbolizoval transformaci. Mnohé bylo napsáno a predikováno o tom, jakým směrem se Egyptská arabská republika pod jeho taktovkou vydá. Zda by začal tradičně sekulárně se profilující Egypt inklinovat k politickému islámu, nebo by došlo k syntéze religiózních důrazů s dosavadní sadatovsko-mubarakovskou orientací, se už nedozvíme.

Mursího počínání v politice bylo značnou částí veřejnosti chápáno jako dláždění cesty k autoritarismu, což začalo vzbuzovat silné obavy. V jejich důsledku se egyptská města znovu zaplnila demonstrujícími davy, jejichž nevoli znatelně přizpůsobila tristní hospodářská situace země. Do hry následně vstoupila jedna z nejvíce etablovaných egyptských institucí – armáda. 3. 7. 2013 byl Mursí vojenským pučem zbaven moci a otěže převzala Nejvyšší rada ozbrojených sil. Po dvou letech tak ozbrojené složky opět sehrály úlohu jazýčku na vahách. V roce 2011 zůstaly neutrální, tentokrát se přiklonily na stranu ulice.

Povaha vztahu mezi vládou a armádou se tak pro Egypt stala faktorem určujícím běh země. Arabské jaro vneslo do egyptské politiky novou dynamiku, otřásl zavedenými strukturami a sprovodilo z veřejného života Mubaraka. Umožnilo Mursímu a Muslimskému bratrstvu strmý přechod z ilegality až na samý vrchol. Nicméně jejich brzké násilné odstavení vyvolává otázku nastavení vazeb mezi Mursím, Muslimským bratrstvem a představiteli armády. Od dob Gamála Násira jsou ozbrojené síly v Egyptě považovány za rozhodujícího aktéra. Svržení Mubaraka, nástup prvního prezidenta v historii země, jenž nepocházel z řad armády, a kontext změn v regionu mohly vyvolat

dojem, že staré pořádky vzaly za své. Co více, možná moc a vůli šéfa armády podcenil i samotný Mursí a jeho okolí. Do jaké míry se koncentroval na to, aby se zabezpečil před potenciálním ohrožením ze strany ozbrojených sil? V čem případně selhal, že vývoj nakonec rezultoval až ve vojenský puč? Na zodpovězení těchto nejasností cílí prostřednictvím konceptu tzv. coup-proofingu tato diplomová práce.

Význam práce

Vědecká činnost v oblasti pučů a coup-proofingu je už od 60. let relativně bohatá. Nástup Arabského jara poskytl zájmu o problematiku nový impuls. Tato práce se do trendu zapojuje. Nabízí aplikaci zavedené teorie na ryze aktuální případ konkrétní země. V tom se liší od velké většiny ostatních prací, jež se tématice coup-proofingu věnují. S konceptem pracují zejména s využitím kvantitativních metod, což má při testování obecných hypotéz svou logiku. Tato studie hodlá vykročit jinak; výchozí teoretické předpoklady budou stejné, ale záměr i způsob jeho dosažení odlišný. Na případu Egypta se pokusí vysledovat podobu, jakou zde případný coup-proofing nabyl, a současně osvětlit její příčiny. Ke studiu událostí spojených s převratem tak přispěje novou interpretací.

Výzkumné otázky

Předkládaná práce nahlíží na vojenský puč v Egyptě v roce 2013 jako na důsledek geneze vztahů mezi dvěma základními součástmi státu - vlády a armády. Pokládá si dvě výzkumné otázky:

1. Jaké metody coup-proofingu zvolil prezident Mursí?
2. Proč Mursí v oblasti coup-proofingu nepostupoval jinak?

Teoretický rámec a definice pojmů

Nejvhodnější formou, kterou lze danou problematiku uchopit, nabízí instrumentální jednopřípadová studie, s jejíž pomocí vztáhneme teorii ukotvenou v konceptu coup-proofingu na situaci Egypta během Mursího vlády. Naším záměrem není odhalit spojení mezi mírou coup-proofingu a provedeným pučem, nýbrž snaha zjistit, jestli vůbec, jakým způsobem¹ a proč (ne)byl ten který coup-proofing použit. Krátká časová perioda zkoumaného období (délka Mursího prezidentství) poskytne patřičný prostor pro

¹ DRULÁK, Petr, et al. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Portál, 2008. s. 40

detailní sondáž příslušných faktorů. Termínu coup-proofing budeme vzhledem k neexistenci adekvátního českého ekvivalentu užívat v jeho anglické verzi. Puč pojmáme jako „*nezákonný a zjevný pokus armády nebo jiných elit v rámci státního aparátu o sesazení vykonavatele exekutivy.*“² Koncept coup-proofingu definujeme s Jamesem T. Quinlivanem jako „*soubor opatření, které režim uskutečňuje jako prevenci vůči puči.*“³ Jinými slovy jde o „*manipulování politiky vůči ozbrojeným silám tak, aby se snížila jejich ochota podniknout puč.*“⁴ Toto poměrně široké vymezení přirozeně potřebuje konkretizovat, jelikož nezahrnuje žádné hmatatelné opěrné body. Přikročíme tedy k určitému druhu syntézy, v jejímž rámci si z existujících pojetí coup-proofingu definujeme vlastní koncept, skládající se z dílčích coup-proofingových postupů, korespondujících s případem, na který ho chceme aplikovat.

Výběr metod a operacionalizace

Po úvodu se práce bude věnovat teoretické reflexi coup-proofingu a představení vlastního konceptu derivovaného z diskutovaných teorií. Následující část stručně popíše přehled nejdůležitějších událostí z průběhu Mursího pobytu v úřadě a podá informaci o politických silách, jejichž byl vůdcem, na což už naváže samotná aplikace konceptu.

Pro vytyčení relevantních dílčích opatření, provedeme revizi debaty o coup-proofingu. Quinlivan mezi jeho varianty zařazuje jak vytvoření „*paralelních bezpečnostních složek, tak ustavení většího počtu interních bezpečnostních organizací s překrývajícími se jurisdikcemi.*“⁵ První z procedur se zaměřuje na vznik protiváhy armády zvnějšku, skrze založení paramilitárních sil. O multiplikaci bezpečnostních složek hovoří Sharon E. Nepstadová v konexi se „*strukturálním designem armády.*“⁶ Strategii vnitřního institucionálního štěpení armády a bezpečnostních sil po dlouho dobu uplatňoval např. Muammar Kaddafi.⁷ Obě dimenze spojují Belkin a Schofer v pojmu *counter-balancing*⁸

² THYNE, Clayton; POWELL, Jonathan M. Coup d'état or Coup d'Autocracy: How Coups Impact Democratization, 1950–2008. *Unpublished Manuscript*, 2010, s. 6

³ QUINLIVAN, James T. Coup-proofing: Its practice and consequences in the Middle East. *International Security*, 1999, Vol 24, No. 2, s. 133

⁴ POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol 56, No 6, s. 1018

⁵ QUINLIVAN, J.T.(1999), s. 133

⁶ NEPSTAD, Sharon Erickson. Mutiny and nonviolence in the Arab Spring Exploring military defections and loyalty in Egypt, Bahrain, and Syria. *Journal of Peace Research*, 2013, 50(3), s. 333

⁷ LUTTERBECK, Derek. Arab Uprisings, Armed Forces, and Civil–Military Relations. *Armed Forces & Society*, 2013, Vol 39, No 1, s. 40

⁸ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Toward a structural understanding of coup risk. *Journal of Conflict*

– vyvažování. Pojímají ho jako „*systém brzd a protivah, ve kterém více (vojenských) organizací kontroluje sebe navzájem a na základě nezávislosti svých donucovacích aparátů chrání režim.*“⁹ Vyvažování bude prvním sledovaným přístupem. Zkoumat ho budeme na aktivitách, jež byly v souladu s uvedenou teorií podnikány za Mursího vlády.

Druhým souborem metod budou ekonomické pobídky. Dle S. Nepstadové zde spadají nejen nejrůznější *finanční benefity*, ale i „*privilegované přístupy k (často protizákonným) ekonomickým aktivitám.*“¹⁰ Powell tvrdí, že „*efektivním způsobem pro snižování rizika puče je zvýšení výdajů na jednotlivého vojáka*“.¹¹ Samuel Huntington zase vidí účinnou strategii v tzv. „*nákupu hraček*“¹² - vojenského vybavení. Data, statistiky a zdroje popisující korporátní zájmy egyptské armády pak skýtají dostatek zevrubného materiálu k bádání.

Poslední souhrn opatření pojmenujeme termínem civilní kontrola. Prostředí egyptského státu, poznamenaného dlouholetou dominancí armádních struktur, činí tuto oblast zásadní. Její operacionalizací se obšírně zabývá Peter D. Feaver. Vhodný prostředek civilní kontroly spatřuje v obsazení armádních pozic lidmi, ochotnými dohled akceptovat.¹³ K tomu se nezbytně váže věrohodná *hrozba potrestání*¹⁴ eventuálního vzepření se. S odkazem na C. Welche pojednává Feaver o udělení jisté *autonomie* ozbrojeným silám tam, kde to neohrožuje režim. Výměnou za to civilní představitelé na ozbrojených silách nárokují přijetí subordínace.¹⁵ Měřítkem, jež uzavře paletu indikátorů civilní kontroly, bude *legitimita režimu*. Podle Feavera může její výše deterovat aspiranty na převzetí moci.¹⁶ Zmíněné prvky jsou snadno vyhledatelné, můžeme vycházet jak z veřejných prohlášení Mursího, jeho personální politiky, tak pokusů o změnu postavení armády jako instituce.

Resolution, 2003, Vol, 47, No 5, s. 613

⁹ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol 14, No 1, s. 144

¹⁰ NEPSTAD, Sharon Erickson. (2013), s. 338

¹¹ POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol56, No 6, s. 1036.

¹² Tamtéž

¹³ FEAVER, Peter D. Civil-Military Relations 1. *Annual Review of Political Science*, 1999, Vol 2, No 1. s. 226

¹⁴ NEPSTAD, Sharon Erickson. (2013), s. 338

¹⁵ FEAVER, Peter D. (1999), s. 228

¹⁶ Tamtéž, s. 229

Hledání coup-proofingových přístupů, použitých Mursím, bude postupně poodkrývat odpověď na první výzkumnou otázku. Ruku v ruce bude docházet k identifikaci důvodů, stojících za detekovaným stavem. Závěrečná kapitola získané informace shrne a zasadí je do širšího kontextu, čímž podá odpověď na druhou výzkumnou otázku.

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod
2. Představení konceptu coup-proofingu
 - 2.1 Teoretická diskuze
 - 2.2 Vymezení konceptu pro aplikaci
3. Průběh Morsího prezidentství
4. Aplikace konceptu
 - 4.1 Vyvažování
 - 4.1.1 Paramilitární organizace
 - 4.1.2 Proliferace bezpečnostních složek a jejich vnitřní rozčlenění
 - 4.2 Ekonomické pobídky
 - 4.3 Civilní kontrola
5. Důvody Morsího postupu
6. Závěr

Seznam předpokládané literatury

Neperiodická

- COOK, Steven A. Ruling but not governing: the military and political development in Egypt, Algeria, and Turkey. *Baltimore: JHU Press*. 2007. 206 s.
- COOK, Steven A. The Struggle for Egypt: From Nasser to Tahrir Square. Cary, NC, USA: *Oxford University Press*, 2011. 433 s.
- COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. New Arab Revolt: What Happened, What It Means, and What Comes Next. New York, USA: CFR. 2011. 497 s.
- EL-MAHDI, Rabab; MARFLEET, Philip. Egypt: the moment of change. *London: Zed Books*. 2009. 199 s.
- FARAH, Nadia Ramsis. Egypt's political economy: power relations in development. *American University in Cairo Press*, 2009. 204 s.
- HESHAM, AL-AWADI. In Pursuit of Legitimacy. The Muslim Brothers and Mubarak, 1982-2000. *London/New York: I.B:Tauris*. 2004, 272 s.

- HOPWOOD, Derek. *Egypt 1945-1990: Politics and Society*. London: Routledge. 2002. 224 s.
- HUNTINGTON, Samuel P. *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. University of Oklahoma press. 1993. 367 s.
- LUTTWAK, Edward. *Coup d'etat: A practical handbook*. Harvard University Press, 1979, 209 s.
- MERLINI, Cesare; ROY, Olivier (ed.). *Arab Society in Revolt: The West's Mediterranean Challenge*. Washington, DC: *Brookings Institution Press*. 2012. 282 s.
- RUTHERFORD, Bruce. *Egypt After Mubarak-Liberalism, Islam and Democracy in the Arab World*. Princeton University Press. 2013. 345 s.
- STACHER, Joshua. *Adaptable Autocrats: Regime Power in Egypt and Syria*. Palo Alto: Stanford University Press. 2012. 241 s.

Periodická

- BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol 14, No 1, s. 140-177.
- BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Toward a structural understanding of coup risk. *Journal of Conflict Resolution*, 2003, Vol 47, No 5, s. 594-620.
- BELLIN, Eva. Reconsidering the robustness of authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics*, 2012, Vol 44, No 2, s. 127-149.
- EHRENFELD, R. The Muslim Brotherhood Evolution: An Overview. *American Foreign Policy Interests*, 2001, Vol 33, No 2, s. 69-85
- FEAVER, Peter D. Civil-Military Relations 1. *Annual Review of Political Science*, 1999, Vol 2, No 1. S. 211-241.
- HASHIM, Ahmed S. The Egyptian Military, Part One: From the Ottomans Through Sadat. *Middle East Policy*, 2011, Vol 18, No 3, s. 63-78.
- HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol 18, No 4, s. 106-128.
- KARAWAN, Ibrahim A. Politics and the Army in Egypt. *Survival*, 2011, Vol, 53 No 2, s. 43-50
- LUTTERBECK, Derek. Arab Uprisings, Armed Forces, and Civil–Military Relations. *Armed Forces & Society*, 2013, Vol 39, No 1, s. 28-52.
- NEPSTAD, Sharon Erickson. Mutiny and nonviolence in the Arab Spring Exploring

military defections and loyalty in Egypt, Bahrain, and Syria. *Journal of Peace Research*, 2013, Vol 50, No 3, s. 337-349.

POWELL, Jonathan M. Regime Vulnerability and the Diversionary Threat of Force. *Journal of Conflict Resolution*, 2014, Vol. 58, No 1, s. 169-196.

POWELL, Jonathan M.; THYNE, Clayton L. Global instances of coups from 1950 to 2010 A new dataset. *Journal of Peace Research*, 2011, Vol 48 No 2, s. 249-259.

POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d'état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol 56, No 6, s. 1017-1040.

QUINLIVAN, James T. Coup-proofing: Its practice and consequences in the Middle East. *International Security*, 1999, Vol 24, No. 2, s. 131-165.

SARGQUIS, D. J. Democratization after the Arab Spring: The Case of Egypt's Political Transition. *Politics & Policy*. 2012. Vol 40, No 5, s. 871-903

SING, Chaitram. Military Coups in Pakistan And The Corporate Interests Hypothesis. *Journal of Third World Studies*. 2011, Vol 28, No 1, s. 47-59.

THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. 2012, Vol 112. 504 s.

THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. 2013, Vol 113. 572 s.

THOMPSON, William R. Organizational cohesion and military coup outcomes. *Comparative Political Studies*, 1976, Vol 9, No 3, s. 255-276.

THOMPSON, William R. Regime vulnerability and the military coup. *Comparative Politics*, 1975, Vol. 7, No. 4, s. 459-487

WICKHAM, C. R. The Muslim Brotherhood and democratic transition in Egypt. *Middle East Law and Governance*. 2011. Vol 3, No 1-2, s. 204 – 223

Diplomové práce

NAVRÁTILOVÁ, Daniela. Mediální obraz prezidenta Muhammada Mursiho na počátku jeho volebního období ve vybraném egyptském tisku. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Katedra mediálních studií. 2013, 98 s. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Elektronické zdroje

ABUL-MAGD, Z. (2013). The Egyptian military in politics and the economy: Recent history and current transition status. *CMI Insight*, 2. Dostupné z:

<http://www.cmi.no/publications/file/4935-the-egyptian-military-in-politics-and-the-economy.pdf>

ALTERMAN, Jon , B. (2012). Egypt in Transition. *Center for Strategic and International Studies*. Dostupné z:
http://csis.org/files/publication/120117_Egypt_Transition.pdf

ARAB SPRING TIMELINE. (2014). *Stratfor*. Dostupné z:
<http://www.stratfor.com/topics/terrorism-and-security/arab-spring>

COLOMBO, S.; MERRINGOLO, A. (2013). Egypt: Back to Square One? *Istituto Affari Internazionali*. Available at: <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiw1323.pdf>

EGYPT DRAFTS CONSTITUTION ALTERS ROADMAP. (2013). *Al-Jazeera*. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/12/egypt-draft-constitution-alters-roadmap-201312253423607218.html>

EGYPT ECONOMIC PROFILE. *Index Mundi*. (2013). Dostupné z:
http://www.indexmundi.com/egypt/economy_profile.html

EGYPT UNEMPLOYMENT RATE. (2013). *Trading Economics*. Dostupné z:
<http://www.tradingeconomics.com/egypt/unemployment-rate>

EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE. (2013). Egypt's Muslim Brotherhood Experience. Dostupné z:
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130645/LDM_BRI\(2013\)130645_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130645/LDM_BRI(2013)130645_REV1_EN.pdf)

FALK, RICHARD. (2013). Egypt's morning after. *Al-Jazeera*. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2013/07/201375122254190958.html>

GLAUB, Florence. Arab Spring and Arab Armies: A New Framework for Analysis. International Institute for Counter-Terrorism, 2013, February, 16 s. Dostupné z:
<http://www.ictwps.com/default/assets/File/ICTWPS%20-%20Florence%20Gaub%20-%208.pdf>

GROWTH RATE DECREASED TO 1.5% IN 2012/2013. (2013). *Dailynews*. Dostupné z:
<http://www.dailynewsegypt.com/2013/10/19/growth-rate-decreased-to-1-5-in-20122013/>

HOUDAIBY, I. (2013). From Prison to Palace: the Muslim Brotherhood's challenges and responses in post-revolution Egypt. *Fride and Hivos*. Dostupné z:
http://www.fride.org/descarga/WP_117_From_Prison_to_Palace.pdf

INDEX MUNDI. (2013). Egypt GDP – Real Growth Rate. Dostupné z:
http://www.indexmundi.com/egypt/gdp_real_growth_rate.html

JAMOUL, H.A. The Arab Spring: The Root Causes? (2012). *Al-Manar*. Dostupné z: <http://www.almanar.com.lb/english/adetails.php?fromval=1&cid=31&frid=31&eid=45439>

PEW RESEARCH CENTER. Egyptians Increasingly Glum. May 16, 2013, 36 s. Dostupný z <http://www.pewglobal.org/files/2013/05/Pew-Global-Attitudes-Egypt-Report-FINAL-May-16-2013.pdf>

RIZK, MARIAM.;SHARNOUBI, Osman, L. (2013). Egypt's constitution 2013 vs. 2012: A comparison. *Ahramonline*. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/88644.aspx>

ROUDI, F. (2011). Youth Population and Employment in the Middle East and North Africa: Opportunity or Challenge?. *Population Reference Bureau*. Dostupné z: http://www.un.org/esa/population/meetings/egm-adolescents/p06_roudi.pdf

SHAUB, William. The Roots of Revolution in Egypt. *Arbitrage Magazine*. Dostupné z: <http://www.arbitragemagazine.com/topics/international-affairs/middle-east/the-roots-of-revolution-in-egypt/>

SUSSER, ASHER. (2013). Egypt after Morsi's Ouster: Democracy Without Democrats? *Tel Aviv Notes*, Volume 7, Special Edition No. 3. Dostupné z: http://www.aftau.org/site/DocServer/Susser_Egypt_TANotes_2013.pdf?docID=19741

TETI, ANDREA.; GERVASIO, GENNARO. (2013). Coup in Egypt for People or Against People. *Open Democracy*. Dostupné z: <http://www.opendemocracy.net/andrea-teti-gennaro-gervasio/army%E2%80%99s-coup-in-egypt-for-people-or-against-people>

THE 2012 CONSTITUTION of Egypt, Translated by Nivien Saleh, with Index. Dostupné z: <http://niviensaleh.info/constitution-egypt-2012-translation/#ch-four-3>

WEINFURTER, J. (2013). Zima egyptské nespokojenosti? *Ústav Mezinárodních Vztahů*. Dostupné z: <http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/zima-egyptske-nespokojenosti>

WIGHT, John. (2013). The Role of the IMF in Morsi's Downfall. *Huffington Post*. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.co.uk/john-wight/mohammed-morsi-imf_b_3560144.html

YEZZA, Hicham. (2013). What Algeria 1992 can, and cannot, teach us about Egypt 2013. *Open Democracy*. Dostupné z: <http://www.opendemocracy.net/hicham-yezza/what-algeria-1992-can-and-cannot-teach-us-about-egypt-2013>

Obsah

OBSAH.....	1
1 ÚVOD.....	2
1.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODOLOGIE.....	3
2 PŘEDSTAVENÍ KONCEPTU COUP-PROOFINGU	4
2.1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	5
2.2 COUP-PROOFING OPTIKOU TEORIE	7
2.2.1 <i>Coup-proofing v podání Jamese T. Quinlivanna a následná debata</i>	9
2.2.2 <i>Implikace coup-proofingu</i>	17
2.2.3 <i>Role legitimacy</i>	19
2.3 VYMEZENÍ VLASTNÍHO KONCEPTU PRO APLIKACI.....	20
3 PRŮBĚH MURSÍHO PREZIDENTSTVÍ.....	22
3.1 STRUČNÝ PŘEHLED PŘEDCHÁZEJÍCÍHO VÝVOJE.....	23
3.2 POLITICKÉ DĚNÍ BĚHEM MURSÍHO PREZIDENTSTVÍ	28
3.2.1 <i>První měsíce</i>	28
3.2.2 <i>Zápas o ústavu a kontroverzní dekret</i>	29
3.2.3 <i>Střet se soudci</i>	32
3.2.4 <i>Puč</i>	33
4 APLIKACE KONCEPTU.....	37
4.1 EGYPTSKÁ ARMÁDA PŘED ARABSKÝM JAREM	37
4.2 STAV EGYPTSKÉ ARMÁDY ZA MURSÍHO	40
4.3 VYVAŽOVÁNÍ.....	41
4.3.1 <i>Vytváření nových paramilitárních struktur?</i>	41
4.3.2 <i>Využití stávajících struktur</i>	43
4.3.3 <i>Personální politika a segmentace ozbrojených sil</i>	50
4.4 MATERIÁLNÍ COUP-PROOFING.....	54
4.4.1 <i>Geneze a podoba armádního angažmá v ekonomice Egypta</i>	54
4.4.2 <i>Hospodářská privilegia armády po revoluci</i>	58
4.4.3 <i>Mursí a ekonomický coup-proofing</i>	60
4.5 LEGITIMITA REŽIMU.....	64
4.5.1 <i>Zvládání hospodářské krize</i>	65
4.5.2 <i>Proces přijímání ústavy a její obsah</i>	70
5 VYHODNOCENÍ A DŮVODY MURSÍHO POSTUPU	78
5.1 VÝSLEDKY APLIKACE PARTIKULÁRNÍHO KONCEPTU COUP-PROOFINGU	78
5.1.1 <i>Vyvažování a personální politika</i>	78
5.1.2 <i>Materiální coup-proofing</i>	79
5.1.3 <i>Legitimita režimu</i>	79
5.2 DŮVODY MURSÍHO POSTUPU	80
5.2.1 <i>Dvojsečnost coup-proofingu</i>	80
6 ZÁVĚR.....	85
7 SUMMARY.....	87
ZDROJE.....	89

1 Úvod

Dne 3. 7. 2013, téměř na rok přesně od svého zvolení, byl egyptský prezident Muhammed Morsí odstaven od moci. Té se chopila armáda vedená ministrem obrany Abdulem Fatahem Sísím. Pučem došlo k vyústění vleklé politické krize, eskalující během posledního půl roku. Překotné události prvních červencových dní roku 2013 završily egyptskou verzi procesu tzv. Arabského jara, započatého na sklonku roku 2010 v Tunisku. Po svém strmém vzestupu z ilegality až k parlamentní většině a prezidentskému křeslu skončilo Muslimské bratrstvo prakticky znovu tam, odkud před nedávnem vzešlo. Tytéž davy, které necelého dva a půl roku nazpět svrhávaly Mubaraka, nadšeně aplaudovaly armádě při její intervenci proti Mursímu. Jejich znovunalezená naděje a víra v demokratizaci Egypta ale měla být záhy opět zklamána. Návratem do pomyslného bodu nula se tak symbolicky uzavřela jedna etapa poutí egyptského státu post-mubarakovským obdobím.

Hlavním cílem této diplomové práce bude zjistit, jestli se Mursí v době, kdy zastával prezidentskou funkci, puči snažil nějak aktivně zabránit. Téma dosud nebylo v odborné literatuře komplexně zpracováno a naší ambicí bude tuto mezeru vyplnit. K tomuto účelu využijeme obecného konceptu coup-proofingu. Způsob uchopení tématu vychází z premisy, že Mursí, vědom si postavení armády v Egyptě, učinil určitá preventivní opatření, definovaná v teorii coup-proofingu, k ochraně své vlády před možnou vojenskou intervencí. Práce tak poskytne vhled do vojensko-civilních vztahů v Egyptě podstupujícím politickou transformaci. Podrobným rozbohem Mursího přístupu k armádě skrze koncept coup-proofingu přinese novou interpretaci období, jež červencovému puči předcházelo.

Vyhodnocení Mursího snah nám umožní interpretovat dopad coup-proofingu na politický vývoj země a implicitně nastínit, jak na určité konkrétní výzvy politické transformace (ne)reagovat. Právě aktuálnost popisovaného a možné zobecňující poznatky vzešlé z koncentrace na případ Egypta přispějí do debaty o vojensko-civilních vztazích, povzbuzené právě Arabským jarem. To bude dalším motivem této práce.

1.1 Výzkumné otázky a metodologie

Práce nahlíží na vojenský puč v Egyptě v roce 2013 jako na důsledek geneze vztahů mezi dvěma základními elementy státu - vládou a armádou. Pokládáme si v ní dvě výzkumné otázky:

1. Jaké metody coup-proofingu zvolil prezident Mursí?
2. Proč Mursí v oblasti coup-proofingu nepostupoval jinak?

Postupovat budeme formou instrumentální případové studie, s jejíž pomocí vztáhneme obecný koncept coup-proofingu na specifickou situaci Egypta během Mursího vlády. Naším záměrem není odhalit spojení mezi mírou coup-proofingu a provedeným pučem, nýbrž snaha zjistit, jestli vůbec, jakým způsobem a proč (ne)byl ten který coup-proofing použit. Krátká časová perioda zkoumaného období (délka Mursího prezidentství) poskytne patřičný prostor pro detailní sondáž příslušných faktorů. Na základě revize literatury si z existujících pojetí coup-proofingu definujeme vlastní koncept, skládající se z dílčích coup-proofingových postupů, korespondujících s případem, na který ho chceme aplikovat. Pomocí tohoto filtru pak budeme nahlížet na události, předcházející červenci roku 2013. Jejich chronologický přehled nejprve podáme v samostatné kapitole. Vyhledáváním coup-proofingových strategií, aplikovaných Mursím, budeme postupně podkrývat odpověď na první výzkumnou otázku. Ruku v ruce s tím budou identifikovány důvody stojící za detekovaným stavem. Závěrečná kapitola získané informace shrne a zasadí je do kontextu diskutované teorie, čímž podá odpověď na druhou výzkumnou otázku.

2 Představení konceptu coup-proofingu

Přestože k pučům, a to zejména vojenským, dochází prakticky po celou historii, do centra pozornosti akademiků se jako takové dostaly až ve druhé polovině 20. století. Náhlý zájem o tuto problematiku se pojil s vlnou nastolování vojenských vlád v zemích třetího světa, propuknuvší v návaznosti na proces dekolonizace a vznik řady nových státních útvarů. Během let 1949 až 1980 proběhlo jen v oblasti Blízkého východu 55 vojenských pučů.¹ V Subsaharské Africe byla situace podobná, v průběhu období let 1960 až 1982 zaznamenalo pokus o svržení režimu více než 90% tamních států.² Není proto divu, že nebývalá četnost pučů vyvolala poptávku sociálních vědců po jejich hlubší reflexi.

Kořeny debaty leží u vztahu vojenské a civilní složky státní moci, pro něž angličtina užívá termínu civil-military relations. V naší práci se budeme držet doslovného překladu vojensko-civilní vztahy.³ Téma jako jeden z prvních rozpracoval Samuel P. Huntington v práci *The Soldier and The State* vydané roku 1957. Ačkoliv se práce zabývá především rolí ozbrojených sil v rámci politického systému USA v kontextu probíhající Studené války, bývá častokrát citována jako jeden z klíčových zdrojů při pojmenovávání obecných třecích ploch mezi státní mocí a vojskem.⁴ Huntington zde totiž otevírá celé spektrum problémů týkajících se tenze mezi armádou a její kontrolou ze strany, z vojenského hlediska nepoměrně slabších, civilních představitelů státu. To avizuje skutečnost, že sousloví vojensko-civilní vztahy ve smyslu „*dělbý práce*“⁵ je ve svém jádru více „*normativní než deskriptivní*“⁶ a stává se spíše vyjádřením ideálního stavu, který však často neodráží skutečnost popisovaného. Tento paradox tvoří východisko pro rozvíjení dalšího uvažování o postavení armády k ve státě vládnoucímu režimu a vice versa. Peter D. Feaver to shrnuje následovně: „*Instituci, které je*

¹ QUINLIVAN, James T. Coup-proofing: Its practice and consequences in the Middle East. *International Security*, 1999, Vol 24, No. 2, s. 133

² JENKINS, J. C., & A. J. (1990). Explaining military coups d'etat: black Africa, 1957-1984. *American Sociological Review*, s. 861

³ Například KŘÍŽ, Zdeněk, et al. *Civilní řízení a demokratická kontrola armády v České republice*. Masarykova univerzita v Brně, 2004, 136 s.

⁴ FEAVER, Peter D. Civil-Military Relations 1. *Annual Review of Political Science*, 1999, Vol 2, No 1. s. 212
POWELL, Jonathan M. Regime Vulnerability and the Diversionary Threat of Force. *Journal of Conflict Resolution*, 2014, Vol. 58, No. 1, s. 173

⁵ FEAVER (1999), s. 228

⁶ Ibidem

vytvořena, aby stát chránila, je dána taková síla, že tento stát může sama ohrozit.“⁷ Přírozně sem spadá i veškerá problematika spojená s puči, tedy i oblast tzv. coup-proofingu, jehož vymezení nyní předestřeme.

2.1 Definice základních pojmů

Výkladů pojmu puč existuje značné množství a navzájem ne zcela souzní v chápání aktérů tohoto procesu a jeho forem – tedy toho, kdo je jeho cílem, vykonavatelem a jaké jsou zvolené prostředky k jeho provedení.⁸ Autoři se rozcházejí například v rozsahu akcentování procesní roviny puče, tedy postupu, jakým je převzetí moci vykonáno. Příkladem může být „klasik žánru“ Edward Luttwak, pojednávající o puči jako o „infiltraci malého, ale klíčového segmentu státního aparátu, jenže je následně použit k odstavení vlády od kontroly jeho zbývající části“⁹. V kontrastu s ním Belkin a Schoeffler označují puč za „snahu malých vojenských koalic odstranit režim“¹⁰ a spatřujeme u nich spíše tendenci identifikovat aktéry děje, než zvýraznění procedury. My se přikloníme k syntetičtějšímu pojetí Powella s Thynem, kteří puč chápou jako „nezákonný a zjevný pokus armády nebo jiných elit v rámci státního aparátu o sesazení vykonavatele exekutivy.“¹¹ Právě adjektivum nezákonný vymezuje proces puče oproti jiným způsobům ujmoutí se politické moci. Takto zvolená formulace vhodně koresponduje s případem, na němž hodláme aplikaci coup-proofingu sledovat, protože jak uvidíme, během svržení prezidenta Mursího hráli svůj nezanedbatelný part vyjma armády i jiní hráči.

Puč jako pojem vybočuje tím, že není hodnotově neutrální, pojí se k němu četné negativní konotace. Nezřídka bývá používán jako nálepka se záměrem delegitimizovat určité dění. Prosté označení nějakého postupu jako puče ještě neznamená, že do této škatulky ho zařadí i všichni ostatní. Tato diskuze se ostatně rozhořela i ohledně odstranění Muhammada Mursího z postu prezidenta Egypta.¹² My budeme termín

⁷ FEAVER (1999), s. 214

⁸ POWELL, Jonathan M.; THYNE, Clayton L. Global instances of coups from 1950 to 2010 A new dataset. *Journal of Peace Research*, 2011, Vol 48 No 2, s. 250

⁹ Luttwak, E., & d'Etat, C. (1969). *A Practical Handbook*. New York: Alfred A. Knopf, s. 12

¹⁰ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol 14, No 1, s. 144

¹¹ POWELL, Jonathan M.; THYNE, Clayton L. (2011), s. 252

¹² NARAWA, Wael. Was Morsi's Ouster a Coup or New Egyptian Revolution? *Al Monitor*[online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/07/was-morsi-ouster-a-coup-or-new-egyptian-revolution.html#> nebo GERGES, Fawaz. Egypt coup: the military has not just ousted Morsi. It has ousted

užívat bez aspirace na apriorní evaluaci jeho účastníků. Přidržíme-li se ale kterékoliv z definic puče, které jsme uvedli, pak nazývat Mursího svržení slovem puč odpovídá ději, který se odehrál.

Rozdílné přístupy k definici puče se promítají i do snahy specifikovat coup-proofing. Na začátek je dlužno poznamenat, že vzhledem k absenci adekvátního českého ekvivalentu budeme s tímto termínem operovat v jeho zavedeném anglickém znění. Klasické vymezení podal ve svém vlivném článku, stojícím na počátku koherentní akademické diskuze o coup-proofingu, James T. Quinlivann. Představuje coup-proofing jako „soubor opatření, které režim uskutečňuje jako prevenci vůči puči.“¹³ Zatímco Quinlivann ve své definici neřeší toho, kdo puč podniká a koncentruje se čistě na technické hledisko (opatření), Powell zachází dále a ve svém stanovení coup-proofingu identifikuje i vykonavatele puče. Dle něj jde o „manipulování politiky vůči ozbrojeným silám tak, aby se snížila jejich ochota podniknout puč.“¹⁴ Powell předznamenává, odkud se nejčastěji generují potenciální pučisté a kterým směrem je tedy nutno podstoupit patřičné kroky ze strany režimu, zajišťující jeho setrvání. Ve světle coup-proofingu jako části problematiky vojensko-civilních vztahů je formulována Makarova definice: „Taková opatření podřizují ozbrojené síly politickému vedení a strukturují vojensko-civilní vztahy takovým způsobem, aby redukovala jejich schopnost a ochotu ohrozit politický status quo.“¹⁵ Jak už bylo zmíněno, Quinlivannovo pojetí se zaobírá postupy, jež mají za úkol zabránit provedení puče, účastníky tohoto procesu ovšem neadresuje. Coup-proofing, byť z drtivé většiny orientován primárně vůči ozbrojeným složkám, může nabírat i mnohem excesivnější podoby. Pučisté zdaleka nemusí pocházet výhradně z armádních kádru, čímž se obloukem vracíme k definici puče z dílny Powella a Thyna a oněm „jiným elitám.“ Navíc, i samotné bránění eventualitě vynuceného převzetí státního aparátu armádou, nebo její částí, nemusí být vykonáváno pouze se zadáním blokovat a kontrolovat v tomto ohledu vojenské kruhy a opatření namířit pouze na ně. Existují i jiné prostředky k tomu, aby armáda a další aktéři, pohrávající si s myšlenkou vystavit režimu stopku, byli od tohoto úmyslu odrazeni. Musíme též vzít v

democracy. *The Guardian* [online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/jul/04/egypt-coup-military-morsi-democracy>

¹³Quinlivann (1999), s. 133

¹⁴POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol 56, No 6, s. 1018

¹⁵MAKARA, Michael. Coup-proofing, military defection, and the Arab Spring. *Democracy and Security*, 2013, Vol. 9, No. 4. s. 335

potaz, že coup-proofing lze obecně chápat dvojitým způsobem. Politická praxe samozřejmě daleko předcházela jakémukoliv pokusu o její teoretickou reflexi, proto můžeme coup-proofing brát buď jako paletu nástrojů aplikovaných partikulárním politickým režim,¹⁶ nebo šířeji jako koncept, s jehož pomocí je možné analyzovat použití těchto instrumentů, míru jejich přítomnosti a vlivu na vývoj další událostí, jak také činí autoři, jejichž výstupy na toto téma budeme reflektovat.

2.2 Coup-proofing optikou teorie

V podstatě každý autor píšící o coup-proofingu naplňuje tento pojem trochu odlišným obsahem v závislosti na tom, z jakého úhlu pohledu k němu přistupuje a na jaké konkrétní situace a podmínky ho aplikuje. Nejinak tomu bude i v případě této práce, pro nalezení odpovídajících parametrů coup-proofingu, který mohl být reálně přítomen během Mursího prezidentství v Egyptě, nám nezbyvá než vysledovat, jak ho konceptualizovala pestrá plejáda předešlých autorů. Po této revizi provázené četnými ilustracemi následně přikročíme k určitému druhu syntézy, v jejímž rámci si z existujících pojetí coup-proofingu definujeme vlastní koncept, konglomerát dílčích coup-proofingových postupů, odpovídajících specifikům post-mubarakovského Egypta.

Přes nezměrné množství literatury věnované vojensko-civilním vztahům je vznik titulů zaměřených explicitně na coup-proofing záležitostí doby poměrně nedávné. Jeho dřívější odrazy v sociálních vědách proto musíme hledat u badatelů řešících vojensko-civilní vztahy a puče obecně. Esencí coup-proofingu jakožto politické praxe, ať už na sebe bere jakoukoliv tvář, je udržet aktuální politické vedení státu u moci. Jinými slovy, v jádru jde o „přežití.“¹⁷ Nepřekvapí tedy, že tu větší, tu menší poukaz na coup-proofing, byť implicitní, nalezneme už o dekády dříve, než dojde k jeho konceptualizaci.

Jedním z Huntingtonových motivů při psaní jeho výše uvedené přelomové studie bylo nebezpečí vyplývající z kontinuálního udržování velké a silné armády, tedy fenoménu, s nímž se Spojené státy americké s výjimkou let válečných dosud nestřetávaly. Studenoválečné soupeření se Sovětským svazem s jeho nároky nejen na neustálou

¹⁶DE BRUIN, Erica. *Coup-Proofing for Dummies: The Benefits of Following the Maliki Playbook* [online]. Foreign Affairs. 2014, [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iraq/2014-07-27/coup-proofing-dummies>

¹⁷ Powell, J. M. (2012). *Coups and Conflict: The Paradox of Coup-Proofing*. s. 9

pohotovost amerických ozbrojených sil, ale především na udržování jejich počtu na úrovni patřičně odpovídající hrozbě prezentované Sověty a jejich satelity, toto zažité schéma zcela revokovalo.¹⁸ Během expozé dimenzí vojensko-civilních vztahů se Huntington zamýšlí nad rozdílem mezi kontrolou armády v rámci demokracií a totalitních režimů. Ty druhé se ze své povahy uchylují k nejrůznějším zásahům do fungování ozbrojených složek, aby „zlikvidovaly jejich politickou sílu.“¹⁹

V předmluvě k Luttwakově eponymní knize o puči se poznamenává, že mnohé z toho, co je v knize psáno, může napovědět a posloužit režimu radou k tomu, jak se zachovat, když se chce vyvarovat puče.²⁰ Vzato obecně, kdykoliv je středobodem zájmu puč, implicitně se hovoří též o coup-proofingu. Motivem puče nemusí být jednoduše trvalé ujmoutí se politické moci, poháněn může být i potřebou napravit stav věcí.²¹ Podle Finera se armáda se tu a tam stylizuje do role jakéhosi „strážce“²², jenž zasahuje, aby zamezil politice neslučitelné se zájmy národa, načež opět ustupuje do pozadí a předává moc novým civilním autoritám.²³ Puč nemusí z definice znamenat permanentní převzetí moci tím, kdo ho provedl, ale její transfer jinam.

Finer dále rozlišuje mezi „přímou a nepřímou formou vládnutí.“²⁴ Vyvozuje, že po převratu rozsah kontroly ozbrojených sil nad politikou státu osciluje mezi jejím naprostým přivlastněním až po vyklizení pole. Riskuje tím opětovný nepříznivý vývoj a dochází tak k dalším armádním zásahům, jež jsou produktem toho, že nepřímý vliv zůstává zachován. Klasickým zástupcem nastíněného modelu bylo až donedávna Turecko,²⁵ kde kemalismus učinil armádu garantem „nacionalisticko-sekulárních principů“²⁶ státu. Přeloženo, je to ona, kdo má nakonec o jejich podobě konečné slovo. Stupeň armádní supervize nad sférami politiky je kruciólní proměnnou ohraničující zónu působnosti každého režimu.

¹⁸ HUNTINGTON, Samuel, P. (1967). *The Soldier and The State: The Theory and Politics of Civil-military Relations*. 457 s.

¹⁹ HUNTINGTON (1967), s. 82

²⁰ LUTTWAK, foreword s. 15

²¹ FINER, Samuel E. *The Man on Horseback-1974. Armed Forces & Society*, 1974, Vol. 1., No. 1, s. 8

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*. s. 14

²⁵ *Ibidem* s. 14

²⁶ AKNUR, Müge. *Civil-Military Relations During the AK Party Era: Major Developments and Challenges. Insight Turkey*, 2013, Vol. 15, No. 4, s. 131

Ten podle Tachaua a Hepera rozlišuje Nordlingerův model politické angažovanosti armády, který vedle strážce Finerova typu definuje ještě další dva druhy chování.²⁷ Armáda může být „vládcem“²⁸, který vstupuje do politiky ne proto, aby zabránil změnám, ale aby je sám vykonal. Zde armáda iniciuje, ne reaguje. Trojici doplňuje úloha „moderátora“,²⁹ nevměšujícího se dokud režim vyhovuje jeho partikulárním zájmům. Těmito distinkcemi je často simplifikovaný turecký model rozvíjen o další motivace armádního intervencionismu.

Nad okamžikem, kdy může disproporční rozložení sil mezi politickým režimem a ozbrojenými silami státu vyústit až v puč, se zamýšlí Thompson. Pravděpodobnost se zvyšuje s mírou závislosti režimu na hrubé síle.³⁰ Situace eskaluje ve chvíli, kdy se vedení státu dlouhodobě nemůže zaštitit ničím jiným a výměnou za loajalitu náleží armádě čím dál větší privilegizace. Avšak armádní špičky mohou vývoj vyhodnotit i tak, že slabý režim vlastně nepotřebují a obejdou se bez něj.³¹

2.2.1 Tematizace coup-proofingu Jamesem T. Quinlivannanem

Mezníkem pro studium coup-proofingu byl rok 1999 a článek Jamese T. Quinlivanna publikovaný v časopise *International Security*. Stať nazvaná *Coup-proofing: Its Practice and Consequences in the Middle East* poprvé systematicky etabluje coup-proofing jako svébytný koncept. Popudem je pro něj zřetelný pokles frekvence pučů odehrávajících se na Blízkém východě po roce 1980. Státy, které de-facto od vyhlášení samostatnosti inklinovaly k vojenským převratům a pučům nejrůznějšího druhu, se staly stabilními a tato jejich neměnnost se odrazila i v razantním poklesu zájmu o oblast v relaci k pučům.³² Quinlivann poukazuje na skutečnost, že Sýrie, jež byla v periodě mezi roky 1949 a 1970 svědkem celkem 15 pučů, se po nástupu iniciátora posledního z nich,

²⁷ NORDLINGER, Eric A. *Soldiers in politics: military coups and governments*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1977. s. 22 in TACHAU, Frank; HEPER, Metin. *The state, politics, and the military in Turkey. Comparative Politics*, 1983, s. 17

²⁸ NORDLINGER, Eric A. *Soldiers in politics: military coups and governments*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1977. s. 25 - 26 in TACHAU, Frank; HEPER, Metin. *The state, politics, and the military in Turkey. Comparative Politics*, 1983, s. 17

²⁹ NORDLINGER, Eric A. *Soldiers in politics: military coups and governments*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1977. s. 25 in TACHAU, Frank; HEPER, Metin. *The state, politics, and the military in Turkey. Comparative Politics*, 1983, s. 17

³⁰ THOMPSON, William R. *Regime vulnerability and the military coup. Comparative Politics*, 1975, Vol. 7, No. 4, s. 485

³¹ *Ibidem*.

³² SILVERMAN, Daniel, *The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria, and Libya*. [online]. APSA 2012 Annual Meeting Paper, 2012. s. 5 Dostupné z: <http://aihr-resourcescenter.org/administrator/upload/documents/SSRN-id2108802.pdf>

Hafeze-al-Asada proměnila v zemi, která se vůči nim stala naprosto imunní. Na příkladech Asada a jeho v tomto ohledu neméně schopného iráckého protějšku Sadáma Husajna podtrhuje fakt, že se oběma podařilo udržet v pozici hlavy autoritářského státu, přestože prohráli válku.³³ Zkoumá proto, co zapříčinilo nezvykle dlouhodobou vnitřní pevnost těchto režimů. Vysvětlení nachází v plánovité prevenci vůči možnosti puče, jež spolu s nimi aplikuje i vedení Saudské Arábie, třetí sledovaný subjekt.³⁴ Jmenovitě jde o tato opatření:

1. *„Efektivní využívání rodinných, kmenových a etnických loajalit pro pozice klíčové pokud jde o puč v kombinaci s širší participací a méně restriktivními standarty loajality pro režim jako celek“*
2. *„Vytváření paralelních ozbrojených složek“*
3. *„Ustavení většího počtu interních bezpečnostních organizací s překrývajícími se jurisdikcemi“*
4. *„Rozvíjení expertízy řadového vojska“*
5. *„Financování těchto opatření“*³⁵

O hodnotě Quinlivannova příspěvku hovoří fakt, že prakticky všichni autoři píšící o témže tématu se na něj nějakým způsobem snaží navazovat. Přicházejí s novými variacemi na už vyřčené, liší se důrazy na jednotlivé strategie, ale nepolemizují o jejich zařazení mezi instrumenty coup-proofingu. Výše uvedené body nám proto poslouží jako užitečná osnova pro expozé coup-proofingu v teorii.

Vztah mezi coup-proofingem a civilní kontrolou armády adresuje Albrecht. Coup-proofing je dle něj doménou autoritativních režimů,³⁶ zatímco civilní kontrolu užívají zavedené demokracie. Kritérium etablovanosti je velmi důležité, protože využití coup-proofingu v rámci politické transformace vyloučeno není.³⁷ Quinlivann toto téma vůbec neřeší, zatímco jiní autoři coup-proofing zkoumají i u demokracií.³⁸ Bez ohledu na

³³ Quinlivann (1999), s. 134

³⁴ Ibidem

³⁵ Ibidem s. 133

³⁶ ALBRECHT, Holger. Does Coup-Proofing Work? Political–Military Relations in Authoritarian Regimes amid the Arab Uprisings. *Mediterranean Politics*, 2015, Vol. 20, No. 1, s. 38-39

³⁷ Ibidem s. 50

³⁸ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. Do Democracies Engage Less in Coup-Proofing? On the Relationship between Regime Type and Civil–Military Relations1. *Foreign Policy Analysis*, 2012, Vol. 8, No. 4, s. 355-372.

charakter Mursího režimu proto pokládáme koncept coup-proofingu za vhodný analytický nástroj i u něj.

2.2.1.1 Komunitní coup-proofing

O protěžování komunitních a jiných pout takřka ideálního typu s přímým odkazem na Quinlivannovu typologii pojednávají Pilster a Bohmelt. Jako ukázkou uvádějí praktiky tožského prezidenta Eyadema Gnassingbeho. Na pozice důstojníků tamní armády byli přednostně rekrutováni především příslušníci jeho kmene – Kabyeů, majících zhruba 20% podíl na celé populaci. Aby se pojistil, zaplnil ústřední vojenské posty členy své domovské vesnice.³⁹ Podle Makary je pro tuto coup-proofingovou metodu zásadní sdílení nějaké formy identity mezi režimem a daným, v drtivé většině minoritním, segmentem společnosti. Ochota této části populace bránit režim v momentě jeho napadení vyvěrá z pocitu, že on jediný je může spolehlivě ochránit. Pro tuto situaci razí termín „*obležená menšina*.“⁴⁰ Quinlivann sám rozvádí myšlenku uvažováním o počtu osob potřebných k udržení odpovídajícího stupně kontroly nad státním aparátem. Například Alawité, na jejichž lojalitě stále stojí režim Bašára al-Asada, byli v Sýrii roku 1999 zastoupeni zhruba 12%, což sice není nevýznamné číslo, ale v momentě propuknutí vnitrostátního konfliktu nedává záruku stability.⁴¹ Roli tedy nehraje pouze samotné preferování jedné skupiny obyvatelstva, která má z logiky věci k vládnoucímu režimu blíže než jiné, ale i její síla vyjádřená počtem. Jmenovitě syrská armáda tedy nemohla být sestavena čistě z Alawitů, většina řadového mužstva se generovala z většinových Sunnitů. V okamžiku rozhoření se protiasadovského povstání začalo docházet k četným dezercím, přestože více než 90% důstojnického sboru tvořili Alawité.⁴² Naopak to, že prezident Asad dosud nepadl, může být přičítáno i tomu, že všechny elitní formace včetně Republikánských gard se, až na výjimky, rekrutují z Alawitů.⁴³

S alternativou k tomuto pojetí coup-proofingu přichází Nepstadová. Vliv na přichylnost armády k režimu může mít nejen coup-proofing, ale i způsob, jakým je vůči němu

³⁹ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. Coup-proofing and military effectiveness in interstate wars, 1967–99. *Conflict Management and Peace Science*, 2011, Vol. 28, No. 4, s. 5

⁴⁰ MAKARA (2013). s. 337

⁴¹ QUINLIVANN (1999), s. 135 - 137

⁴² NEPSTAD, Sharon Erickson. Mutiny and nonviolence in the Arab Spring Exploring military defections and loyalty in Egypt, Bahrain, and Syria. *Journal of Peace Research*, 2013, Vol. 50, No. 3, s. 344

⁴³ MAKARA (2013). s. 348

protestováno. Nepstadová kalkuluje s „*politickou a morální cenou represí*“⁴⁴ vůči demonstrantům. Politicky může mít případný zásah armády nemalé konsekvence v oblasti jejího financování. Kruté záběry krveprolití, přenášené do celého světa, mohou zahraniční partnery státu přimět k suspenzaci vojenské pomoci, zavedení zbrojních embarg⁴⁵ a podobně. Morální aspekty takového kroku jako možné překážky vůči jeho podstoupení mají souvislost se strukturálním „*designem armády*“⁴⁶, tedy její kompozicí. Lutterbeck diferencuje mezi „*slabým a silným poutem (armády) ke společnosti*.“⁴⁷ Mezi ozbrojenými silami postavenými na konskripci a populací panuje mnohem silnější provázanost, než mezi armádou, která je generována převážně z menšinových segmentů dané společnosti, nežku-li cizinců.⁴⁸ Armády branců jsou snáze manipulovatelné rozsáhlými protesty, odvedenci jsou obvykle méně nakloněni k tvrdému potlačení takových lidových vzednutí⁴⁹ a působí jako v tomto směru jako „*omezující faktor*“.⁵⁰ Nepřekvapí pak, když jsou k potlačení statisícových protestů bahrajnských většinových Šíitů pod záminkou iránského vměšování povolány posily ze Saudské Arábie.⁵¹

2.2.1.2 Strukturální coup-proofing

Na příkladu ustavení Republikánské gardy v Sýrii a jejích obdob v Iráku a Íránu si ilustrujeme další druh coup-proofingu vytyčený Quinlivannem – vytváření paralelních ozbrojených struktur. Paramilitární organizace nemusí být tak velká, aby mohla konkurovat regulérní armádě na bitevním poli, ale musí disponovat dostatečnou silou k tomu, aby byla schopna odolat jakýmkoliv vzbouřencům v místech klíčových pro ovládnutí státu,⁵² jako jsou centrály telekomunikačních kanálů, symbolické veřejné budovy, sídla stěžejních postav režimu a nejdůležitější dopravní uzly.⁵³ Primárním smyslem těchto paramilitárních jednotek není v případě potřeby permanentně zabezpečit životnost politického vedení země, jejich úkolem je zabránit puči, a to nejlépe hned v zárodku. Jejich přítomnost „*zvyšuje náklady vojenské intervence*.“⁵⁴ Za

⁴⁴ NEPSTAD (2013). s. 339

⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem s. 338

⁴⁷ LUTTERBECK, Derek. Arab Uprisings, Armed Forces, and Civil–Military Relations. *Armed Forces & Society*, 2013, Vol 39, No 1, s. 33

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ NEPSTAD (2013). s. 340

⁵⁰ LUTTERBECK (2013), s. 33

⁵¹ ZUNES, Stephen. Bahrain's arrested revolution. *Arab Studies Quarterly*, 2013, Vol. 35, No. 2: s. 156 – 158.

⁵² QUINLIVANN (1999), s. 141

⁵³ LUTTWAK (1969) s. 155

⁵⁴ MAKARA (2013). s. 336

tímto účelem bývají často preferovány i co se vybavení a výzbroje týče. Když došlo v 80. letech k masivní modernizaci syrské armády, tak nejnovější zbraňové systémy prioritně obdržely jednotky Republikánských gard a paramilitárních „Obranných společností“ dislokovaných těsně u Damašku pod velením prezidentova bratra Rifaata al-Asada.⁵⁵ Puče jsou specifické i v tom, že úspěch od nezdaru leckdy odděluje tenká čára. Schopnost rychlé reakce a umístění režimu věrných sil do bezprostřední blízkosti hlavních center moci je proto naprosto zásadní. Stejně důležité je, aby velitelé těchto paramilitárních jednotek odpovídali přímo vůdcům režimu a aby jejich komunikace s nimi byla institucionálně oddělena od kanálů obvykle užívaných regulárními ozbrojenými silami země.⁵⁶ Souběžné fungování regulární armády a paramilitárních struktur vytváří dualismus, kde je úkolem prvního z jeho „komponentů“⁵⁷ ochránit stát a implicitně i politický režim před externími hrozbami, zatímco povinností druhého je potírat nebezpečí dotýkající se vládnoucích uvnitř státu.⁵⁸ Tato distinkce se pohybuje v rovině ideálních typů a zdaleka není přítomna vždy. Během iránsko-irácké války v 80. letech 20. století Saddám Husajn držel svou elitní Republikánskou gardu mimo oblast bojů, aby ji nasadil, až když to jejich průběh vyžadoval.⁵⁹ Chomejního Revoluční gardy se války masově účastnily rovnou od jejího počátku. Původně nepříliš početné uskupení se rychle transformovalo v mocnou bojovou sílu o 300 000 mužích.⁶⁰

Variací na vytváření paramilitárních struktur může být strategie popisovaná Belkinem a Schofferem. Ti jako efektivní vidí rovněž segmentaci ozbrojených sil. Toto rozparcelování způsobí, že jednotlivé složky armády si budou navzájem vytvářet protiváhu. Velikost síly, kterou budou jednotlivé organizační jednotky disponovat se tak navýšením jejich počtu úměrně sníží.⁶¹ Větvení armády v souladu s tímto vzorcem má za následek vznik organizačně i funkčně „redundantních“⁶² celků ve vztahu k akceschopnosti ozbrojených složek, autoři dávají hypotetický příklad vytvoření pobřežní stráže jako konkurence námořnictvu.⁶³ Vůči tomu jsou zdrženliví Pilster a

⁵⁵ QUINLIVANN (1999), s. 148

⁵⁶ Ibidem s. 141

⁵⁷ KAMRAVA, Mehran. Military Professionalization and Civil-Military Relations in the Middle East. *Political Science Quarterly*, 2000, Vol. 115, No. 1, s. 82

⁵⁸ Ibidem

⁵⁹ QUINLIVANN (1999), s. 145

⁶⁰ BROŽ, Ivan. 2007. *Husajn kontra Chomejní: irácko-iránská válka 1980-1988*. 1. vyd. Praha: Epocha. s. 50 ISBN 80-870-2712-4.

⁶¹ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol 14, No 1, s. 149

⁶² Ibidem

⁶³ Ibidem

Böhmelt, kteří argumentují, že tato strategie nemůže dobře fungovat, jestliže nevezmeme v potaz výzbroj struktur, které by se měly v ideálním případě vyvažovat. Druhy vojsk jako jsou letectvo a námořnictvo se přece nemohou, když dojde na schopnost bránit puči, vyrovnat jiným složkám armády.⁶⁴ Kapacita letectva činit drtivé údery neodpovídá požadavkům na rychlé zabrání klíčových strategických bodů, což je alfou a omegou pro úspěch puče. Pro tento úkol jsou daleko lépe vybaveny pozemní jednotky.⁶⁵ Nejde tedy jen o množství a organizační heterogenitu, ale i akceschopnost a užití nástrojů adekvátních podmínkám konfrontace. Nepominutelnou složkou manipulace s armádou najdeme v personální politice. Poslušnost může být zajištěna nejen strukturální cestou, ale i obsazením institucí těmi, kdo jí budou ochotni zachovávat.⁶⁶

Oba možné postupy, tedy vytváření paramilitárních složek organizačně nezávislých na regulární armádě a segmentaci stávajících ozbrojených sil, spojují Belkin a Schoeffler v pojmu „*counter-balancing*“ – vyvažování.⁶⁷ Pojímají ho jako „*systém brzd a protivah, ve kterém více (vojenských) organizací kontroluje sebe navzájem a na základě nezávislosti svých donucovacích aparátů chrání režim.*“⁶⁸ Takto zformovaný systém slouží ku prospěchu politickému režimu, který v něm získává větší volnost pohybu.

Diferenci těchto elementů může umocnit i stupeň jejich ideologizace. Paramilitárním silám bývá vštěpován světonázor režimu silněji a vzájemné sepětí s politickou reprezentací je tím posilováno.⁶⁹ Z definice vyplývá, že se snaží vymýtit motivy ke vzpouře už v myšlení těch, kdo jsou jí vystavení. Vychází z logiky, že nejlepší pojistkou loajality je fanatické přivrženectví. Výsledná hrozba potrestání v případě vystoupení proti režimu bude vlastně dvojitá, vedle trestněprávního postihu přibude zpronevření se vlastním, režimem vštěpeným, idejím. Prostřednictvím baasistických politických komisařů byli indoktrinováni vojáci irácké armády za dob Saddáma Husajna, na vojenské představitel v Iránu dohlíží zase tzv. Politicko-ideologický direktorát osazený kleriky.⁷⁰

⁶⁴ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. (2011). 9.

⁶⁵ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. (2011). 9.

⁶⁶ FEAVER, (1999), s. 226

⁶⁷ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Toward a structural understanding of coup risk. *Journal of Conflict Resolution*, 2003, Vol, 47, No 5, s. 613

⁶⁸ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan (2005). s. 144

⁶⁹ KAMRAVA (2000), s. 83

⁷⁰ Ibidem s. 82 - 83

Třetí navrhovaný postup do jisté míry souvisí s tím předchozím. Existence režimu nestojí pouze na schopnosti zabránit armádě v provedení puče, ale je přímo odvislá od kapacity jeho bezpečnostních složek udržovat pořádek v zemi. Quinlivann staví do kontrastu potřebu uchránit se před „*aktivní opozicí armády*“ a „*pasivitou*“ aparátu majícího zajišťovat vnitřní stabilitu.⁷¹ Pokud má politické vedení k ruce více takových organizací, panuje větší pravděpodobnost, že budou plnit svou funkci. Tato podoba coup-proofingu uměle navozuje prostředí soutěživosti, kde mezi sebou jednotlivé složky soutěží o přízeň chlebdárce, který je pro všechny z nich jeden a tentýž.⁷² Vedlejším produktem je větší bezpečí režimu a jistota, že případné selhání jedné bezpečnostní organizace automaticky neznamená životu nebezpečnou situaci. V Saudské Arábii tak odpovědnost za vnitřní bezpečnost třímá hned několik subjektů, které jsou vzájemně strukturálně odděleny - koexistují Ministerstvo vnitra, Národní garda a náboženská policie.⁷³

Pod rozvíjením expertízy řadového vojska Quinlivann myslí protěžování jejich technické zdatnosti na úkor jejich „*korporátní identity a loajality*“⁷⁴ Zvyšování odbornosti důstojnického sboru nepřímou povědí k tomu, že i operační postupy nabudou na složitosti. Tím pádem bude těžší zkoordinovat útvary účastníci se puče, čímž se simultánně zvýší riziko odhalení komplotu.⁷⁵ Welch zase poznamenává, že nutnost zajistit náležitý stupeň součinnosti napříč dílčími specializovanými složkami armády může rovněž předcházet variantě puče,⁷⁶ což Feaver odmítá jako irelevantní.⁷⁷

2.2.1.3 Materiální coup-proofing

Posledním ze seznamu je oblast financování. Je několik způsobů, jakým může být využito jako účinný prvek coup-proofingu. Zatímco předešlé strategie zahrnovaly manipulaci se strukturou ozbrojených sil, případně balancování za účelem předejití jejich neposlušnosti, tento způsob coup-proofingu upřednostňuje prvek motivace.⁷⁸

⁷¹ QUINLIVANN (1999), s. 148

⁷² Ibidem s. 149

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem s. 152

⁷⁵ Ibidem s. 153

⁷⁶ WELCH, Claude Emerson. *Civilian control of the military: theory and cases from developing countries*. Albany: State University of New York Press. 1976. s. 32 –33

⁷⁷ FEAVER, (1999), s. 226

⁷⁸ POWELL, Jonathan. *Coups and Conflict: The Paradox of Coup-Proofing* [online]. The University of Kentucky,

Mezi obligátní cesty k zajištění loajality patří navyšování armádního rozpočtu,⁷⁹ pořizování zbraní, platové a jiné výhody.⁸⁰ Částečně zde můžeme vnímat ozvěnu Huntingtona, který za účinný nástroj zachování moci civilní považuje „*nákup hraček*“⁸¹ – vojenského vybavení.⁸² Powell dodává, že „*efektivním způsobem pro snižování rizika puče je zvýšení výdajů na jednotlivého vojáka*“,⁸³ což souvisí s výší rozpočtu, ale jen nepřímo, protože se musí brát v potaz též způsob jeho redistribuce. Platí, že jednání v opačném duchu, to znamená zanedbávání ozbrojených složek a jejich nedostatečné finanční krytí spíše poskytuje impulzy k vymezení se vůči politickým špičkám.⁸⁴

V kupování poslušnosti mají na Blízkém východě tradičně výhodu bohaté ropné státy, ovšem i země, které si nemohou dovolit tolik utrácet, mají k dispozici nemálo cest, jak ekonomicky saturovat své ozbrojené síly. Jednou z nich se mohou stát „*privilegované přístupy k (často protizákonným) ekonomickým aktivitám*.“⁸⁵ Exemplárním příkladem je od 70. let právě Egypt.⁸⁶ Možností je i exkluzivní přidělování licencí pro import důležitých komodit přímo armádě. Nese to vedle zřejmého materiálního obohacení participujících příslušníků ozbrojených složek příslib, že takto profitující lidé nebudou mít žádnou motivaci ohrozit svá postavení tím, že by povstali vůči těm, kdo jim je přidělil. I s přihlédnutím k nemalému objemu korupce, který se s podobnými výsadami obvykle pojí, takový postoj armádních činitelů velmi konvenuje režimu.⁸⁷ V dlouhodobém horizontu se ale může projevit stinná stránka uplatňování ekonomických pobídek takových forem v tom, že permanentní privilegování jednoho aktéra ohromně znevýhodňuje ostatní subjekty na trhu, čímž se brzdí ekonomika země a oslabuje legitimita režimu v očích těch, jimž nejsou taková zvýhodnění dopřávány.⁸⁸

Doctoral Thesis, 2012. s. 48 Dostupné z:

http://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=polysci_etds

⁷⁹ MAKARA (2013), s. 336

⁸⁰ QUINLIVANN (1999), s. 153

⁸¹ POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol56, No 6, s. 1036

⁸² Ibidem

⁸³ Ibidem

⁸⁴ POWELL, Jonathan. *Coups and Conflict: The Paradox of Coup-Proofing* s. 49

⁸⁵ NEPSTAD (2013), s. 338

⁸⁶ COOK, Steven A. Ruling but not governing: the military and political development in Egypt, Algeria, and Turkey. *Baltimore: JHU Press*. 2007. s. 19

⁸⁷ QUINLIVANN (1999), s. 154

⁸⁸ COOK, Steven A. (2007), s. 19

2.2.2 Implikace coup-proofingu

Skrze coup-proofing dochází k zajišťování loajality u osob či skupin, jež disponují prostředky k tomu, aby mohly ohrozit vládnoucí režim. Lze jí docílit rozličnými cestami a na mnohé z nich už vrhl světlo předchozí exkurz. Tyto strategie můžeme redukovat na dva základní typy. Buď spíše odstrašují (například existence paramilitárních sil), anebo pobízejí (zvyšování výdajů, ekonomická saturace důstojnictva) k zachování statusu quo. Do první skupiny spadá důležitý poznatek Nepstadové, zdůrazňující signifikanci věrohodné „hrozby potrestání“⁸⁹ eventuálního vzepření se. Můžeme si dosadit drakonické tresty, povědomí o precedentech a podobně. Kredibilita hrozby přitom není podložena toliko výhledem na reakci na přečin ex-post, či během jeho osnování, nýbrž i vysokým nárokováním si loajality u kádrů, které se ještě ničím nekalým neprovinily. Jinými slovy, jestliže dosud někdo něco nespáchal, neznámá to, že je ponechán bez povšimnutí. Dochází tak často k paradoxním situacím, kdy měřítkem kvality vojáků není jejich profesní výkonnost, ale konformita s režimem.⁹⁰ Ostentativně vyjadřovaná oddanost k politickým představitelům je zde ceněna daleko více, než schopnost umně zastávat svěřené úkoly. V obsazování velitelských postů tímto proslul libyjský diktátor Muammar Kaddáfí, jenž u důstojníků libyjské armády nejvýše hodnotil jejich zásluhy o revoluci, nikoliv vlastnosti pro službu v poli.⁹¹

Jakkoli je coup-proofing účinným při ochraně před vnitřním nepřítelem, negativním důsledkem jeho kontinuálního uplatňování je bezesporu vliv na efektivitu ozbrojených sil při bojovém nasazení.⁹² Bojeschopnost ozbrojených složek, které jsou mu soustavně vystaveny, upadá, což dokazují Pilster a Böhmelt.⁹³ Stanovení loajality či etnika jako klíčového atributu vojáka na vyšším postu u něj ústí v absenci jakékoliv motivace zlepšovat se ve vojenských dovednostech, protože postrádá konkurenci. Nadměrně centralizovaná struktura velení v operační fázi způsobuje, že jednotliví velitelé nejsou vychováni k iniciativě a nedokážou včas správně reagovat na vývoj na bojišti. Rozkazy, které musí být vydány okamžitě, nechávají na svých nadřízených, což přináší nevídanou prodlevu.⁹⁴ Ve jménu coup-proofingu je individuální rozhodnutí spoutáno uniformitou a stádním chováním. Rezultát střetů na Golanských výšinách za války Yom

⁸⁹ NEPSTAD (2013), s. 338

⁹⁰ KAMRAVA (2000), s. 83

⁹¹ Ibidem s. 82

⁹² BAUSCH, Andrew W. Coup-proofing and Military Inefficiencies: An Experiment. *New York University*, 2014, s. 2

⁹³ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. (2011), s. 17

⁹⁴ Ibidem s. 6

Kippur, kdy se syrská armáda nedokázala vyrovnat s takticky mnohem lépe počínajícími izraelskými jednotkami právě z důvodu přílišné hierarchizace a slepého lpění na zastaralých rozkazech, je toho dokladem.⁹⁵ Potřeba adaptability je přitom jedním z bazálních aspektů moderního konfliktu. Schopnosti armády v rámci coup-proofingu dále podminovávají i záměrné restriktce jejího výcviku,⁹⁶ potažmo rozbíjení jednotného žebříčku velení převzetím přímé operační kontroly režimu nad jejími částmi.⁹⁷ Politická garnitura opírající se o coup-proofing musí zkrátka vždy uvažovat, nakolik obrana před nebezpečím zevnitř otevírá dveře riziku zvnějšku.⁹⁸

Dvojsečnost coup-proofingu z jiného úhlu pohledu zkoumá také Albrecht. Rozděluje ho na „*integrační*“ a „*segregační*“,⁹⁹ přičemž kritériem je míra spojení armády a režimu.¹⁰⁰ V případě ekonomického coup-proofingu za integrační postup považuje přímé platby konkrétním příjemcům, zatímco reprezentantem segregace je vytváření „*ekonomických enkláv*,“¹⁰¹ jež jsou výsadní doménou armády a z nichž profituje. Rezignace na tento prostor za účelem saturace armády ale může být kontraproduktivní. Vedlejším efektem segregace je prohlubování organizační koheze ozbrojených sil a nabytá nezávislost na režimu může být během krize spouštěčem k jeho dezerci. Segregační coup-proofing je dle Albrechta méně efektivní, když dochází k otřesům politického režimu, protože armáda je s ním méně svázána.¹⁰² Bacik a Salin tvrdí, že při coup-proofingu jde v podstatě o „*umlčování strukturálních faktorů přetrvávajících ve společnosti*,“¹⁰³ ne o jejich „*eliminaci*.“¹⁰⁴ Albrecht tak vlastně upozorňuje na potenciální ramifikace dlouhodobého „*umlčování*,“ které může zrodit nové strukturální faktory, dosavadním coup-proofingem neošetřené.

⁹⁵ Ibidem

⁹⁶ Činil tak například Muammar Kaddáfí, když jednotkám libyjské armády při cvičeních zakazoval používat ostrou munici viz. POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution* (2012). s. 1025

⁹⁷ Irácký premiér Nuri Málkíí vyňal brigády speciálních sil z gesce velení armády a podřídil je přímo sobě, přestože ho od toho američtí poradci zrazovali. BAUSCH, Andrew W. (2014), s. 3

⁹⁸ PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. (2011), s. 17

⁹⁹ ALBRECHT, Holger. Does Coup-Proofing Work? Political–Military Relations in Authoritarian Regimes amid the Arab Uprisings. *Mediterranean Politics*, 2015, Vol. 20, No. 1, s. 41

¹⁰⁰ Ibidem

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem s. 49

¹⁰³ BACIK, Gokhan; SALUR, Sammas. Coup-Proofing in Turkey. *European Journal of Economic and Political Studies*, 2010, Vol. 3, No. 2, s. 165

¹⁰⁴ Ibidem

2.2.3 Role legitimacy

Až do této chvíle jsme se zaměřovali na coup-proofing, jehož předmětem je armáda. Jestliže ale coup-proofing chápeme jako prevenci vůči puči, nejsme limitováni jen tímto úzkým záběrem. Strategie coup-proofingu se nemusí koncentrovat výhradně na ozbrojené složky, její naplňování s nimi nemusí bezprostředně souviset. Belkin a Schoeffler ve svém článku *Coup Risk, Counterbalancing, And International Conflict* představují termín „*coup-risk*“ – „*přítomnost strukturálních faktorů, které režim vystavují zranitelnosti ze strany jejich vlastních ozbrojených sil.*“¹⁰⁵ Ty jsou definovány jako nedostatek „*legitimity státních institucí*“¹⁰⁶ a nízký stupeň vývoje „*občanské společnosti*“.¹⁰⁷ Tento poznatek nám poodhaluje už naznačené, totiž že nejen postupy Quinlivannova střihu mají dopad na rozhodování proponentů armády a jiných potenciálních pučistů. Powell sem zařazuje i neefektivnost politické garnitury, jejíž žalostný výkon správy země může poskytnout motivaci k puči.¹⁰⁸ Finer pak v tomto smyslu hovoří o „*prerokvizi možné intervence.*“¹⁰⁹ Stavějíc na těchto tvrzeních můžeme konstatovat, že snaha zvýšit či udržet kladnou percepci režimu může také působit jako preventivní opatření, jak zabránit jeho nahrazení jiným. Legitimitu režimu jako deterenci aspirantů na převzetí otěží státu chápe například Welch.¹¹⁰ Feaver dodává: „*...efektivní civilní vláda může eliminovat silný motiv k puči.*“¹¹¹ Coup-proofing se nemusí skládat pouze z opatření zjevně fabrikovaných s úmyslem politizovat nakládání s ozbrojenými silami. Uskutečnit puč a zbavit se režimu, jehož legitimitu většina populace nezpochybňuje, pokud se navíc těší její podpoře, samo o sobě naráží na významné překážky. Thompson o legitimitě mluví jako o „*odsouhlasení režimu politicky relevantními aktéry.*“¹¹² Z toho vyvozujeme, že snahu legitimizovat se před majoritou lze také řadit po bok coup-proofingových strategií.

¹⁰⁵ BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol 14, No 1, s. 148

¹⁰⁶ Ibidem. s. 156

¹⁰⁷ Ibidem. s. 157

¹⁰⁸ POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol 56, No 6, s. 1021

¹⁰⁹ Finer, S. E. 1988. *The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics*. 2nd ed.

Boulder, CO: Westview Press, s. 84 in POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d' état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol 56, No 6, s. 1021

¹¹⁰ WELCH, Claude Emerson. *Civilian control of the military: theory and cases from developing countries*. Albany: State University of New York Press. 1976, 337 p. ISBN 08-739-5348-7. - 27

¹¹¹ FEAVER (1999), s. 228

¹¹² THOMPSON, William R. (1975). s. 484

2.3 Vymezení vlastního konceptu pro aplikaci

Ze širší coup-proofingových strategií, jejichž přehled jsme poskytli, je patrné, že přikročit k jejich použití nelze vždy, protože „jsou reflexí různých kapacit rozdílných aktérů.“¹¹³ Kdokoliv se nachází u kormidla státu, pohybuje se do jisté míry v předem daných mantinelech. Ne všechno je tedy přenositelné a to se vztahuje i na coup-proofing. Abychom mohli určit důvody (ne)použití coup-proofingu prezidentem Mursím, musíme v první řadě identifikovat ty z postupů, jež mohl mít reálně k dispozici.

Z letmého pohledu na složení egyptské společnosti vyplývá, že coup-proofing, stavěný na využívání etnických a rodinných vazeb, by se naprosto minul účinkem. Podle cenzu z roku 2006 se egyptská populace téměř stoprocentně skládá z etnických Egyptanů, z nichž okolo 90% vyznává sunnitský islám. Necelých 10% připadá na menšinu křesťanských Koptů,¹¹⁴ nicméně protěžování této náboženské skupiny z evidentních důvodů pro Mursího nepřípadalo v úvahu. Nabízelo by se spolehnout se na členy Muslimského bratrstva, ale ani velikost této organizace, ještě nedávno odhadovaná na 1 milion členů,¹¹⁵ by nezajistila dostatečný podíl na obyvatelstvu čítajícím přes 80 milionů.¹¹⁶ Výsledný poměr nedává záruku bezpečí ani při hypotetickém ideálním scénáři, kdy by všichni členové byli aktivně zapojeni v donucovacím aparátu režimu.¹¹⁷ Deklarovaných podporovatelů bratrstva bezpochyby existovalo mnohonásobně více, jejich oddanost by ale nebylo dle čeho posuzovat na rozdíl od etnické, náboženské a pokrevní afiliace. Tento model coup-proofingu osvojený syrským prezidentem Asadem či šejky rodiny Saudů¹¹⁸ tedy nemohl být v egyptském prostředí dost dobře uplatněn a proto se ho ani nebudeme snažit v jednání Mohammada Mursího hledat.

Druhou velkou subkategorií coup-proofingu je „vyvažování“ zahrnující jak vytváření paramilitárních organizací, tak segmentaci stávajících ozbrojených složek. Ani jeden ze způsobů nevyžaduje heterogenní společnost ve smyslu konfesním, etnickém ani jiném. Mursímu tedy v tomto směru nic nebránilo v jeho aplikaci. Jako první komponent coup-

¹¹³ BACIK, Gokhan; SALUR, Sammas (2010) s. 165

¹¹⁴ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Fact Book: Egypt* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

¹¹⁵ KINGSLEY, Patrick. Who are the Muslim Brotherhood? *The Guardian* [online] 2. 4. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/02/who-are-the-muslim-brotherhood>

¹¹⁶ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Fact Book: Egypt*

¹¹⁷ QUINLIVANN (1999), s. 136 - 137

¹¹⁸ Ačkoliv příbuzní královské rodiny tvoří jen zlomek populace, v Saudské Arábii postupně vznikl unikátní systém, kde jsou proti sobě využívány rivality jednotlivých kmenů. – QUINLIVANN (1999), s. 138

proofingu v Egyptě tedy budeme analyzovat přítomnost strategie „vyvažování“ v Mursího repertoáru a její případnou formu. Současně zohledníme hledisko personální politiky Mursího při obsazování velitelských postů a zakomponujeme i související „vytváření (nových) interních bezpečnostních složek“, které odpovídá třetí z Quinlivannových strategií coup-proofingu.

Následně se zaměříme na ekonomický typ coup-proofingu a jeho aspekty. Přestože Egypt neoplývá příjmy z nerostných zdrojů tak, jako jiné státy Blízkého východu, velikost země a skladba jejího trhu nabízejí jiné příležitosti ke coup-proofingu tohoto rázu. Hospodářské ukazatele a výše výdajů na armádu budou cenným pomocníkem, stejně tak detailně prozkoumáme korporátní zájmy armády v šedém sektoru ekonomiky Egypta a sadatovsko-mubarakovský systém její privilegizace. Díky výsledné mozaice uvidíme, zda a jak byl Mursí aktivní v tomto druhu coup-proofingu.

Poslední souhrn opatření bude mít co do činění s legitimitou režimu, se kterou poměrně hodně z námi rozebíraných autorů operuje jako s hodnotou mající vliv na získání/udržení jeho podpory. Jaká byla percepce legitimacy vlády prezidenta Mursího rozpoznáme na odezvě egyptské veřejnosti na konkrétní politiku této administrativy a její efektivitu. Pozornost upřeme na hospodářství Egypta v daném období a proces tvorby nové ústavy země.

3 Průběh Mursího prezidentství

Nástup Muhammada Mursího do prezidentské funkce měl symbolicky uzavřít rozhárané porevoluční období trvající v té době už 16 měsíců. Úřadu se toho času šedesátiletý vystudovaný inženýr ujal 30. 6. 2012 poté, co porazil svého oponenta v 2. kole prezidentských voleb Ahmeda Shafiqa v poměru 51,7% ku 48,3% hlasů.¹¹⁹ Ve vítězném projevu, pronášeném na ikonickém Tahrirském náměstí, před shromážděnými davy prohlásil: „Přišel jsem k vám dnes promluvit, protože věřím, že to vy jste zdrojem legitimacy a moci. Neexistuje člověk, strana, instituce nebo autorita, který by stála nad vůlí lidu (...). Nikdy nebudu upírat práva těm, kdo mi řekli ne. Stejně tak nikdy nebudu upírat práva těm, kdo mi řekli ano. Toto je demokracie.“¹²⁰ Mursí i ve zbytku své řeči opakovaně zdůrazňoval, že bude prezidentem všech Egyptanů. Nešlo jen o obvyklou floskuli úspěšného kandidáta známou ze závěrů každého volebního klání. Mursí reagoval na opakovaně vznášené obavy sdílené jak částí Egyptanů samotných, tak i širokým zahraničním publikem. Ty zaznívaly prakticky od skončení Mubarakovy vlády, kdy bylo zřejmé, že MB vystoupí z ilegality, odhodláno k politické angažovanosti. Různily se názory na to, jestli se MB oprostí od svých radikálních tezí a bude se chovat politicky umírněně, přístupno kompromisům, nebo budou jeho politické aktivity ve vleku ideologizovaného náboženského přesvědčení.¹²¹ S napětím se též očekávalo, nakolik MB přehodnotí dosavadní zahraniční politiku, a to především ve vztahu k Izraeli. Pozitivní přijetí faktu, že Mursí je první demokraticky zvolenou hlavou státu v historii země se tak mísilo se strachem, kam zemi tento reprezentant islamistického Muslimského bratrstva povede.¹²²

¹¹⁹ RAHMAN-HUSSEIN, Abdel a Julian BORGER. *Muslim Brotherhood's Mohamed Morsi declared president of Egypt*. [online]. 24. 6. 2012 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/24/muslim-brotherhood-egypt-president-mohamed-morsi>

¹²⁰ MURSI, Muhammad. *President Mohamed Morsi's Speech in Tahrir Square* [online]. 2012 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30153>

¹²¹ WICKHAM, C. R. *The Muslim Brotherhood and democratic transition in Egypt*. *Middle East Law and Governance*. 2011. Vol 3, No 1-2, s. 204 – 205

¹²² SALEH, Yasmine. *Islamist joy as Morsy elected Egypt president*. *Reuters* [online]. 24. 6. 2012 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/06/24/us-egypt-election-idUSBRE85G01U20120624>

3.1 Stručný přehled předcházejícího vývoje

Muslimské bratrstvo sice „Revoluci 25. ledna“¹²³ neiniciovalo, avšak členové hnutí se rychle stali organickou částí demonstrací proti Mubarakovu režimu. Především mladí příslušníci Bratrstva byli velmi aktivní a téměř ihned se vmísili mezi protestující zástupy. Po delším otálení dostaly demonstrace i oficiální podporu vedení MB. To se zprvu zdráhalo angažovat ze strachu z důsledků, které by to pro organizaci mohlo přinést.¹²⁴ Vzápětí po Mubarakově vynucené rezignaci se začalo Bratrstvo zasazovat za uklidnění situace a přistoupilo k jednání o budoucím vývoji s Nejvyšší radou ozbrojených sil (NROS), orgánem sdružujícím nejvyšší důstojníky egyptských ozbrojených sil.¹²⁵ Než došlo ke zvolení parlamentu, třímala NROS po celý rok rozhodující politické pravomoci ve svých rukou.¹²⁶ Muslimskému bratrstvu tento stav vyhovoval, soustředilo se na budování svých pozic na rozklížené politické scéně.¹²⁷ Mezi ním a NROS panoval soulad v tom, že přijetí nové ústavy by měly předcházet parlamentní volby,¹²⁸ což bylo společně s dílčími ústavními změnami potvrzeno i většinou hlasujících v březnovém referendu.¹²⁹ 30. 3. NROS vyrukovala s tzv. Konstituční deklarací, která měla fungovat jako provizorní ústava do doby, než bude napsán a schválen její nový text. Do obsahu dokumentu byly zakomponovány výsledky nedávného referenda a řada formulací byla přejata z předešlé ústavy z roku 1971. Tento způsob překlenutí byl vnímán jako vysoce problematický. Představení deklarace krátce po proběhnuvším referendu bylo přinejmenším zvláštní, dokument navíc vznikl potají, bez konzultací se zástupci společnosti.¹³⁰ Nutno podotknout, že instituce armády, tím pádem i NROS, se bezprostředně po revoluci těšila veliké oblibě za úlohu, kterou

¹²³ SILVERMAN, Daniel, The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria, and Libya. (2012), s. 10

¹²⁴ WICKHAM, C. R. (2011), s. 212 - 213

¹²⁵ DE SMET, Brecht. Revolution and counter-revolution in Egypt. *Science & Society*, 2014, Vol. 78, No. 1, s. 28 - 32

¹²⁶ MIETZNER, Marcus. Successful and failed democratic transitions from military rule in majority Muslim societies: the cases of Indonesia and Egypt. *Contemporary Politics*, 2014, Vol. 20, No. 4, s. 440

¹²⁷ AL JAZEERA CENTRE FOR STUDIES. *Egypt in the transitional phase: Precautions and polarisation*. s. 4 -5 [online]. 2011 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z:

<http://studies.aljazeera.net/ResourceGallery/media/Documents/2011/7/30/2011730121840516621Egypt%20in%20the%20transitional%20phase-Precautions%20and%20polarisation.pdf>

¹²⁸ EL FEGIERY, Moataz. Crunch Time for Egypt's Civil-Military Relations. *FRIDE-Policy Brief*. s. 2 [online] 2012 [cit. 2015-02-24] No. 134., 6 s. Dostupné z:

<http://studies.aljazeera.net/ResourceGallery/media/Documents/2011/7/30/2011730121840516621Egypt%20in%20the%20transitional%20phase-Precautions%20and%20polarisation.pdf>

¹²⁹ MICHAEL, Maggie. *Egypt: Constitution changes pass in referendum*. *The Washington Post*. [online] 21. 3. 2011 [cit. 2015-02-24] Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/03/20/AR2011032001465.html>

¹³⁰ BROWN, Nathan J.; STILT, Kristen. A Haphazard Constitutional Compromise. *Carnegie Endowment For International Peace*. [online] 2011 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2011/04/11/haphazard-constitutional-compromise>

během ní sehrála, když odmítla násilím zakročit proti demonstrujícím. Svou nečinností v podstatě vyřkla ortel nad drolícím se Mubarakovým režimem. Lidé s nadšením přijali, když představitelé NROS oznámili, že přejímají garanci nad plánem konstitučních změn, slíbených už Mubarakem.¹³¹ Lutterback tvrdí, že lze oprávněně spekulovat o tom, do jaké míry armáda zaštitila revoluční proces kvůli pochybnostem o svolnosti svých branců poslechnout rozkazy nařizující střílet do demonstrantů.¹³²

Přechod k parlamentním volbám měl původně trvat maximálně 4 měsíce,¹³³ ale brzy bylo jasné, že tento interval nebude dodržen. NROS se ocitla v pozici aktéra, jenž měl celý proces dozorovat a formovat.¹³⁴ Této konstelace využila ke svému prospěchu a hodlala z ní vytěžit maximum možného, vyvolávajíc tím vlnu bouřlivé kritiky.¹³⁵ Záměrem NROS bylo co nejdříve oddálit prezidentské volby a v mezích vytvořit řadu pojistek, které by zpečetily její vliv na chod státu.¹³⁶ Vedle toho docházelo k masovému zatýkání, souzení civilistů před vojenskými tribunály a tvrdému potlačování veřejně artikulovaného protivení se nastavenému kurzu.¹³⁷ Nedá se tedy říci, že by Mubarakova demise předznamenala období stability. Neklid ve společnosti, již nyní de facto vládla armáda, vyvěral na povrch.

Na podzim začala velké části egyptské veřejnosti s otálením armády docházet trpělivost. Dosavadní souznění mezi NROS a MB se vytrácelo s rostoucí připraveností MB na volby.¹³⁸ Logika Bratrstva byla zjevná, mohlo se spolehnout na širokou základnu svých stoupenců a struktury rozšířené po celém Egyptě¹³⁹ a v porovnání se svými politickými konkurenty mělo nespornou výhodu v mnohem snazší mobilizaci svých příznivců. Bratrstvo se navíc u Egyptanů honosilo kreditem za suplování chybějícího sociálního

¹³¹ HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 116

¹³² Egyptská armáda je konskripční – viz. LUTTERBECK, Derek (2013). s. 37

¹³³ AL JAZEERA CENTRE FOR STUDIES. *Egypt in the transitional phase: Precautions and polarisation. (2011) s-2*

¹³⁴ BATTERA, Federico. Perspectives for change in Tunisia, Egypt and Syria: the military factor and implications of previous authoritarian regimes. *Contemporary Arab Affairs*, 2014, Vol. 7.. No. 4, s. 558

¹³⁵ SILVERMAN, Daniel, The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria, and Libya. (2012), s. 10

¹³⁶ FRISCH, Hillel. The Egyptian Army and Egypt's 'Spring. *Journal of Strategic Studies*, 2013, Vol. 36, No. 2, s. 189

¹³⁷ MIETZNER, Marcus (2014) s. 440

¹³⁸ FRISCH, Hillel (2013), s. 189

¹³⁹ HLADOVÁ, Magdaléna. *Muslimské bratrstvo v Egyptě: Ideologický vývoj, stávající postoje a perspektivy v kontextu tranzice po pádu Mubarakova režimu*. Praha. 2012, s. 111. Rigórní práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce: Doc.PhDr Rudolf Kučera, CSc.

zabezpečení poskytovaného státem. Nemocnice, školy a komunitní centra Bratrstva, původně určené k šíření myšlenek Bratrstva zdola,¹⁴⁰ teď hnutí posloužily jako volební trumf. Nově vznikající politické partaje měly své podpůrné sítě teprve v plenkách a zasazovaly se tedy to, aby byl termín konání voleb odložen na dobu po přijetí ústavy.¹⁴¹ Obávaly se výsledků, kde by zabodovali přívrženci starého režimu a islamisté.¹⁴² Samo Bratrstvo přitom ještě v létě 2011 prohlašovalo, že kandidáta to prezidentských voleb nepostaví a své zástupce vyšle ucházet se o parlamentní křesla jen v jedné třetině všech volebních obvodů. To vše v duchu zažitého modu operandi zbytečně na sebe nepřítahovat pozornost kvůli možným represím.¹⁴³ Tyto proklamace však postupně vzaly za své.

Pod silicím tlakem NROS nakonec stanovila konání voleb na listopad a představila složitý třífázový mechanismus jejich provedení.¹⁴⁴ Nedlouho před začátkem 1. kola voleb prostřednictvím vicepremiéra Aliho el-Salmiho¹⁴⁵ uveřejnila draft suprakonstitucionálních principů, jež by stály „nad“ jakoukoliv v budoucnu přijatou ústavou. Zahrnoval body zaručující NROS poslední slovo v otázkách týkajících se ozbrojených sil a obrany země (včetně rozpočtu), současně byla armáda deklarována jako garant vágně formulované „konstituční legitimacy.“¹⁴⁶ Návrh v podstatě povyšoval armádu na ochránce charakteru státnosti a současně fixoval její hospodářské zájmy.¹⁴⁷ Vzbudil takovou kontroverzi, že se ho NROS nedlouho poté vzdala a zároveň naplánovala prezidentské volby na červen.¹⁴⁸ Těžiště kritiky návrhu spočívalo v osočování armády z úmyslů uchovat si speciální status s dalekosáhlými pravomocemi, což bylo interpretováno jako maření postupující transformace.¹⁴⁹ Podle Albrechta a Bashiry bylo už revoluce záměrem armády stáhnout se do zákulisí a ovlivňovat věci

¹⁴⁰ LAUB, Zachary. Egypt's Muslim Brotherhood. *Council on Foreign Relations* [online]. 2014 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/egypt/egypts-muslim-brotherhood/p23991>

¹⁴¹ DUNNE, Michelle. Egypt: Elections or Constitution First? *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2011 [cit. 2015-03-91]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2011/06/21/egypt-elections-or-constitution-first>

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ HLADOVÁ, Magdaléna. (2012) s. 111 -112

¹⁴⁴ MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed. The Military in Egypt: Peacemaker with Expiration Date? *Air and Space Power Journal-Africa and Francophonie*, 2014, Vol. 6, No. 1, s. 73

¹⁴⁵ NROS oficiálně nepřiznala odpovědnost za návrh.

¹⁴⁶ MOUSTAFA, Tamir. 2012. DRAFTING EGYPT'S CONSTITUTION: Can A New Legal Framework Revive A Flawed Transition? *CENTER ON DEMOCRACY, DEVELOPMENT OF LAW STANFORD UNIVERSITY*. s. 4-5 [online] 2012 [cit. 2015-02-25] Dostupné z:

http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/Drafting_Egyptys_New_Constitution_English.pdf

¹⁴⁷ HASHIM, Ahmed. (2011) s. 118

¹⁴⁸ MOUSTAFA, Tamir. (2012). s. 4-5

¹⁴⁹ Tens of Thousands Protest In Egypt. *Al Jazeera*. [online] 18. 11. 2011 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/2011111881959573228.html>

odtamud.¹⁵⁰ Suprakonstitucionální principy byly pokusem, jak ještě před tím docílit hmatatelných politických zisků. Na různé odpovědi veřejnosti vidíme, proč se chtěla armáda veřejně exponovat po co nejkratší dobu. Iniciativní chování totiž promrhávalo její politický kapitál.

Po sečtení hlasů bylo jasné, že strach ostatních politických z islamistické dominance nebyl lichý. Díky vynikajícímu volebnímu výsledku 47%, který jí přinesl 235 křesel a v koalici s ultrakonzervativní salafistickou stranou Al-Nur (24,3% a 121 mandátů) se Strana svobody a spravedlnosti, politická odnož Bratrstva, ujala pohodlné většiny v rozhodující dolní komoře parlamentu.¹⁵¹ Až daleko vzadu se umístily strany levicové a liberální se souhrnným ziskem 16%.¹⁵² O nedlouho později slavilo Muslimské bratrstvo vítězství i ve druhé z komor – tzv. Poradní radě.¹⁵³ Odezva byla rozporuplná, od optimismu z nadějného vykročení vstříc demokratizaci až po strach z islamizace.¹⁵⁴ Dominantním pocitem však byla nejistota – „zápas se povede o duši Egypta,“ předznamenávali někteří.¹⁵⁵

Kontrast mezi důležitostmi, jakou měli mladí revoluční aktivisté během revolučních týdnů, a jejich výsledkem ve volebním klání nemohl být ostřejší. Maha Abdelrahman argumentuje, že viníkem této disproporce byla nesoudržnost revolučního hnutí v porovnání s vysoce organizovaným Muslimským bratrstvem a armádou.¹⁵⁶ Parlamentní volby ukázaly, kdo jsou nejsilnější aktéři egyptské politiky. Nový parlament podmaněný islamisty v čele s MB začal být považován jako možná protiváha dosud dominantního vlivu NROS.¹⁵⁷

¹⁵⁰ ALBRECHT, Holger; BISHARA, Dina. Back on horseback: the military and political transformation in Egypt. *Middle East Law and Governance*, 2011, Vol 3, No 1-2, s. 22

¹⁵¹ Egypt's Islamist parties win elections to parliament. *BBC* [online] 21. 1. 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-16665748>

¹⁵² Interactive: Full Egypt election results. *Al Jazeera* [online] 1. 2. 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2012/01/20121248225832718.html>

¹⁵³ Egypt Elections Roundup. *Australian Government: Refugee Review Tribunal*. [online] 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/pdfid/51f6213c4.pdf>

¹⁵⁴ SARGQUIS, D. J. Democratization after the Arab Spring: The Case of Egypt's Political Transition. *Politics & Policy*. 2012. Vol 40, No 5, s. 888

¹⁵⁵ LYNCH, Sarah. Muslim Brotherhood top winner in Egyptian election. *USA Today* [online]. 12. 4. 2011 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/story/2011-12-04/israel-egypt-elections/51641978/1>

¹⁵⁶ ABDELRAHMAN, Maha. In praise of organization: Egypt between activism and revolution. *Development and Change*, 2013, Vo. 44, No. 3, s. 570 - 572

¹⁵⁷ KOHSTALL, Florian. Groundhog Day Electoral Processes from Mubarak to Morsi1. in BELAKHDAR, Naoual; Ilka EICKHOF; Abia el KHAWAGA; Ola el KHAWAGA; Amal HAMADA; Cilja HARDER; Serena SANDRI (ed.) *Arab Revolutions and Beyond: Change and Persistence. Proceedings of the International Conference Tunis, 12-13 November 2013*. s. 131 [online] 2014 [cit. 2015-02-17] Dostupné z:

Všechny zraky se teď upíraly na nadcházející prezidentské volby. Ve 2. kole proti sobě stanuli Muhammad Mursí a Ahmed Shafiq, poslední Mubarakův premiér.¹⁵⁸ Rozhodování mezi těmito dvěma kandidáty pro mnohé představovalo dilema přiklonit se buď k progresivitě znamenající téměř jistý nárůst vlivu islamistů, nebo nasadit zpáteční kurz. Střet měl i svou ekonomickou dimenzi. Zatímco Mursí, věren tradicím svého hnutí, kladl silný důraz na sociální spravedlnost,¹⁵⁹ Shafiq byl vnímán jako proponent neoliberalismu.¹⁶⁰ Na každý pád, když kandidát revolučních liberálů Hamdeen Shabahi skončil v 1. kole těsně třetí, byl tento západními médii opěvovaný segment egyptské společnosti postaven před pomyslnou Sofiiu volbu.¹⁶¹ Dva dny před otevřením volebních místností zasáhl do dění Nejvyšší ústavní soud judikátem, který označoval volební zákon, podle něhož byly provedeny volby do dolní komory parlamentu, za neplatný. Soudu vadilo, že členové stran se ucházeli o voličskou přízeň i v obvodech vyhrazených pro jednotlivce. NROS následně 18. 7. dekretem dolní komoru rozpustila¹⁶², přičemž to byla právě ona, kdo inkriminovaný volební systém uvedl v život. Florian Kostahl hovoří o tom, že od počátku nebyla jasná „*pravidla hry*“¹⁶³ a stejně tak ústavnost normy. V právně chaotickém prostředí proto ani nepřekvapilo, že soud přišel s takovým verdiktem. Přihlédneme-li k okolnostem, je legitimní domnívat se, že Nejvyšší ústavní soud kooperoval s NROS, aby společně oslabili Muslimské bratrstvo¹⁶⁴ a že celá konstrukce volebního zákona byla záměrným tahem, jak později získat prostředek pro demontáž nepohodlné dolní komory. Nasvědčuje to ne chování ad-hoc, ale metodické, plánovité strategii. NROS si také dekretem přivlastnila četné legislativní pravomoci, velmi limitující roli budoucí hlavy státu. Ty obsahovaly nejen naprostý dohled nad armádními záležitostmi, ale i možnost prakticky vetovat verzi ústavy, která nebude konvenovat představě NROS.¹⁶⁵ V podstatě se jednalo o vzkříšení Selmiho dokumentu, který se parlamentními volbami nepodařilo prosadit. Nehledě na

http://www.polsoz.fuberlin.de/polwiss/forschung/international/vordererorient/publikation/WP_serie/WP11_Tunis_Conference_FINAL_web.pdf

¹⁵⁸ Profile: Egyptian presidential candidate Ahmed Shafiq. Asharq al-Awsat [online] 26. 5. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.aawsat.net/2012/05/article55241927/profile-egyptian-presidential-candidate-ahmed-shafiq>

¹⁵⁹ Dr. Morsi's Electoral Program – General Features of Nahda (Renaissance) Project. *Ikhwan Web* [online] 2012 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=29932>

¹⁶⁰ SARGQUIS, D. J. (2012). s. 889

¹⁶¹ Ibidem. s. 888 889

¹⁶² AKNUR, Müge. The Muslim Brotherhood in Politics in Egypt: From Moderation to Authoritarianism?. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2013, No. 33, s. 17 - 18

¹⁶³ KOHSTALL, Florian. Groundhog Day Electoral Processes from Mubarak to Morsi1. in BELAKHDAR et col. (2014). s. 131

¹⁶⁴ KHAJAWA, Noor-Ul-Ain. Post-Mubarak Egypt. *The Diplomatic Insight*. 2014, Vol. 7, No. 7, s. 11

¹⁶⁵ HILL, Ewan. Background: SCAF's last-minute power grab. Al Jazeera. [online] 18. 6. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/egypt/2012/06/201261812449990250.html>

tyto peripetie, Mohammed Mursí byl zvolen prezidentem a před Egyptem se otevřela další kapitola

3.2 Politické dění během Mursího prezidentství

3.2.1 První měsíce

Muhammad Mursí patřil k mladší generaci Muslimského bratrstva. Po vzoru celé řady svých soukmenovců i on strávil část života v zahraničí. Formativní zkušeností byl pro Mursího pobyt v USA, kde studoval a posléze pracoval.¹⁶⁶ V odsudku morální zkaženosti tamní společnosti se zrcadlily tytéž pocity vyjádřené o dekády dříve nejznámějším ideologem Bratrstva – Saydem Qutbem.¹⁶⁷ Po návratu do Egypta se Mursí zapojil do politiky, stoupal v hierarchii hnutí a v období let 2000 – 2005 zasedal jako poslanec v parlamentu. Po opětovném přitvrzení režimu byl několik měsíců vězněn, což se opakovalo i během Arabského jara.¹⁶⁸ Po revoluci se z něj stal šéf politické odnože Bratrstva - Strany svobody a spravedlnosti.¹⁶⁹ V prezidentské volbě byl v rámci hnutí až záložním kandidátem za Khairatem al-Shaterem, ten byl nicméně z procesu vyřazen kvůli nesplnění podmínek kandidatury.¹⁷⁰ I díky této epizodě to byl nakonec Muhammad Mursí, kdo byl dne 30. 6. 2012 slavnostně inaugurován.

Mursího zvolením doba, kdy měly NROS a Bratrstvo důvod spolupracovat, pominula. Prvním znakem bylo diskutované rozpuštění dolní komory a další průvodní jevy postupujícího rozkolu mezi oběma aktéry měly přicházet v rychlém sledu. Navzdory ráně utřené verdiktem Nejvyššího ústavního soudu se Bratrstvo etablovalo jako mocenské centrum a co bylo neméně podstatné, nic už formálně nebránilo procesu přijetí nové ústavy. Kolaborace Bratrstva a NROS tím vzala za své. Otázka nové ústavy měla od této chvíle dominovat egyptské politice.

¹⁶⁶ HAMMER, Joshua. Understanding Mohamed Morsi. *The New Republic* [online] 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.newrepublic.com/article/politics/magazine/110866/understanding-mohammad-morsi>

¹⁶⁷ QUTB, Sajjid. Milníky na cestě. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia), s. 64

¹⁶⁸ Profile: Mohamed Morsi. *Al Jazeera*. [online] 21. 7. 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/20137314127329966.html>

¹⁶⁹ TRAGER, Eric, Katie KIRALY, Cooper KLOSE a Eliout CALHOUT. 2012. Who's Who in Egypt's Muslim Brotherhood. *The Washington Institute*. s. 6 [online] 2012 [cit. 2015-02-27]. 41s. Dostupné z: <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/WhosWhoInMB.pdf>

¹⁷⁰ KHAJAWA, Noor-UI-Ain. (2014). s. 11

Mursí se chopil funkce v situaci, kdy se nemohl opřít o parlament. Jeho deaktivizaci se pokusil ihned po svém nástupu zvrátit apelem na NROS a Nejvyšší ústavní soud, aby mohl být parlament opět uveden v činnost. Zde Mursí neuspěl, soud odmítl revidovat své předchozí stanovisko.¹⁷¹ V srpnu ale přišel zvrát ve výměně vedení NROS. Ministrem obrany byl namísto maršála Tantáwího jmenován dosavadní šéf vojenské rozvědky generál Abdal Fatáh Sísí. Spolu s Tantáwím byl odvolán i náčelník štábu Sami Anan a další čelní důstojníci.¹⁷² Mursí ke všemu sám sebe ustanovil za předsedajícího NROS.¹⁷³ Mursího personální změny byly vykládány jako oslabení NROS s cílem získat pro Bratrstvo větší manévrovací prostor při prosazování nové ústavy.¹⁷⁴

Vzápětí Mursí nejenže zrušil platnost armádního dekretu z 18. 7. a odňal NROS pravomoci, které si jím přisoudila, ale zbavil ji i všech ostatních exekutivních a legislativních pravomocí, jež jí připadly v rámci Konstituční deklarace z konce března 2011.¹⁷⁵ Během srpnových dní tak armáda zřetelně oslabila, staré vedení bylo přinuceno odejít na odpočinek a zdálo se, že Mursí armádu zpacifikoval. Deník Al-Watan to komentoval slovy: „*Bratři oficiálně u moci.*“¹⁷⁶ Pozornost se znovu přesunula nové ústavě, jejíž schvalování mělo konečně přijít na řadu.

3.2.2 Zápas o ústavu a kontroverzní dekret

Samotná tvorba nové ústavy nezapočala až s Mursího zvolením prezidentem. Její příprava s různou intenzitou probíhala už takřka od doby, kdy jásot lidí na Tahríru přivítal konec Mubarakova režimu. Konstituční deklarace z března 2011 nastolila harmonogram, v souladu s nímž bylo v březnu 2012 ustaveno Ústavní shromáždění. To bylo hned v dubnu zrušeno Správním soudem s odůvodněním, že její skladba dostatečně

¹⁷¹ AKNUR, Müge. (2013). s. 17

¹⁷² EL-DINE, Chams Cherine. The Military and Egypt's Transformation Process: Preservation of the Military Reserve Domains. *German Institute for International and Security Affairs*. s. 1 [online] 2013 [cit. 2015-02-27] Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C06_ced.pdf
RAHMAN-HUSSEIN, Abdal. Egypt defence chief Tantawi ousted in surprise shakeup. *The Guardian* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/aug/12/egyptian-defence-chief-ousted-shakeup>

¹⁷³ AKNUR, Müge. (2013). s. 18

¹⁷⁴ EL FEGIERY, Moataz. (2012). s. 3

¹⁷⁵ DUNNE, Michelle. Egyptian President Morsi's Counter Coup, Move Three. *Atlantic Council* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/egyptsource/egyptian-president-morsis-counter-coup-move-three>

English text of President Morsi's new Egypt Constitutional Declaration. *Al-Ahram*. [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/50248.aspx>

¹⁷⁶ Egypt's Morsi 'empowered' by army shake-up. *Al Jazeera* [online] 14. 8. 2012 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/201281313508681304.html>

nereprezentuje celou egyptskou společnost.¹⁷⁷ Toto rozhodnutí přivítali jak liberálové, jejichž zástupci těleso už dříve na protest opustili, tak představitelé univerzity Al-Azhar či Koptové.¹⁷⁸ Členové shromáždění byli totiž nominováni parlamentem, v němž drtivě převažovali islamisté, což se promítlo i do složení Ústavního shromáždění. Těsně před pozastavením své činnosti parlament zvolil nové 100 členné shromáždění, tentokrát se zastoupením věrněji kopírujícím kompozici egyptské společnosti, stále však majoritně islamistické.¹⁷⁹ Vykrytalizovala poněkud bizarní situace, kdy měl novou ústavu země vytvořit orgán, jehož členové byli do svých funkcí jmenováni na základě vůle poslanců zvolených v rozporu s právem. Debatu spojenou se schvalováním ústavy rozebereme později. Shrňme-li předchozí řádky, otázka nové ústavy vstoupila do popředí za stavu, kdy Mursí upozadil NROS, soustředil na sebe široké pravomoci a vedle legislativně slabé komory figuroval jako jediná politická instituce. Při absenci dolní komory na jeho bedrech spočívala hlavní tíha odpovědnosti za zvládnutí transformačního procesu. Armáda mu pódium kompletně přenechala.

V listopadu 2012 Mursí učinil zásadní tah, když 22. 11. oznámil vydání další Konstituční deklarace. Její stručné znění přisuzovalo Mursího dekretům nedotknutelnost před jakoukoliv soudní revizí, a to i retroaktivně, zakazovalo soudům rozpustit horní komoru a Konstituční shromáždění¹⁸⁰ a pověřovalo prezidenta jednat v zájmu myšlenek revoluce.¹⁸¹

Následovala erupce nesouhlasných reakcí ze všech stran a odpůrci dekretu ihned vyšli do ulic. Nejvýznamnější opoziční síly se o dva dny později sdružily v tzv. Národní frontu spásy (NSF), mezi jejíž čelní představitelé patřili Muhammad El-Baradej a H.

¹⁷⁷ BUCHANAN, Kelly. Egypt's New Constitution: General Overview of Drafting History and Content. *Library of Congress*[online] 2013 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://blogs.loc.gov/law/2013/01/egypts-new-constitution-general-overview/>

¹⁷⁸ FADEL FAHMY, Mohamed. Court disbands Egypt's constitutional group. CNN. [online] 11. 4. 2011[cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/04/11/world/africa/egypt-constitution/index.html>

¹⁷⁹ BUCHANAN, Kelly- (2013)

¹⁸⁰ Tímto by byla nová ústava uchráněna od napadení soudem na základě toho, že její napsání Konstitučním shromážděním neodpovídalo právním nárokům. Mursí chtěl předejít obdobné situaci, jaká nastala v červnu rozpuštěním dolní komory. – DAVIS, John (ed.). *The Arab Spring and Arab Thaw: Unfinished Revolutions and the Quest for Democracy*. *Ashgate Publishing, Ltd.* 2013, s. 144

¹⁸¹ English text of Morsi's Constitutional Declaration. *Ahram online* [online] 22. 11. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58947/Egypt/Politics-/English-text-of-Morsis-Constitutional-Declaration-.aspx>

Sabáhi.¹⁸² Baradej označil Mursího za „nového faraona“,¹⁸³ z úst opozice padaly i výrazy jako „puč proti legitimitě.“¹⁸⁴ Rozhořčení ještě přizivila odpověď Bratrstva na protesty, když jejich účastníky nařklo ze spikleneckví s podvratnými zahraničními silami a odsoudilo je jako kriminálníky. Významným momentem bylo i krátké zatčení populárního egyptského moderátora Bassema Youseffa, nazývaného „egyptský Jon Stewart.“¹⁸⁵ Tváří v tvář takové mohutné odezvě Mursí 9. 12. ustoupil a dekret stáhl. Můžeme předpokládat, že podíl na tomto obratu mělo i tisková zpráva armáda, která pobízela prezidenta a opozici k dialogu.¹⁸⁶ K uklidnění nedošlo na dlouho, neboť mezitím 29. 11. Konstituční shromáždění odsouhlasilo znění nové ústavy, jež měla být z nařízení Mursího postoupena ke konečnému posouzení všeobecným referendem 15. 12.¹⁸⁷ Toto rozfázování nezvrátila ani Mursího rezignace na Konstituční deklaraci. Hlasování Shromáždění bojkotovali menšinoví stoupenci neislamistického tábora, obviňující islamisty z „uchvácení procesu.“¹⁸⁸ V malém přesně reflektovali poměry panující v celém Egyptě. Rostla propast mezi islamisty a pestrým houfem těch, kdo nesouhlasili s jejich kurzem pro společný stát.¹⁸⁹ První ústy Mursího podtrhovali důležitost urychleného přijetí ústavy jako stabilizačního prvku, druzí postup islamistů chápali jako „monopolizaci“¹⁹⁰ stěžejního dokumentu státu. Bitva o ústavu se stala zápasem o vizi pro Egypt. Problém ležel ve zřetelně islamistické orientaci orgánu, pověřeného ústavu formulovat, a to navzdory obměně jeho členů v červnu 2012. Patronaci nad ústavou pro rozdělený Egypt tak získala skupina až kontrastně homogenní. Revoluce na krátký okamžik zahladila četné rozpory ve jménu společného cíle, ale kontroverzně pojaté psaní ústavy umocněné Mursího listopadovým solitérstvím spory naplno rozjitřilo. Nesoulad se přelil do ulic a jeho výmluvnou manifestací byla 5.

¹⁸² Profile: Egypt's National Salvation Front. *BBC News* [online] 1. 12. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20667661>

¹⁸³ Egypt's Morsi assumes wide powers. *Al Jazeera* [online] 23. 11. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121122161830842641.html>

¹⁸⁴ Egypt fury over Mohammed Mursi 'coup against legitimacy'. *BBC News*. [online] 23. 11. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20457058>

¹⁸⁵ GERBAUDO, Paolo. The roots of the coup. *Soundings: A journal of politics and culture*, 2013, Vol. 54 No. 1, s. 106

¹⁸⁶ Egypt's Morsi rescinds controversial decree. *Al Jazeera* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012128222449772577.html>

¹⁸⁷ BUCHANAN, Kelly (2013)

¹⁸⁸ Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

¹⁸⁹ SCHWAUB, Regine. De-constitutionalising the Egyptian Constitution. In: BELAKHDAR, Naoual et. col (2014). s. 180

¹⁹⁰ Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

12. tzv. „*Krvavá středa*“,¹⁹¹ při níž se před okny prezidentského paláce s bilancí 5 obětí střetli příslušníci obou táborů.¹⁹²

V referendu byla ústava přijata v relativně přesvědčivém poměru 63,8% ku 36,2%, ale volební účast dosáhla jen 32,9%.¹⁹³ Mursí a MB sice zaznamenali vítězství, legislativní pravomoci například nově nabyla horní komora ale za cenu rozpolcenosti země. K vlastnímu obsahu této ústavy se dostaneme v další kapitole, protože velmi souvisí se vztahem Mursího k armádě.

Druhé výročí Revoluce 25. ledna se neneslo ve znamení oslav, ale pokračujících protestů proti Mursímu a Muslimskému bratrstvu. Tahrír se opět zaplnil mladými revolucionáři, tentokrát skandujícími hesla proti Mursímu za vydatného povzbuzování NSF.¹⁹⁴ V Port Saidu, Ismalii a Suez Canal City se situace natolik vymkla kontrole, že Mursí byl nucen vyhlásit zákaz vycházení, který ale nebyl respektován. Co víc, armáda viditelně stranila protestujícím, pro něž někteří důstojníci dokonce pořádali fotbalová utkání.¹⁹⁵ Oprášila strategii z února 2011, kdy působila navenek nestranně, ale de facto svou apatií škodila režimu. Z prohlubování rozporů mezi oběma segmenty egyptské společnosti pragmaticky těžila.¹⁹⁶

3.2.3 Střet se soudci

V únoru Mursí vyhlásil konání nových parlamentních voleb na začátek dubna. O měsíc poté vstoupil do hry Správní soud a oznámil, že volební zákon musí nejprve přezkoumat Nejvyšší ústavní soud.¹⁹⁷ Volební komise dohlížející na průběh a přípravu voleb zareagovala odsunutím voleb na neurčito.¹⁹⁸ I díky této soudní intervenci Mursí na jaře představil úmysl přikročit k reformě soudnictví. Vše odstartovaly protesty přívrženců

¹⁹¹ GERBAUDO, Paolo. (2013) s. 106

¹⁹² Ibidem

¹⁹³ Egyptian voters back new constitution in referendum. *BBC News* [online] 25. 12. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20842487>

¹⁹⁴ Clashes in Egypt in lead-up to anniversary. *Al Jazeera* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/01/2013124215920363101.html>

¹⁹⁵ MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed. (2014). s. 77

¹⁹⁶ Ibidem.

¹⁹⁷ AWAD, Marwa; SALEH, Yasmine. Egypt court throws election timetable up in the air. *Reuters* [online] 6. 3. 2013 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/03/06/us-egypt-elections-court-idUSBRE9250S320130306>

¹⁹⁸ Egypt election body scraps voting dates. *Al Jazeera* [online] 7.3. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/03/2013372101110747.html>

Bratrstva z 19. 4. orámované hesly za „vyčištění soudů“¹⁹⁹ a olej do ohně přilila horní komora parlamentu, kde 24. 4. v legislativním a ústavním výboru prošel návrh na snížení věku odchodu do důchodu u soudců. Hranice se měla posunout ze 70 na 60 let, což by vedlo k okamžitému vypuzení přes 3000 osob z jejich funkcí.²⁰⁰ Znovu byly konfrontovány dvě protichůdné interpretace. MB poukazovalo na mubarakovskou minulost mnoha soudců a obviňovalo je z podvrtné činnosti ve vztahu k politické reprezentaci zvolené lidmi ve svobodných volbách. Opozice za iniciativou viděla strategii nastolující omezení nezávislosti moci soudní a tedy další krok směrem k posílení Bratrstva.²⁰¹ Postoj soudců byl samozřejmě v souladu s tímto stanoviskem.²⁰² Islamisté v horní komoře zjemnili rétoriku a diskusi o návrhu označili za „předběžnou.“²⁰³ 2. 6., jako už po několikáté, zasáhl Nejvyšší ústavní soud. Prohlásil Konstituční shromáždění a na základě vadného volebního zákona i horní komoru za nelegální. Přestože verdikt zároveň souhlasil se setrváním zbylé části parlamentu až do nových voleb,²⁰⁴ judikát formálním způsobem silně narušil nejen legitimitu horní komory, ale zpochybněním jejích pisatelů i samotnou ústavu. Bratrstvo odpovědělo opětovným voláním po prosazení své nedávné iniciativy.²⁰⁵ Tenze mezi Muslimským bratrstvem a soudci, trvajícím od samého počátku jejich koexistence ve složkách státní moci, přerostla v otevřenou válku.

3.2.4 Puč

Z popudu pokračující ekonomické²⁰⁶ a politické krize bylo na konci dubna 2013 založeno zprvu nenápadné protestní hnutí Tamarod (revolta). Jeho sympatizanti dali do oběhu petici, v níž si signatáři stěžovali mimo jiné na špatnou bezpečnostní situaci,

¹⁹⁹ AZEEM, Zenobia. Brotherhood Demands Judicial Purge in Egypt. *Al-Monitor* [online] 21. 4. 2013 [cit. 2015-03-10] Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/04/muslim-brotherhood-judiciary-purge-egypt.html#>

²⁰⁰ Egypt's President Morsi seeks compromise with judges. *Deutsche Welle* [online] 29. 4. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egypts-president-morsi-seeks-compromise-with-judges/a-16777867>

²⁰¹ Ibidem, též ABOULENEIN, Ahmed. NSF calls for protests at Shura Council. *Daily News Egypt* [online] 22. 4. 2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/04/22/nsf-calls-for-protests-at-shura-council/>

²⁰² Egyptian judges back out of reform conference with Morsi. CBS News. [online] 15. 5. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/egyptian-judges-back-out-of-reform-conference-with-morsi/>

²⁰³ Egypt's Shura Council discusses controversial judiciary law. *Ahram Online* [online] 25. 5. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/72265/Egypt/Politics-/Egypts-Shura-Council-discusses-controversial-judic.aspx>

²⁰⁴ Egypt's Shura Council and constitution panel 'invalid'. *BBC News* [online] 2. 6. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22745568>

²⁰⁵ SALEH, Hebba. Egypt's legal reforms caught between judges and ruling Islamists. *Financial Times*. [online] 4. 6. 2013 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.ft.com/cms/s/0/1e9cc414-cc61-11e2-bb22-00144feab7de.html#axzz3X2aCIFOH>

²⁰⁶ Rozebereme dále.

kolaps ekonomiky či neodsouzení pachatelů zodpovědných za usmrcené při protestech během revoluce a po ní.²⁰⁷ Petice měla jediný požadavek – Mursího odstoupení.²⁰⁸ Z marginální aktivity Tamarod rychle přerostl v celonárodní záležitost a na konci června 2013 mohli členové hnutí oznámit získání 22 milionů podpisů. Bezprecedentní rezonanci kampaně Egyptem způsobila její formulace, která oslovila občany napříč sociálními okruhy.²⁰⁹ Opakovalo se totéž schéma, jež Egypt zažil v době vrcholících demonstrací proti Mubarakovi. Touha byla jediná – odchod společného nepřítele, debaty o dalším uspořádání vedlejší. Mubaraka nahradili Mursí a Muslimské bratrstvo.

17. 6. Mursí jmenoval mezi nově pověřenými guvernéry i Adela el-Khayata, kterému připadá správa oblasti Luxoru. Stejnojmenné turistické centrum regionu bylo v roce 1997 svědkem teroristického útoku spáchaného buňkou skupiny Džamá Islamía, jejímž bývalým členem byl právě Khayat. Není divu, že zpráva o jeho jmenování vyvolala odpor nejen v dotčeném regionu, ale i v celém Egyptě.²¹⁰ Mursího načasování se nemohlo strefit do nepříznivější atmosféry. Na datum 30. 6., roční výročí nástupu Mursího do úřadu, naplánovala opozice obrovské protesty. Ty v určený den přilákaly miliony lidí,²¹¹ bojovnou náladu pomohl rozdmýchat i akutní nedostatek paliva v předcházejících dnech, který donutil egyptské řidiče stát dlouhé fronty.²¹² NROS vydala 1. 7. ultimátum poskytující Mursímu lhůtu 48 hodin na uklidnění situace a nalezení řešení. Text zdůrazňoval, že k tomuto kroku je armáda v podstatě donucena okolnostmi a že v žádném případě nechce trvale vstupovat do politického kolbiště. V dokumentu také stálo: *„Bezpečnost státu je vystavena extrémnímu nebezpečí díky vývoji, kterému je celý národ svědkem. To na nás (armádu) uvaluje odpovědnost (...) jednat tak, abychom tomuto nebezpečí zamezili. (...) jestliže nebudou nároky lidí uskutečněny během určené doby, (armáda) bude nucena touto svou odpovědností k vlasti a historii, jakož i respektem k požadavkům velkého egyptského lidu oznámit plán*

²⁰⁷ Profile: Egypt's Tamarod protest movement. *BBC News* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23131953>

²⁰⁸ GJORVAD, Nicholas. The Evolution of Tamarod. *Daily News Egypt* [online] 12. 10. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/10/12/the-evolution-of-tamarod/>

²⁰⁹ Profile: Egypt's Tamarod protest movement. *BBC News* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23131953>

²¹⁰ KINGSLEY, Patrick. Egypt's Mohamed Morsi appoints hardline Islamist to govern Luxor. *The Guardian* [online] 17. 6. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/17/morsi-appoints-islamist-governor-luxor>

²¹¹ SMITH, Ben. Coup In Egypt. *House of Commons Library*. s. 2 [online] 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: www.parliament.uk/briefing-papers/SN06680.pdf

²¹² AZEEM, Zenobia. Egypt's Gas Shortage Fuels June 30 Protests. *Al Monitor* [online] 27. 6. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/egypt-gas-shortage.html>

pro budoucnost a opatření k dohlížení nad jeho uskutečněním.“²¹³ Proklamace armády byla protestujícími radostně přivítána a kladnou odezvou se prezentovali i vůdci opozice včetně NSF.²¹⁴ Ta uvedla, že důvěřuje ujištění armády o tom, že neaspiruje na mocenské cíle.²¹⁵ Mursí odpověděl na ultimátum úsečným prohlášením, ve kterém trval na své legitimitě.²¹⁶ Členové Bratrstva začali otevřeně hovořit o puči a jeho mluvčí mobilizoval jeho přívržence slovy: „*To, že se sami staneme jedněmi z nich, abychom předešli tomuto puči, bude tím, co můžeme dát předchozím mučedníkům revoluce.*“²¹⁷ Mursího zastánci se snažili vykreslovat ultimátum jako zpronevěření se revolučním myšlenkám, ale protestující za diskreditaci těchto idejí považovali politiku Bratrstva a ultimátum armády brali jako vítanou podporu k dosažení vytouženého Mursího odchodu. Armádním vrtulníkům, demonstrativně přelétávajícím nad Tahrírem, kynuly na pozdrav zástupy,²¹⁸ seskupené často ze stejných lidí, kteří armádu ještě před nedávnem zatracovali za zdržování demokratizace a odsouvání voleb.

Ráno 3. 7. vystoupil v televizi ministr obrany generál Sísí a oznámil, že Mursí „*nesplnil nároky lidu*“²¹⁹ Poté upřesnil, co bude následovat: pozastavení planosti ústavy, Mursího dočasně nahradí šéf Nejvyššího ústavního soudu a tentýž soud vypíše brzké prezidentské volby.²²⁰ Během přednesu projevu stáli vedle Sísího nejen další tři důstojníci, ale například i El Baradej z NSF, šejk Al-Azharu Ahmed el-Tayeb, koptský papež Tawadros II. či dokonce Younes Makhyou, vůdce salafistické strany Al-Núr a dosavadní spojenec Muslimského bratrstva.²²¹ Měla tím být názorně vyjádřena jednota a to, že se nejedná o libovůli armády, ale o přání všech zúčastněných. Na stránkách Muslimského bratrstva i Mursího facebookovém profilu byl postup armády označen za puč a tisíce jejich stoupců, vyburcované touto zprávou, zaplnily ulice a začaly

²¹³ Egypt army statement in full. *Al Jazeera*. [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-17] Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/201371174917747751.html>

²¹⁴ Egypt protests: army issues 48-hour ultimatum - as it happened. *The Guardian* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2013/jul/01/egypt-stanoff-millions-protest>

²¹⁵ Egypt's Morsi rejects army ultimatum on protests. *France 24* [online] 2. 7. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20130702-egypt-morsi-rejects-military-army-ultimatum-48-hour/>

²¹⁶ Morsi tells Egypt army to withdraw ultimatum. *Al Jazeera* [online] 2. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/20137215593626253.html>

²¹⁷ Ibidem

²¹⁸ Egypt protests: army issues 48-hour ultimatum - as it happened. *The Guardian* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2013/jul/01/egypt-stanoff-millions-protest>

²¹⁹ Egypt's army statement. *Al Jazeera* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/201373203740167797.html>

²²⁰ Ibidem

²²¹ SMITH, Ben. Coup In Egypt. *House of Commons Library*. s. 3 [online] 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: www.parliament.uk/briefing-papers/SN06680.pdf, KINGSLEY, Patrick. Egypt's Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition. *The Guardian* [online] 7. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/07/egypt-salafist-al-nour-party>

intenzivně protestovat.²²² Známkou mocenského převratu bylo vyřazení televizních kanálů sympatizujících s Bratrstvem z provozu.²²³ Ministr vnitra vydal prohlášení, že bezpečnostní složky sdílejí stanovisko armády a nebudou proti naplňování cílů vytyčených v Sísího televizním projevu nijak zasahovat.²²⁴ Brzy prosákly informace o Mursího zatčení, které byly ještě téhož dne potvrzeny.²²⁵ V průběhu následujících dní a hodin byla pozatýkána velká část vedení Muslimského bratrstva, zatímco počet mrtvých neustále narůstal.²²⁶ Adly Mansour, jenž nahradil Mursího, dekretem rozpustil horní komoru a Bratrstvo ztratilo poslední instituci, jíž ještě mělo de iure v držení.²²⁷ Protesty vyvrcholily srpnovými masakry, při kterých šel počet obětí do tisíců. Sísí vyhlásil dočasné stanné právo a El Baradej, toho času viceprezident, obratem na svou funkci rezignoval, zhnusen brutalitou, s níž bezpečnostní složky potlačily nenásilné demonstrace Muslimských bratrů.²²⁸ Rok po uplynutí těchto událostí se egyptským prezidentem stává Abdal Fatáh Sísí, s mnoha stovkami členů Bratrstva jsou vedeny soudní procesy a hnutí jako takové je už v prosinci 2013 prohlášeno za teroristickou organizaci.²²⁹

²²² Egypt crisis: Army ousts President Mohammed Morsi. *BBC News* [online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23173794>

²²³ Egypt Democracy Compass: Coverage Period: July 3 to July 31, 2013. *Freedom House* [online] 2013 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/sites/default/files/Egypt%20Democracy%20Compass%20-%20July%203%20to%20July%2031,%202013.pdf>

²²⁴ Live updates: Morsi ousted; head of constitutional court to take over Egypt presidency. *Ahram Online* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/75594.aspx>

²²⁵ Egypt crisis: Army ousts President Mohammed Morsi. *BBC News* [online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23173794>

²²⁶ MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed. (2014). s. 78

²²⁷ Egypt's Mansour dissolves Shura Council. *Deutsche Welle* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egypts-mansour-dissolves-shura-council/a-16932500>

²²⁸ MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed. (2014). s. 79

²²⁹ Egypt's Muslim Brotherhood declared 'terrorist group'. *BBC News* [online] 25. 12. 2013 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25515932>

4 Aplikace konceptu

4.1 Egyptská armáda před Arabským jarem

Od druhé poloviny 20. století patří egyptské ozbrojené síly k nejsilnějším armádám v regionu. Ne náhodou stály v čele arabských koalic při izraelsko-arabských válkách v letech 1948 - 1949, 1957, 1967 a konečně v roce 1973. První z těchto konfliktů vedla monarchistická elita režimu krále Fáruka I. Vyznačovala se přitom nezměrnou inkompetencí, která se stala jednou z motivací skupiny tzv. Svobodných důstojníků k svržení režimu v roce 1952.²³⁰ O rok později byla monarchie definitivně zrušena a nahrazena prezidentským zřízením. Svobodní důstojníci byli tvořeni převážně mladšími kádry středního stupně hodnostní hierarchie. V letech 1948 – 49 na vlastní kůži zažili vojenské diletantství svých nadřízených, vděčících za své postavení králově náklonnosti.²³¹ Po pŕtkách mezi bývalými spiklenci se prezidentem stal charismatický Gamal Abd-an Násir a začal prosazovat ideu panarabského socialismu. Vystřídán byl Anwarem Sadatem, jenž tuto orientaci opouští na úkor částečné politické liberalizace, ekonomické „*politiky otevřených dveří*“²³² a sázkou na podporu umírněného islámu.²³³ Sadatův podpis rovněž figuruje pod mírovou smlouvou z Camp Davidu, definitivně zažehnávající dlouholeté nepřítelství mezi Izraelem a Egyptem. Egypt od té doby nikdy nemusel podstoupit konfrontaci, která by se rozměrově alespoň blížila těm s Izraelem. Armáda ztratila svého arci nepřitele a s ním i nemalou část své identity, vytvořené na půdoryse zápasu se sionismem.²³⁴

Skutečnost, že Násir i jeho následovníci v prezidentském křesle Sadat s Mubarakem vzešli původem z armády, napovídá, že tato instituce byla důležitou částí mocenských základů všech jmenovaných.²³⁵ Avšak bližší pohled prozradí, že míra politizace armády se v průběhu času měnila. Po převratu v roce 1952 armáda prostřednictvím Svobodných důstojníků doslova ovládla stát, když byli do všech klíčových politických

²³⁰ BAREŠ, Ladislav, Rudolf VESELÝ a Eduard GOMBÁR. *Dějiny Egypta*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 551

²³¹ HASHIM, Ahmed S. The Egyptian Military, Part One: From the Ottomans Through Sadat. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18 No. 3 s. 66 - 67

²³² BAREŠ, Ladislav; VESELÝ, Rudolf; GOMBÁR, Eduard (2009). s. 634 -635

²³³ Ibidem s. 638

²³⁴ DE SMET, Brecht (2014). s. 24

²³⁵ KARAWAN, Ibrahim A. Politics and the Army in Egypt. *Survival*, 2011, Vol, 53 No 2, s. 44

funkcí jmenování vojáci a zároveň zrušeny politické strany.²³⁶ Násirismus byl kopírován zapojením se armády do politiky všedního dne, tato etapa ale neměla trvat dlouho. Nacionalistickému étosu let padesátých a šedesátých, jehož byla armáda v souladu s Násirovými vizemi vlajkonošem,²³⁷ byl prohranou Šestidenní válkou a vstupem izraelských výsadkářů do jeruzalémského Starého města zasazen direkt, z kterého se už nevzpamatoval.²³⁸ Po roce 1967 začal být politický vliv armády, jejíž prestiž debaklem značně utrpěla, Násirem oklešťován a režim se od ní čím dál více distancoval.²³⁹ Ztracenou reputaci armáda znovu nabyła díky svému výkonu ve válce Yom Kippur, kdy po řadě předešlých neúspěchů dokázala dostat do úzkých dříve zdánlivě nepřemožitelné Izraelce.²⁴⁰ Před společností si armáda sice vysloužila ostruhy, ale v politické rovině se její úspěch neodrazil. V přerušování úzkého sepětí vládnoucích struktur s armádou pokračoval Sadat, když citelně snížil zastoupení představitelů armády na ministerstvech a rapidně snížil míru vlivu armády.²⁴¹ V roce 1975 bylo jen 15% kabinetních postů v držení lidí s osobní vazbou na armádu – markantní rozdíl oproti 66% o osm let dříve.²⁴² Důležitým elementem transformace vojensko-civilních vztahů v Egyptě bylo i zahraničně-politické přesměrování státu z SSSR na USA v souvislosti s americkou facilitací dohody z Camp Davidu. Toto pouto se později na začátku 80. let přetavilo v pravidelnou každoroční dodávku americké zbrojní pomoci, jež přetrvává dodnes.²⁴³ Sadatův diplomatický obrat měl v dlouhodobém horizontu za následek postupnou desovětizaci výzbroje egyptské armády jako důsledek přílivu zbraňových systémů dodaných Američany.²⁴⁴

Na úsilí svých předchůdců vytěsnit ozbrojené síly ze sféry politiky navázal Mubarak. Aby ještě posílil svou nezávislost na armádě, razantně posílil bezpečnostní složky sdružené pod Ministerstvem vnitra. V tomto směru už mnohé vykonal Násir i Sadat, ale teprve pod patronací Mubaraka se Ministerstvo vnitra stává viditelnou protiváhou

²³⁶ Ibidem.

²³⁷ KAMRAVA, Mehran. (2000). s. 77

²³⁸ OSMAN, Tarek. Egypt on the Brink: from Nasser to Mubarak. *Yale University Press*, 2010. s. 73 - 75

²³⁹ LUTTERBECK, Derek. (2013) s. 36

²⁴⁰ HASHIM, Ahmed S. The Egyptian Military, Part One: From the Ottomans Through Sadat. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18 No. 3 s. 73

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² KARAWAN, Ibrahim A. (2011) s. 44

²⁴³ SHARP, Jeremy M. Egypt: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service*. s. 11 - 18 [online] 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf>

²⁴⁴ HASHIM, Ahmed S. (2011) s. 76

armády a skutečným mocenským centrem.²⁴⁵ Pro srovnání, v roce 1971 bylo na ministerstvu 200 000 zaměstnanců,²⁴⁶ v roce 2012 se počet lidí na jeho výplatní pásce pohyboval kolem 1,5 milionu.²⁴⁷ Za obrovským rozšířením bezpečnostního aparátu se nacházely dvě příčiny. Zaprvé, bylo potřeba reagovat na rozmach islamistických teroristických skupin operujících v Egyptě.²⁴⁸ Za druhé, v Mubarakově konání můžeme spatřovat naplňování strategie vyvažování par-excellence. Yezid Sayigh označuje Egypt po roce 1991 za tzv. „*security state*“,²⁴⁹ jehož pilíři se staly represivní složky, ne však armáda, která byla zatlačena do pozadí.²⁵⁰ Mubarak nekráčet v Sadatových šlépějích, když nedopustil, aby na premiérské křeslo usedl jakýkoliv bývalý voják.²⁵¹ Aby armádě vynahradil ztracený vliv a zabránil možným pokusům o jeho obnovení, uvedl Mubarak v praxi systém ekonomických pobídek, který měl armádě zajistit materiální benefity a existenční autonomii.²⁵² Před únorem 2011 se armáda na domácí půdě naposledy výrazněji angažovala v roce 1986, když se vypořádala se vzpourou části tzv. Centrálních bezpečnostních sil, policejních jednotek Ministerstva vnitra zavedených už Násirem za účelem potlačování disentu. Konfrontace těchto dvou subjektů pochopitelně zrodila vzájemnou nevráživost a rivalitu,²⁵³ která konvenovala prezidentovým coup-proofingovým záměrům.

Mubarakovi se na desetiletí úspěšně dařilo vykazovat armádu do jím stanovených mezí. Armáda se věnovala především kultivaci svého ekonomického panství, prosta pohnutek se politicky angažovat a ohrožovat přístup k benefitům, pramenícím z Mubarakovy aplikace ekonomického coup-proofingu. Tato konstelace se zatřásla až s příchodem Arabského jara a pádem jejího strůjce, trhliny se v ní ale objevily už dříve. Tomu se budeme samostatně věnovat v kapitole o ekonomickém coup-proofingu.

²⁴⁵ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham. The Politics of Security Sector Reform in Egypt. *US Institute of Peace*, s. 6 [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z:

http://edoc.bibliothek.uni-halle.de/servlets/MCRFileNodeServlet/HALCoRe_derivate_00006289/USIP_SR318_0.pdf

²⁴⁶ Ibidem

²⁴⁷ ASHOUR, Omar. From Bad Cop to Good Cop: The Challenge of Security Sector Reform in Egypt. *Brookings Institution*, s. 6 [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z:

<http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2012/11/19-security-sector-reform-ashour/omar-ashour-english.pdf>

²⁴⁸ OSMAN, Tarek. (2010) s. 184

²⁴⁹ SAYIGH, Yezid. Above the State: The Officers' Republic in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace*, s. 15 [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/officers_republic1.pdf

²⁵⁰ Ibidem

²⁵¹ FRISCH, Hillel. (2013) s. 183

²⁵² HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 109

²⁵³ ASHOUR, Omar. (2012) s. 7

4.2 Stav egyptské armády za Mursího

Přestože od operace Pouštní bouře nebyly egyptské ozbrojené síly nasazeny do žádné kampaně většího rozsahu, systém konskripce byl v roce 2012 stále v platnosti.²⁵⁴ Podle údajů z ročenky *The Military Balance* za rok 2012, v němž byl Mursí zvolen prezidentem, čítala egyptská armáda celkem 438 500 osob v aktivní službě a 479 000 rezervistů.²⁵⁵ Představu o podílu branců na kompozici jednotlivých útvarů získáme na příkladu pozemních sil. V nich dle odhadů v určeném roce působilo dohromady 310 000 vojáků, z toho 90 – 120 000 profesionálů a zbylých 190 – 220 000 připadalo na odvedence.²⁵⁶ Tyto hodnoty jsou takřka neměnné i v následujícím roce.²⁵⁷ Při pohledu na vybavení shledáme, že vedle zastaralých až obskurních typů výzbroje sovětské a francouzské provenience do arzenálu egyptské armády patřily i americké bitevní tanky M1A1 Abrams, vrtulníky AH 64 D Apache či modernizované verze stíhacích letounů F-16 C/D.²⁵⁸ Přes veškeré pochybnosti o její bojové připravenosti,²⁵⁹ byla armáda už jen svou velikostí hráčem, s nímž se muselo počítat. Rozpočet armády v roce 2012 činil bezmála 4,2 miliard dolarů, což se rovnalo 1,7% HDP.²⁶⁰ K objemu prostředků musíme dále připočíst vojenskou pomoc poskytovanou USA ve výši 1,3 miliardy dolarů.²⁶¹ O rok později zaznamenáváme zvýšení rozpočtu na 5,28 miliard USD²⁶² a naopak pozastavení americké vojenské pomoci jako odezvu na brutální represe příznivců Muslimského bratrstva v srpnu téhož roku.²⁶³ To už ale časově spadá mimo dobu, kdy byl prezidentem Egypta Mursí. Proto jsou relevantnější hodnoty, které byly ve známosti v dané periodě. Podle zpráv z konce května 2013, měsíc před pučem, mělo dojít k navýšení vojenského rozpočtu o cca 0,5 miliardy USD.²⁶⁴ Pokud bychom měli sledované roky 2012 a 2013 porovnat z rozpočtového hlediska s posledním celým rokem, kdy byl ve funkci Mubarak (2010), tak shledáme, že jeho výše vykazuje

²⁵⁴ THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2013, Vol 113. s. 374 - Egyptští odvedenci slouží od jednoho do tří let a po absolvování vojenské služby je od nich po dalších 9 let vyžadována účast na cvičeních.

²⁵⁵ Ibidem

²⁵⁶ Ibidem

²⁵⁷ THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2014, Vol 114. 315

²⁵⁸ THE MILITARY BALANCE (2013) s. 374 - 376

²⁵⁹ SAYIGH, Yezid. *Above the State: The Officers' Republic in Egypt* (2012), s. 9

²⁶⁰ THE MILITARY BALANCE (2013) s. 374

²⁶¹ SHARP, Jeremy M. (2015) s. 13

²⁶² THE MILITARY BALANCE (2014) s. 315

²⁶³ HAWTHORNE, Amy. *What's Happening with Suspended Military Aid for Egypt? Part I*. *Atlantic Council* [online] 2014 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/egyptsource/what-s-happening-with-suspended-military-aid-for-egypt-part-i>

²⁶⁴ ALABASS, Bassem Abo. *Egypt military budget allocations to reach LE31 bn in 2013/14: Source*. *Ahram Online* [online] 29. 5. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/72493.aspx>

minimální diskrepanci.²⁶⁵ To samé lze říci o její tabulkové velikosti.²⁶⁶ Z uvedených čísel je patrné, že početní stav, ani rozpočet armády nedoznaly za Mursího výraznějších změn a už vůbec ne redukce.

4.3 Vyvažování

4.3.1 Vytváření nových paramilitárních struktur?

Je známým faktem, že jako součást Muslimského bratrstva v době předrevoluční existovalo vojenské křídlo. Vznik tzv. Tajného aparátu spadá do let 1940 – 1942, jednalo se o buňky specializované na partyzánský boj.²⁶⁷ V roce 1954 se jeho příslušníci pokusili o atentát na Násira, odplatou za to bylo Bratrstvo rozpuštěno.²⁶⁸ Perzekuce, kterým bylo Bratrstvo v následujících desetiletích vystaveno, podnítily řadu jeho členů k ozbrojenému boji, ale organizace jako celek se k němu neuchýlila. Radikální bojechtivé elementy její řady zpravidla opouštěly.²⁶⁹ 80. a 90. léta poznamenaly četné teroristické útoky skupin jako Organizace svaté války (Tanzím Al-Džihád), zodpovědné za Sadatovo zavraždění v roce 1981, nebo Džamá Islamía.²⁷⁰ Muslimské bratrstvo bylo v témže období zaměstnáno budováním svých pozic v egyptské společnosti a pokusy o pronikání do politiky. Někteří jeho členové udržovali s členy extremistických skupin styky, ale vzájemné vztahy na úrovni organizací byly poznamenány řevnivostí a ambivalencí. Kontakty s extremisty byly nemilosrdně perzekuovány a vedení Bratrstva nechtělo dávat všanc vše, čeho organizace dosáhla.²⁷¹

Spekulace o obnovení paramilitárního křídla Bratrstva se objevily až v roce 2006, kdy na univerzitě Al-Azhar uspořádali studenti z řad MB přehlídku, při které oblečení ve stejnokrojích předváděli bojová umění. Akce se konala na protest proti omezením svobod tamějšího studentského života.²⁷² V březnu 2013 egyptský tisk uveřejnil dohady o tajné paramilitární buňce v rámci Bratrstva čítající údajně až 5000 bojovníků, jimž

²⁶⁵ THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2013, Vol 113. s. 319

²⁶⁶ Egypt's military: Key facts. *CNN*. [online] 15. 2. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/02/14/egypt.military.facts/index.html>

²⁶⁷ HLADOVÁ, Magdaléna (2012) s. 28 - 29

²⁶⁸ The History of the Muslim Brotherhood. *Nine Bedford Row*. 154 s. [online] 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://9bri.com/wp-content/uploads/2015/04/Report-on-the-History-of-the-Muslim-Brotherhood1.pdf>

²⁶⁹ LEIKEN, Robert S.; BROOKE, Steven. The moderate Muslim brotherhood. *Foreign Affairs*, 2007, Vol. 86, No. 2, s. 113

²⁷⁰ BAREŠ, Ladislav; VESELÝ, Rudolf; GOMBÁR, Eduard (2009). s. 655 - 657

²⁷¹ *Ibidem*. s. 658 - 661

²⁷² STACK, Megan K. a Noha EL-HENNAWY. The blinders have come off in Egypt. *Los Angeles Times* [online] 16. 2. 2007 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2007/feb/16/world/fg-brotherhood16/2>

měl velet zástupce šéfa organizace Mahmout Ezzat.²⁷³ Tyto úvahy ale nebyly nijak potvrzeny. O možnostech resuscitace vojenského křídla Bratrstva, jakožto reakce na vlnu represí, se začalo diskutovat až po Mursího svržení.²⁷⁴ Z tohoto přehledu vyplývá, že i kdyby byly pravdou zkažky o vojenském křídle Bratrstva, o němž absolutní většina dostupných zdrojů mlčí, tak by taková skupina neměla tvář v tvář armádě pražádnou šanci a už vůbec by nepředstavovala její, byť minimální, protiváhu. Toto zjištění potvrzují i data obsažená v ročenkách The Military Balance k letům 2012 a 2013. Prozrazují, že v Egyptě během Mursího vlády nebyla ustavena žádná paramilitární seskupení.²⁷⁵ Stávající architektura bezpečnostního aparátu státu zůstala úplně nedotčena - vytváření paramilitárních skupin zakazoval i článek 194 islamisty napsané ústavy z roku 2012.²⁷⁶

Moment, který se nejvíce blížil pokusu o založení paramilitární síly, přišel v polovině března 2013, kdy Muslimské bratrstvo skrze Stranu svobody a spravedlnosti navrhlo vznik „komunitní policie“, jež by suplovala některé úkoly regulérních policejních orgánů a podřízena by byla přímo prezidentovi. Rozhořčenou reakci ještě přivilo prohlášení militantů z Džamá Islamía, že zakládají vlastní jednotky sebeobrany proti „vandalům, kriminálíkům a anti-islámským anarchistům.“²⁷⁷ Při hodnocení tohoto návrhu je nezbytné přihlídnout k tomu, v jakém kontextu byl iniciován. Mursí zoufale usiloval o zlepšení prachbídného stavu bezpečnosti, uprostřed kterého se Egypt na jaře 2013 ocitl. Vystihl to jeden člen Poradního koncilu: „Nedostatek bezpečnosti v Egyptě je největší hřeb v Mursího politické rakvi (...), bez ní se mu nepovede přilákat turismus a zlepšit ekonomiku.“²⁷⁸ Idea komunitní policie reflektovala tuto potřebu a od toho se odvíjelo i její deklarované použití. Coup-proofing nepředstavoval její hnací motiv, byť

²⁷³ELEIBA, Ahmed. Muslim Brotherhood and Egypt's military: On collision course? *Ahram Online* [online] 15. 3. 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/66934/Egypt/Politics-/Muslim-Brotherhood-and-Egypt's-military-On-collisio.aspx>

²⁷⁴Egypt authorities accuse Muslim Brotherhood of forming military wing. *The Telegraph* [online] 10. 2. 2014 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/10628009/Egypt-authorities-accuse-Muslim-Brotherhood-of-forming-military-wing.html>

²⁷⁵THE MILITARY BALANCE (2013) s. 377 vs. THE MILITARY BALANCE (2013) s. 318

²⁷⁶Článek 194 ústavy z roku 2012. EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012. Dostupné také z: http://www.constitutionnet.org/files/final_constitution_30_nov_2012_-english_-_idea.pdf

²⁷⁷SAYIGH, Yezid. MISSED OPPORTUNITY: The Politics of Police Reform in Egypt and Tunisia. *Carnegie Endowment*. s. 12 [online] 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/misled_opportunity.pdf

²⁷⁸BAYOMI, Alaa. Egypt police reform moves at snail's pace. *Al Jazeera* [online] 5. 4. 2013 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/03/2013330121128416444.html>

v dlouhodobém horizontu by i v tomto ohledu mohla nabýt nějakého významu. Debata je to ale hypotetická, protože k jejímu zřízení nakonec nedošlo.²⁷⁹

Tuto podkapitolu uzavíráme konstatováním, že Mursí se o vytvoření žádné paramilitární organizace, s čestnou výjimkou komunitní policie neopustivší rovinu úvah, nepokusil.

4.3.2 Využití stávajících struktur

4.3.2.1 Ministerstvo vnitra a Centrální bezpečnostní síly

Další z dostupných cest, jak vyvážit moc egyptských ozbrojených sil, by byla profilace některé z už zavedených bezpečnostních organizací do oné armádní protiváhy, jež by byla kvůli zachování Mursího vlády svolná s ní podstoupit střet. Vhodní adepti na splnění tohoto zadání byli v inkriminované době dva.

Prvním a nejsilnějším z nich byly Centrální bezpečnostní síly (CBS) náležející pod ministerstvo vnitra. CBS byly určeny k potírání demonstrací a před revolucí měla tato „*Mubarakova armáda (zaměřená) proti lidu*“²⁸⁰ v podstatě na starosti obranu režimu před rozklížením zevnitř. K tomuto poslání byla náležitě vybavena, mimo klasických prostředků pořádkových sil do jejího arzenálu patřily i odstřelovačské pušky či obrněné vozy.²⁸¹ V roce 2012 se tato organizace skládala z přibližně 325 000 příslušníků²⁸² a mohla tedy Mursímu dodat kýženou podporu. Její stotisícové kádry, připraveny být se za něj, by rozhodně případnou armádní intervenci neulehčily. Jistě, nedostávalo se jim těžké techniky ani letectva, ale i tak by se kolizi s tak početným protivníkem armádní špičky toužily vyhnout. CBS byly cvičeny na okamžité přečíslení demonstrantů a jejich základny byly rozprostřeny po celé Káhiře.²⁸³ Tyto předpoklady byly v případě hrozícího puče pro Mursího k nezaplacení. Jak už bylo zdůrazněno, jedná se u něj především o rychlost a bleskové obsazení klíčových bodů. Ne o to, která strana by po delším zápolení nakonec díky své převaze slavila vítězství. A coup-proofing může být úspěšný, i když země upadne do občanské války, což dokazuje příklad Sýrie po roce 2011.

²⁷⁹ SAYIGH, Yezid. MISSED OPPORTUNITY: The Politics of Police Reform in Egypt and Tunisia (2015) s. 12

²⁸⁰ ASHOUR, Omar (2012) s. 7

²⁸¹ Ibidem

²⁸² THE MILITARY BALANCE (2013) s. 77

²⁸³ ADAM, Mohamad. Brute force: Inside the Central Security Forces. *Egypt Independent* [online] 11. 11. 2012 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/brute-force-inside-central-security-forces>

Příslušnost k CBS byla na nejnižším stupni žebříčku prestiže, co se ozbrojených složek týče. Rekrutováni do nich byli lidé, často nevzdělaní, patřící do nejhudších a nejvíce znevýhodněných vrstev společnosti. Žold v CBS byl tak mizerný, že brance musely někdy podporovat jejich rodiny.²⁸⁴ Obrovská masa frustrovaných vyděděnců společnosti, která je navíc za spojení s Mubarakem stigmatizovala a nenáviděla, mohla být skrze zlepšení podmínek služby nakloněna na Mursího stranu. Mursí mohl též těžit i z rivality panující mezi armádou a ministerstvem vnitra. Po revoluci zákulisí vztahů podkryl tehdejší velitel vojenské rozvědky Sísí, který vzájemné pnutí nejenže přiznal, ale policejní důstojníky obvinil ze škození armádě.²⁸⁵ S vyexpedováním Mubaraka důvody pro animozitu nevytizely, protože armáda se přičinila o to, aby ministerstvo na čas připravila o některé kompetence, které dříve patřily Státní bezpečnostní vyšetřovací službě (SBVS), Mubarakově politické policii. Tento dílčí krok byl expresí širší snahy o zužitkování revoluční atmosféry k podkopání konkurence.²⁸⁶

Vytvoření vazby mezi Mursím a ministerstvem vnitra, potažmo Centrálními bezpečnostními silami ale od počátku bránily silné historické reminiscence. Ministerstvo vnitra bylo po celé desetiletí stěžejním nástrojem pronásledování politické opozice, Muslimské bratrstvo nevyjímaje. Pragmaticky se přes tuto zkušenost přenést a s důvěrou se opřít o své bývalé utiskovatele by pro Mursího jistě bylo obtížné za předpokladu, že by zodpovědné osoby zůstaly na svých místech. Obdobně se v případě minimálních personálních čistek nedala ze strany ministerstva očekávat vstřícnost vůči novým pánům. Možnost profilovat CBS jako instrument coup-proofingu byla zřetelně limitována i jejich příšernou pověstí. Muslimské bratrstvo též před parlamentními volbami slibovalo, že počet příslušníků jednotek omezí.²⁸⁷ Učinit páteř své moci z organizace, jež měla na svědomí tolik násilí před revolucí i během ní a symbolizovala to nejhorší z Mubarakovy éry,²⁸⁸ by Mursího image a věrohodnost zle pošramotilo.

²⁸⁴ Ibidem.

²⁸⁵ EL-HOUDAIBY, Ibrahim. Changing Alliances and Continuous Oppression: The Rule of Egypt's Security Sector. *Arab Reform Initiative: Debating Egypt*. s. 10 [online] 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.arab-reform.net/sites/default/files/Houdaiby_-_Egypt_Security_Sector_-_June_2014.pdf

²⁸⁶ Ibidem.; SAYIGH, Yezid. (2012) s. 15

²⁸⁷ THE FREEDOM AND JUSTICE PARTY. Election Program The Freedom and Justice Party: Parliamentary Elections 2011 s. 7 – 8 [online] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://kurzman.unc.edu/files/2011/06/FJP_2011_English.pdf

²⁸⁸ ASHOUR, Omar (2012) s. 3

Po revoluci se ministerstvo snažilo držet nízký profil a minimalizovat pozornost na něj upřenou.²⁸⁹ Podstoupilo některé reformy, ale ty byly ve svém výsledku spíše jen kosmetického charakteru. O něco málo se zvýšila transparentnost instituce, byla zrušena politická policie SBVS a byla otevřena diskuze o restrukturalizaci policie.²⁹⁰ Ministr vnitra Habib al-Adly, velící policii během revoluce, byl odsouzen na doživotí, ale moc dalších pachatelů z řad policie potrestáno nebylo.²⁹¹ Ministerstvu se jednoduše podařilo stát se arbitrem svého vlastního přerodu a vliv okolí na tento proces takřka eliminovat.²⁹² V červnu 2011 a v červenci 2012 sice byly odejity do důchodu stovky policejních důstojníků, nicméně lidsko-právní skupiny upozorňovaly na to, že tato personální čistka se zdaleka nedotkla veškerých provinilců Mubarakova režimu.²⁹³ Ti byli mnohdy pouze odveleni na jinou, méně exponovanou pozici, což bych jejich jediný postih.²⁹⁴

Ministerstvo se sice nacházelo v defenzivě, ale zdaleka nebylo sraženo na kolena. Postupovalo chytře, nejprve napomohlo svou nečinností k tomu, že v Egyptě vzniklo slovy Daniela Brumberga a Heshama Sallama „bezpečnostní vakuum.“²⁹⁵ Symptomatickým byl masakr na fotbalovém zápase mezi kluby Al-Ahli a Al-Masry v Port Saidu na počátku února 2012.²⁹⁶ Očití svědci řádění fotbalových ultras vypověděli, že se vše odehrálo za povzbuzování policistů, kteří nezúčastněně přihlíželi opodál.²⁹⁷ Tohle do určitého stupně uměle vyvolané prostředí nebezpečí poskytlo ministerstvu argumenty k tomu, aby následně počalo klást enormní důraz na normalizaci tohoto stavu. Volání po institucionálních a personálních změnách bylo umlčeno akutnější potřebou nastolení veřejného pořádku.²⁹⁸ Silové složky ministerstva už dříve oprášily své staré metody. Tvrdým zásahem například reagovaly na protesty v listopadu 2011. Členové CBS, dislokovaní před sídlem ministerstva vnitra,

²⁸⁹ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 13

²⁹⁰ Ibidem. s. 13 -14

²⁹¹ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham (2012) s. 7

²⁹² EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 15

²⁹³ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham (2012) s. 8

²⁹⁴ AMNESTY INTERNATIONAL. Agents of Repression: Egypt's Police and the Case for Reform. 56 s. [online] 2012 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/2012_-_09_-_agents_of_repression_english.pdf

²⁹⁵ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham (2012) s. 7

²⁹⁶ Ibidem

²⁹⁷ Egyptian police incited massacre at stadium, say angry footballers. *The Guardian* [online] 5. 2. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/feb/05/egypt-football-massacre-police-arab-spring>

²⁹⁸ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 15

nevybíravou střelbou z brokovnic zranili desítky lidí.²⁹⁹ Podle Amnesty International způsobily jednotky ministerstva vnitra a armády mezi únorem 2011 a prosincem 2012 aplikací neúměrného násilí smrt přes 100 lidí.³⁰⁰

Bezpečnost byla důležitým Mursího tématem. Po svém zvolení bezpečnostní složky pochválil za „*udržování pořádku a bezpečnosti v domovině*.“³⁰¹ Slíbil změnit podmínky v zadržovacích celách a představil mediální kampaň na zvýšení důvěry mezi občany a policií.³⁰² Nijak razantně se vůči bezpečnostnímu aparátu nevymezil, což je o to překvapivější v kontextu toho, že těsně před jeho nástupem mu NROS bezskrupulózně odejmula řadu pravomocí, jak bylo diskutováno v druhé kapitole této práce. Možných důvodů pro tento poněkud překvapivý postup je několik. Zřejmě si proti sobě nechtěl tyto složky popudit a hned ze začátku narušit své vztahy s nimi. Jeho smířlivé jednání reflektovalo i to, že nejčastější oběti padaly na straně liberálních aktivistů a ne muslimských bratří, kteří k protestům (zatím) dotlačeni nebyli.³⁰³ No a konečně, mohlo být stejně tak dobře signálem aktivního coup-proofingu. Před připravovaným vyměněním kompletního armádního vedení, jež se odehrálo v srpnu, a nejistých následcích tohoto kroku, by bylo krajně nemoudré znepřátelit si tvrdým prosazováním změn i ministerstvo vnitra.

5. 8. byl do funkce ministra vnitra Mursího vládou dosazen Ahmed Gamal Eddin. Nejednalo se o figuru veřejně spojenou s Bratrstvem, ale dlouholetého pracovníka ministerstva.³⁰⁴ Stejně tomu bylo i v lednu 2013, kdy Eddina nahradil Mohamed Ibrahim Moustafa, jeho bývalý zástupce.³⁰⁵ Bratrstvo buď nechtělo, nebo nepovažovalo za nutné nominovat svého příznivce. Zároveň byl vyměněn i šéf CBS Emad al-Wakil.³⁰⁶ Mursího přehlížení excesů silových složek ministerstva pokračovalo dále a to

²⁹⁹ AL-JABERI, Abulkasim. Out of sight, but not out of mind: Mohamed Mahmoud remembered. *Egypt Independent* [online] 19. 11. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/out-sight-not-out-mind-mohamed-mahmoud-remembered>

³⁰⁰ AMNESTY INTERNATIONAL (2012) s. 5

³⁰¹ Ibidem.

³⁰² Ibidem.

³⁰³ FAHMY, Khaled. What Does Morsi Not Understand About Police Reform? *Jadaliyya* [online] 2. 3. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/10426/what-does-morsi-not-understand-about-police-reform>

³⁰⁴ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham (2012) s. 8

³⁰⁵ SHALABY, Ethar. Ten new ministers take oath in Cabinet reshuffle. *Daily News Egypt* [online] 6. 1. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegyp.com/2013/01/06/ten-new-ministers-take-oath-in-cabinet-reshuffle/>

³⁰⁶ ASHOUR, Omar. Finishing the Job: Security Sector Reform After the Arab Spring. *Brookings* [online] 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/research/articles/2013/05/28-security-sector-reform-mena-ashour>

do té míry, že opozice otevřeně hovořila o spolčení bezpečnostního sektoru s Muslimským bratrstvem.³⁰⁷ Když byla zveřejněna zpráva komise, pověřené vyšetřováním zákroků policejních sil během revoluce, přičítající ministerstvu vnitra na vrub skoro 900 obětí, Mursí celou aféru pomohl zamést pod koberec.³⁰⁸ I čerstvé incidenty, při nichž byla užita ostrá munice a zdokumentovány případy mučení zadržených, Mursí jakoby neviděl.³⁰⁹ Namísto restrikcí byly zaměstnancům ministerstva zvýšeny platy a CBS obdržely nové vybavení na rozhánění demonstrací.³¹⁰ Podezřelá symbióza dřívějších úhlavních nepřátel opozici ponoukala k neustálému osočování Bratrstva z islamizace bezpečnostních složek. Vžil se pro to výraz „*ikhwanizace*“,³¹¹ vycházející z arabského znění nezkráceného názvu Muslimského bratrstva.³¹² Tyto představy byly, jak se ukáže, liché. To, co nechápává opozice pojímala jako jasnou známku prorůstání vlivu islamistů do struktur policie, bylo ve skutečnosti daleko pravděpodobněji pokusem o naklonění si ministerstva vnitra, stále ovládaného Mubarakovými lidmi, na stranu prezidenta a jeho domovského hnutí.³¹³

To, že Mursího chladný kalkul nakonec nebude nic platný, naznačil už liknavý přístup ministerstva vnitra k nařízení rozpustit káhirské demonstrace v prosinci 2012. V kontradikci k instrukcím minimalizovalo přítomnost policistů v ulicích a nechalo proniknout demonstranty až k prezidentskému paláci. Houdaiby si všímá nápadného kontrastu mezi asertivní obranou budovy ministerstva o rok nazpět a ledabylostí, s jakou se zhostilo ochrany symbolu politické moci země a Mursího majestátu.³¹⁴ Tento způsob chování ministerstva se měl už jen opakovat. V lednu 2013 je sesazen Gamal Eddin a jeho místo získává Ibrahim Moustafa, patřící v rámci ministerstva k frakci nejméně vyhraněné vůči Bratrstvu.³¹⁵ Výběr nebyl náhodný, Moustafa měl pověst

³⁰⁷ SAYIGH, Yezid. (2015) s. 10

³⁰⁸ Ibidem

³⁰⁹ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 20

³¹⁰ Ibidem. s 20, 25

³¹¹ SAYIGH, Yezid. (2015) s. 10

³¹² Společnost Muslimských bratří - *al-Ikhwān al-Muslimūn*. *Muslim Brotherhood* "In: *Encyclopedia Britannica [online]* [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/399387/Muslim-Brotherhood>

³¹³ STACHER, Joshua. Morsi's Guns: The Officers Backing Egypt's President. *Foreign Affairs* [online] 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/egypt/2013-02-04/morsis-guns>

³¹⁴ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 24

³¹⁵ ALSHARIF, Asma; SALEH, Yasmine. Special Report - The real force behind Egypt's 'revolution of the state'. *Reuters* [online] 10. 10. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2013/10/10/uk-egypt-interior-special-report-idUKBRE99908720131010>

oportunistického³¹⁶ a snadno ovladatelného jedince.³¹⁷ Mursí patrně doufal, že se s ním lépe dohodne a zjedná si tak větší kontrolu nad ministerstvem.

V únoru 2013 část jednotek CBS ve více než třetině egyptských provincií vyhlásila stávkou. Rozbuškou bylo zintenzivnění pouličních střetů, rámujících druhé výročí Mubarakova svržení. Tisíce příslušníků CBS žádalo odstranění ministra Moustafy, který dle jejich mínění z CBS učinil ozbrojenou pěst Bratrstva.³¹⁸ Stávka byla zanedlouho ukončena³¹⁹ poté, co Moustafa velitelům dotyčných útvarů přislíbil, že se politizace své organizace islamisty nemusejí obávat.³²⁰ Ať už byl požadavek členů CBS založen na faktech, či šlo jen o stádní chování vyvolané neurčitými domněnkami, stávka zřetelně přispěla k tomu, jak se ministerstvo nakonec zachovalo během puče. Sázka na Moustafu se Mursímu nevyplatila. V den puče nezůstalo Moustafovo ministerstvo mimo dění, policisté pozatýkali pracovníky islamistických médií.³²¹ V srpnu Centrální bezpečnostní složky zmasakrovaly stovky Mursího sympatizantů při zásahu proti protestním táborem, které si islamisté zřídili na dvou káhirských náměstích.³²² Kruh se tím uzavřel.

Sayigh tvrdí, že Ministerstvo vnitra zůstalo během celého Mursího prezidentství islamisty personálně takřka netknuto. Rozhodující vliv zde udržely staré mubarakovské struktury.³²³ Moustafa sice nejspíš byl ovladatelný, ale po vzednutí odporu se zalekl a Mursí v něm ztratil spojení. K charakteristice Mursího vztahu k ministerstvu vnitra se přímo nabízí výraz appeasement. Potřeba být s touto institucí zadobře zastřela výhled na jakékoliv její reformy. S absencí hmatatelných změn bezpečnostního sektoru se nemohla smířit liberální opozice a to obratem eskalovalo rozbroje. Mursího vystupování směrem k ministerstvu vnitra vykazuje coup-proofingové prvky, nominace Moustafy a

³¹⁶ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 25

³¹⁷ ALSHARIF, Asma; SALEH, Yasmine. Special Report - The real force behind Egypt's 'revolution of the state'. *Reuters* [online] 10. 10. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z:

³¹⁸ Egyptian police strike, seek interior minister's ouster. *Reuters* [online] 13. 2. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/02/13/us-egypt-police-idUSBRE91C10M20130213>

³¹⁹ BOGHANI, Priyanka; CUNNINGHAM, Erin. Egypt: Police strike ends, Islamist faction encourages citizens' arrest. *Global Post* [online] 12. 3. 2013 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z:

<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/middle-east/egypt/130312/egypt-police-strike-ends-while-islamist-faction-encou>

³²⁰ Ibidem

³²¹ JONES, Sophia. No Turning Back: Inside Egypt's Coup. *The Atlantic* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-04-02].

Dostupné z: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/07/no-turning-back-inside-egypts-coup/277535/>

³²² KIRKPATRICK, David D. Hundreds Die as Egyptian Forces Attack Islamist Protesters. *The New York Times* [online] 14. 8. 2013 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z:

http://www.nytimes.com/2013/08/15/world/middleeast/egypt.html?_r=0

³²³ SAYIGH, Yezid. (2015) s. 10

srpnová změna na postu velitele CBS nám budiž příkladem. Každopádně před tím, než by se ministerstvo mohlo kdy zaobírat svou pozicí k armádě, muselo by dojít k utišení sociálních bouří. A na to bylo příliš málo času a zejména vůle. Mursí jistě neblážil po tom, aby nepopulární instituce škodila jeho pověsti. Obětoval enormní politický kapitál tomu, aby ministerstvo přesvědčil o tom, že spolupráce je pro oba aktéry profitabilní. Jeho vklad ale propadal s tím, jak protesty jeho oponentů sílily, až ve finále přišlo veškeré Mursího úsilí vniveč.

Počáteční loajalita ministerstva k Mursímu brzy odezněla. Analýza agentury Reuters tvrdící, že uvnitř policie vůči Mursímu celou dobu bobtnal odpor, který jen čekal na vhodný okamžik svého projevení, a že ministerstvo vnitra nebylo tichým přihlížejícím, ale aktivním osnovatelem Mursího svržení, nejspíše nebude daleko od pravdy.³²⁴

4.3.2.2 Republikánská garda

Složkou institucionálně nejvhodnější k zastávání coup-proofingové role byla dvacetitisícová Republikánská garda. Jejím jediným úkolem bylo chránit prezidenta, jemuž také přímo podléhala.³²⁵ Dostupná data o jejím chování v průběhu roku, který Mursí v této funkci strávil, jsou dosti kusá. V srpnu 2012, při obměně vedení NROS, Mursí na post velitele gardy dosazuje generálmajora Mohameda Zakiho.³²⁶ V prosinci během bouřlivých demonstrací proti brzkému termínu konání referenda o ústavě si představitelé Bratrstva stěžují na nečinnost gardy, jež nezabezpečila prezidentovu rezidenci Ithadiyya, kterou byl Mursí dokonce nucen z obavy z davu evakuovat.³²⁷ Když se garda konečně rozmístila, aby Mursího oponentům zabránila vzít palác útokem, experti to interpretovali jako rozhodnutí ozbrojených složek podpořit Mursího

³²⁴ ALSHARIF, Asma; SALEH, Yasmine. Special Report - The real force behind Egypt's 'revolution of the state'. *Reuters* [online] 10. 10. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2013/10/10/uk-egypt-interior-special-report-idUKBRE99908720131010>

³²⁵ SALLAM, Hasham. Morsi Past the Point of No Return. *Jadaliyya* [online] 8. 12. 2012 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/8881/morsi-past-the-point-of-no-return>

MANFREDA, Primoz. Egypt Army Leadership Reshuffled. *About News* [online] [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egypt-Army-Leadership-Reshuffled.htm>

HENDAWI, Hamza; MICHAEL, Maggie. Mohammed Morsi's Final Days: Egypt's Former President Was Isolated But Defiant. *The Huffington Post* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z:

http://www.huffingtonpost.com/2013/07/05/mohammed-morsi-final-days_n_3550456.html

³²⁶ MANFREDA, Primoz. Egypt Army Leadership Reshuffled. *About News* [online] [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egypt-Army-Leadership-Reshuffled.htm>

³²⁷ SALLAM, Hasham. Morsi Past the Point of No Return. *Jadaliyya* [online] 8. 12. 2012 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/8881/morsi-past-the-point-of-no-return>

setrvání.³²⁸ O gardě následně slyšíme až těsně před převratem, kdy 28. 6. 2013 vydává Zaki mnohoznačné prohlášení, v němž říká, že „jeho síly budou plnit povinnost chránit prezidentský režim, zvolený lidmi,³²⁹ aby druhým dechem dodal: „*Protestující a Republikánská garda jsou součástí stejného lidu. Právo na mírumilovný projev názorů je zaručeno všem.*“³³⁰ Stanovisko ještě obsahovalo ujištění, že garda se omezí na ochranu vnitřního perimetru prezidentského paláce, ale barikády v přilehlých ulicích, zabraňující příchod k němu, nevzniknou³³¹ - znatelný posun od prosince, kdy byl palác obehnan ostnatým drátem a stály před ním tanky. Mimoděk se zde ilustrativně vyjadřuje vývoj loajality k Mursímu. V osudný den 3. 7. 2013 to podle svědectví Mursího byli příslušníci gardy, kdo ho zatkl. Několik dní byl zadržován na jejich velitelství, než byl přemístěn na vojenskou základnu mimo Káhiru.³³² Podle jiné dostupné verze vojáci gardy armádnímu komandu, jež pro Mursího přišlo, nekladli žádný odpor.³³³ Ať tak či onak, ani vojáci oficiálně pověřeni Mursího ochranou se puči nepokusili zabránit. V roce 2014 Zaki proti Mursímu svědčil u soudu,³³⁴ i z této skutečnosti vyplývá, že jakkoli Mursí jeho jmenováním doufal v to, že jeho prostřednictvím garantuje loajalitu své gardy, kardinálně se zmýlil. Zaki a s ním i garda vývoj událostí pragmaticky vyhodnotili a přiklonili se k pučistům.

4.3.3 Personální politika a segmentace ozbrojených sil

Když se stal Mursí prezidentem, byla Nejvyšší rada ozbrojených sil obsazena stejnými lidmi, kteří funkce drželi už za Mubaraka. Její předsedající a zároveň ministr obrany maršál Muhamad Husajn Tantávi byl na tento post jmenován už v roce 1991.³³⁵ V roce

³²⁸MCCRUMMEN, Stephanie;HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's Morsi, looking to army for support, pushes charter that enshrines military's power. *The Washington Post* [online] 6. 12. 2012 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/in-egypt-protests-turn-violent-as-political-crisis-intensifies/2012/12/06/b176f912-3f76-11e2-ae43-cf491b837f7b_story.html

³²⁹AL-YOUM, Al-Masry. Republican Guard prepare for Ettehadiya protests. *Egypt Independent* [online] 28. 6. 2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/republican-guard-prepare-ettehadiya-protests>

³³⁰ Ibidem.

³³¹ Ibidem.

³³² Morsi talks for the first time about his detention. *Middle East Monitor* [online] 7. 12. 2014 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/news/africa/15699-morsi-talks-for-the-first-time-about-his-detention>

³³³ HENDAWI, Hamza; MICHAEL, Maggie. Mohammed Morsi's Final Days: Egypt's Former President Was Isolated But Defiant. *The Huffington Post* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2013/07/05/mohammed-morsi-final-days_n_3550456.html

³³⁴ RAMADAN, Ayman. Republican Guard Commander's testimony in Ithadeya proves Morsi guilty, lawyer. *The Cairo Post* [online] 5. 2. 2014 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.thecairopost.com/news/84990/news/republican-guard-commanders-testimony-in-ithadeya-proves-morsi-guilty-lawyer>

³³⁵ SAYIGH, Yezid (2012) s. 6

2012 mu bylo 77 let.³³⁶ Náčelník štábu armády Sami Annan a velitelé jednotlivých armádních složek měli všichni svorně přes 60 let.³³⁷ Mursí měl před sebou úkol podílet se na správě státu s touto mubarakovskou gerontokracií, jež mu navíc okamžik před jeho zvolením odebrala velkou část pravomocí. V předcházejících měsících popularita armády značně poklesla. Vyjma politických důvodů k tomu přispěla i její neschopnost naplnit slib redukovat přemíru násilí, jež Egypt provázela od Mubarakova svržení. Sinaj se propadal do chaosu a množily se únosy turistů,³³⁸ obzvláště citlivé téma v Egyptě odkázaném na cestovní ruch. Legitimita armády kombinací autoritativní politiky NROS a neefektivity dostat svým závazkům dosti utrpěla. Další ránu její vedení utřžilo 5. 8, když bylo při útoku ozbrojenců zabito 16 egyptských pohraničnicků poblíž Gazy.

Přesto bylo velkým překvapením, když 12. 8. Mursí pod záminkou nedávného incidentu Tantáviho a Annana společně s veliteli letectva, protiletadlového vojska a námořnictva odvolal.³³⁹ Tantávi a Annan byli považováni za nejmocnější figury egyptské armády,³⁴⁰ Annan byl ke všemu brán jako Tantáviho nástupce.³⁴¹ Mursí jedním tahem eliminoval úzký kruh lidí, doposud ozbrojené síly pevně ovládající.³⁴² Jejich odchod byl vynucen, ale Tantávi i Annan byli propuštěni s úctou. Oficiálně zaujali místa prezidentových poradců a byli za své zásluhy dekorováni nejvyššími egyptskými vyznamenáními.³⁴³ Ihned se vynořily spekulace, nakolik bylo Mursího rozhodnutí předjednáno s jinými frakcemi uvnitř armády. Ratiem pro takové tiché ujednání mohla být chuť mladšího důstojnictva prosadit se přes starou gardu,³⁴⁴ objevily se ale i divočejší úvahy. The Arabist uvedl, že Tantávi a ostatní plánovali vojenský puč, jemuž mladší důstojníci chtěli za každou cenu předejít, jelikož by armádu vystavil střetu, který by nemusel být

³³⁶ Profile: Mohammed Hussein Tantawi. *BBC News* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12441512>

³³⁷ MIETZNER, Marcus (2014) s. 444

³³⁸ FRISCH, Hillel (2013) s. 192

³³⁹ RASHWAN HUSSEIN, Nada. Morsi's coup against SCAF: The hows and the whys. *Ahram Online* [online] 14. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/140/50324/Egypt/First--days/Morsis-coup-against-SCAF-The-hows-and-the-whys.aspx>

³⁴⁰ ABUL-MAGD, Z. The Egyptian military in politics and the economy: Recent history and current transition status. *CMI Insight*, 2013, No. 2. s. 2 Dostupné z: <http://www.cmi.no/publications/file/4935-the-egyptian-military-in-politics-and-the-economy.pdf>

³⁴¹ FAHIM, Kareem. In Upheaval for Egypt, Morsi Forces Out Military Chiefs. *The New York Times* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/08/13/world/middleeast/egyptian-leader-ousts-military-chiefs.html?_r=0

³⁴² MIETZNER, Marcus (2014) s. 444

³⁴³ MONEIM, Dallia. Egypt: Is the military in cahoots with the Muslim Brotherhood? *Africa Review* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.africareview.com/News/Egypt-Is-the-military-in-cahoots-with-the-Muslim-Brotherhood/-/979180/1478294/-/13eymld/-/index.html>

³⁴⁴ FAHIM, Kareem. In Upheaval for Egypt, Morsi Forces Out Military Chiefs. *The New York Times* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/08/13/world/middleeast/egyptian-leader-ousts-military-chiefs.html?_r=0

vítězný.³⁴⁵ V každém případě, pokud Mursí konal s vědomím části armádního velení, to proti Tantávimu nepostupovalo ze sympatií k islamistickému prezidentovi, nýbrž pro svůj osobní prospěch, potažmo ze starosti o osud armády.

Mursího výměna armádního velení se podle El-Amraniho pojila i k náboženské symbolice. Na 12. 8. připadal 23. den měsíce Ramadánu, kdy byly podle islámské věrouky proroku Mohamedovi seslány první verše Koránu. Tato událost nese název Noc moci³⁴⁶ a Mursí pravděpodobně toto významné datum zvolil jako den D úmyslně. Svědčí o tom i plamenný projev adresující provedené změny v kontextu svátku: „*Dnes tento národ vrací – jeho lidé se vrací – se svou požehnanou revolucí.*“³⁴⁷ Mursího počínání pozitivně kvitovali nejen islamisté, ale i liberální a sekulární opozice, spokojená s tím, že panování armády dospělo ke svému konci.³⁴⁸ Připomeňme, že personální čistka doprovázela nulifikace dekretu omezujícího Mursího pravomoci a zrušení prozatímního uspořádání kodifikovaného v Konstituční deklaraci a tedy transfer kompetencí z NROS na prezidenta. Vypadalo to, že si Mursí ani ne za měsíc dokázal vynutit u armády autoritu a podříditi si ji. Dosazením nového vedení v čele se Sísím jako by vypadlo z coup-proofingové učebnice. Podle Roberta Springborga udržoval Sísí už po delší čas kontakty s Bratrstvem a jeho islamistické přesvědčení nebylo tajemstvím, proto byl logickou Mursího volbou.³⁴⁹ Tvrzení o tom, že Sísí je dozajista tajným členem Muslimského bratrstva na sebe též nedaly dlouho čekat.³⁵⁰ S pravděpodobností hraničící s jistotou můžeme říci, že Sísí by do ministerského křesla neusedl, pokud by na něj Mursí neměl dobré reference. Sísí měl současně přinést úspěch do protiteroristické kampaně na Sinaji, jež měla odčinit fatální selhání předchozího vedení. Na rozdíl od svých zbyrokratizovaných předchůdců, zaobírajících se více svým vlastním politickým postavením, než výkonem armády, byl Sísí z titulu své dřívější funkce velitele vojenské

³⁴⁵ MONEIM, Dallia. Egypt: Is the military in cahoots with the Muslim Brotherhood? *Africa Review* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.africareview.com/News/Egypt-Is-the-military-in-cahoots-with-the-Muslim-Brotherhood/-/979180/1478294/-/13eymld/-/index.html>

³⁴⁶ EL AMRANI, Issand. Mohamed Morsi's move raises new questions for Egypt. *The Guardian* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/aug/13/mohamed-morsis-new-questions-egypt?INTCMP=SRCH>

³⁴⁷ FAHIM, Kareem. In Upheaval for Egypt, Morsi Forces Out Military Chiefs. *The New York Times* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/08/13/world/middleeast/egyptian-leader-ousts-military-chiefs.html?_r=0

³⁴⁸ ALÍ, Randa; MOURAD, Sara. Morsi's Sunday surprise met with broad support by Egypt political forces. *Ahram Online* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/140/50261/Egypt/First--days/Morsis-Sunday-surprise-met-with-broad-support-by-E.aspx>

³⁴⁹ DICKEY, Christopher. An Egyptian Coup in the Making. *The Daily Beast* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.thedailybeast.com/articles/2013/07/01/an-egyptian-coup-in-the-making.html>

³⁵⁰ ABUL-MAGD, Z. (2013) s. 3

rozvědky pasován na ideálního kandidáta pro tuto činnost.³⁵¹ Mursího strategie měla dvě dimenze, jednak si uvolnil ruce pro svou politiku, současně by mu profesionálně vedené operace na Sinaji přinesly uznání.

S odstupem jasněji vidíme, že 12. 8. nedošlo k žádné revoluci. Sísí byl členem NROS, stejně tak jeho nový zástupce, čerstvý náčelník štábu generálmajor Sedki Sobhi.³⁵² Generál Muhamad el-Assar, který se stal Sísího náměstkem, měl doposud v gesci administrování vojenské pomoci USA, čili klíčovou agendu armády.³⁵³ Nejednalo se o neprověřené osoby. Tento fakt zaručoval určitou kontinuitu, stejně tak systém armádních držav v ekonomické sféře nebyl nijak alternován. Restrikce pravomocí NROS se odvíjela jen od Mursího dekretu, jeho vynucení nebylo v prezidentových silách. Šlo stále jen o provizorium, ústava neexistovala. Armáda mohla získat čas a stáhnout se do ústraní, protože odpovědnost za zemi za ní naplno převzal agilní Mursí. Tím, že vyslal do čela armády domnělé lojalisty, čímž doufal ve zvýšení svého bezpečí před její možnou intervencí, exponoval se Mursí politicky a naopak dovolil, aby se armáda mohla, vojenskou terminologií řečeno, přeskupit.

V září Sísí poslal na odpočinek 70 generálů a nahrazením 6 z jejich členů podrobil NROS další selekci.³⁵⁴ Po srpnu už Mursí do personálních záležitostí armády nezasahoval. Vliv na to, aby se vměšoval do vnitřního chodu armády na úrovni organizace útvarů, neměl. Strategii segmentace ozbrojených složek proto přirozeně použít nemohl a i dostupné prameny o jakýchkoliv pokusech podniknutých v tomto směru Mursím mlčí. Média přinášely občasně domněnky o infiltraci armády Bratrstvem,³⁵⁵ ale jednotný postup armády během puče nezavdává důvody myslet si, že příliš uspělo. O existenci Mursímu nakloněných frakcí v armádě svědčí jeho pokus o kontaktování důstojníků 2. polní armády, učiněný těsně před pučem. Tato armáda byla umístěna u Suezského kanálu, daleko od káhirského centra děje a Mursí zřejmě doufal

³⁵¹ RASHWAN HUSSEIN, Nada. Morsi's coup against SCAF: The hows and the whys. *Ahram Online* [online] 14. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/140/50324/Egypt/First--days/Morsis-coup-against-SCAF-The-hows-and-the-whys.aspx>

³⁵² MANFREDA, Primoz. Egypt Army Leadership Reshuffled. *About News* [online] [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egypt-Army-Leadership-Reshuffled.htm>

³⁵³ Ibidem.

³⁵⁴ Egypt's defense minister retires 70 army generals: report. *Al Arabiya News* [online] 2. 9. 2012 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/articles/2012/09/02/235680.html>

³⁵⁵ Egypt's Muslim Brotherhood seek to infiltrate, control powerful army: report. *Al Arabiya News* [online] 6. 4. 2013 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2013/04/06/Egypt-newspapers-show-simmering-tension-between-army-and-the-Brotherhood.html>

v její zastání. Její velitel generálporučík Ahmed Wasfy názorovou heterogenitu popřel, nicméně relevanci Mursího postupu potvrzuje Sísího rozkaz dislokovat elitní jednotky k těm útvarům, jež byly Mursím osloveny.³⁵⁶

Personální výměna v čele armády je jasnou coup-proofingovou stopou. Tím ale Mursího viditelné manipulování s ozbrojenými složkami skončilo. Probíhala-li infiltrace armády či vytváření speciálních vazeb s některými jejími důstojníky, výsledný efekt byl nulový, protože na jeho obranu při puči nikdo aktivně nevystoupil.

4.4 Materiální coup-proofing

4.4.1 Geneze a podoba armádního angažmá v ekonomice Egypta

Umožnění armádě výhodně podnikat bylo Mubarakovým hlavním coup-proofingovým nástrojem.³⁵⁷ Nešlo o novum, Mubarak vycházel ze základů položených Sadatem, který jako první vpustil armádu do hospodářské sféry.³⁵⁸ Roku 1965 pocházelo 19 z 41 členů kabinetu z armády, v roce 1977 už jen 3 z 33.³⁵⁹ Procesy ekonomizace a depolitizace armády byly neochvějně spjaty. Za Mubaraka se přítomnost armády ve vládě o něco málo zvýšila, krom pozice ministra obrany měli bývalí důstojníci v gesci vojenskou produkci, civilní letectví či místní rozvoj.³⁶⁰ Její exkluze tedy nebyla úplná, Mubarak se ale přesto díky dovedně uplatňovanému ekonomickému coup-proofingu od přímého armádního vlivu značně oprostil. Dalším programovým rozšířením volného pole působnosti v hospodářství dokázal Mubarak armádu saturovat natolik, že se jí nepřičilo, když byla odsunuta z procesu formování politiky na jeho periferii a své místo vyklidila prezidentovi a jeho technokratické suitě.³⁶¹ Tento trend byl potvrzen v roce 1989, kdy byl nucen resignovat ministr obrany a Mubarakův hlavní rival polní maršál al-Halím Abú Gházala.³⁶² Nicméně, absence armádních intervencí do Mubarakova způsobu vládnutí spíše dokumentovala spokojenost armády s nastaveným kurzem, kdy pro

³⁵⁶ HENDAWI, Hamza a Maggie MICHAELS. Isolated by allies, Morsi was defiant to the last. *The Times of Israel* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.timesofisrael.com/isolated-by-allies-morsi-was-defiant-to-the-last/>

³⁵⁷ HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 109

³⁵⁸ MARR, Phebe. Egypt at the crossroads domestic stability and regional role. *National Defense University Press*, Washington DC. 1999. s. 110

³⁵⁹ COOPER, Mark N. The demilitarization of the Egyptian cabinet. *International Journal of Middle East Studies*, 1982, Vol, 14 No. 2, s. 206 - 207

³⁶⁰ SAYIGH, Yezid. (2012) s. 11

³⁶¹ RABDOU, Ahmed, Abd. Democracy as Civilian Control In: BELAKHDAR et. col. (2014). s. 11

³⁶² BAREŠ, Ladislav; VESELÝ, Rudolf; GOMBÁR, Eduard (2009). s. 614

nějaké vměšování postrádala motiv. Styl řízení státu po desetiletí vyhovoval jejím korporátním zájmům a úspěch Mubarakova ekonomického coup-proofingu spočíval v tom, že režim s armádou vlastně spolupracoval.³⁶³ „Z aktivního protagonisty v politické aréně, se stala neviditelná síla operující za scénou.“³⁶⁴ Koexistence Mubaraka a armády byla výrazem kooperace, ne submise.

Coup-proofing prováděný skrze materiální benefity měl dvě větve. Inkorporace vysloužilých důstojníků na nejrůznější posty státní správy byla první z nich. Mubarak kopíroval přístup Násira, ale v mnohem masivnějším měřítku.³⁶⁵ Pojistil si tím loajalitu aktivního i bývalého důstojnictva, které mu bylo zavázáno za výhody plynoucí z držby vysokých byrokratických postů.³⁶⁶ Etabloval se například zvyk, že bývalý náčelník generálního štábu se po tomto angažmá automaticky stane šéfem Správy Suezského kanálu. Generálové odcházející do civilu byli často zaměstnáni jako vedoucí přístavů na pobřeží Rudého moře.³⁶⁷ Takový přechod do civilu nefungoval na bázi osobních známostí, ale byl precizně systematizován. Prostřednictvím Státního monitorovacího úřadu, vedeného, jak jinak, bývalým vyšším důstojníkem, dostávaly státní úřady v předstihu seznam důstojníků, kteří armádu brzy opustí.³⁶⁸ Pro umístění bývalých vojáků byly příhodné i provinční samosprávy, které se jimi jen hemžily. V roce 2011 bylo 18 z 26 guvernérských postů obsazeno bývalými generály.³⁶⁹

Druhou částí tohoto coup-proofingu byla transformace armády z politického na ekonomického aktéra. Toto osamostatnění se promítlo ve zřízení a rozmach armádou přímo i nepřímo ovládaných pracovních organizací a firem pestrých portfolií.³⁷⁰ Nejvýznamnějšími armádními organizacemi činnými v hospodářské oblasti jsou Arabská organizace pro industrializaci (AOI), Ministerstvo pro vojenskou výrobu (MPVV) a Národní organizace servisních projektů (NOSP).³⁷¹ AOI poskytuje nejen zbrojní dodávky pro egyptskou armádu, ale produkuje například i civilní zařízení pro

³⁶³ EL-DINE, Chams Cherine (2013) s. 2

³⁶⁴ BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham (2012) s. 4

³⁶⁵ SAYIGH, Yezid (2012) s. 10 - 11

³⁶⁶ ABUL-MAGD, Z (2013) s. 2

³⁶⁷ Ibidem.

³⁶⁸ SAYIGH, Yezid. (2012) s. 12 - 13

³⁶⁹ ABUL-MAGD, Z (2013) s. 2

³⁷⁰ HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 109

³⁷¹ EL-DINE, Chams Cherine (2013) s. 2

dopravu. Své kořeny má v polovině 70. let.³⁷² MPVV se specializuje jak na munici, tak například na elektroniku pro běžné užití. NOSP, založená v roce 1979, produkuje různé druhy spotřebního zboží. Jejím úkolem je zásobovat armádu tak, aby nebyla závislá na externích nákupech. Přebytky udává organizace na civilním trhu.³⁷³ Tam jsou aktivní i ostatní dva úřady. V roce 2012 šlo 40% produkce AOI a 70% výrobků vyhotovených MPVV do volného prodeje.³⁷⁴ O rozsahu armádního byznysu vypovídá Jane Kinninmont: „Tyto tři vojenské instituce (AOI, MPVV a NOSP) vlastní nejméně 35 továren, které produkují nejenom vojenské vybavení, ale i vozidla, chemikálie, cement, spotřební zboží, potraviny, včetně minerálních vod, olivového oleje, těstovin a chleba. Provozují služby sahající od benzinových stanic, přes restaurace až po stavební podniky.“³⁷⁵ Gotowicki vidí hospodářský vklad egyptských ozbrojených složek jako zásadní ve vojenském i civilním průmyslu, zemědělství a výstavbě infrastruktury.³⁷⁶ Armáda ale podniká i v realitách, turismu, finančnictví nebo v oblasti moderních technologií. Běžná je též participace na zahraničních projektech.³⁷⁷ Diverzifikace výrobních kapacit a provozovaných služeb je skutečně pozoruhodná. Obrovskou komparativní výhodou oproti jiným subjektům je nulové daňové zatížení armádních zisků.³⁷⁸ Na rozdíl od své konkurence není omezována zdlouhavými úředními procesy. Do svých továren a zařízení, k jejichž provozu nepotřebuje licence, může armáda nasadit odvedence³⁷⁹ - stálý přísun levné pracovní síly je tedy jistotou. Výnosy z těchto činností neproudí do státní pokladny, ale přímo armádě, a to bez jakéhokoliv dozoru či kontroly.³⁸⁰ Ohánění se „národní bezpečností“³⁸¹ udržuje přesný obraz rozměrů armádního ekonomického impéria v tajnosti. Odhady expertů o podílu armády na

³⁷² MORSY, Ahmed. The Military Crowds Out Civilian Business in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2014/06/24/military-crowds-out-civilian-business-in-egypt>

³⁷³ Ibidem.

³⁷⁴ ABUL-MAGD, Z. (2013) s. 2

³⁷⁵ KINNINMONT, Jane. “Bread, Dignity and Social Justice”: The Political Economy of Egypt’s Transition. *Chatham House Briefing Paper*. s. 16 [online] 2012 [cit. 2015-04-08] Dostupné z: http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Middle%20East/bp0412_kinninmont.pdf

³⁷⁶ GOTOWICKI, Stephen. The Military In Egyptian Society. In: MARR, Phebe (1999). s. 110

³⁷⁷ KINNINMONT, Jane (2012) s. 5

³⁷⁸ MORSY, Ahmed. The Military Crowds Out Civilian Business in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2014/06/24/military-crowds-out-civilian-business-in-egypt>

³⁷⁹ HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 109

³⁸⁰ LACROIX, Zoltan Barany Stéphane, et al. Comparing the Arab Revolts. *Journal of Democracy*, 2011, Vol. 22, No. 4, s. 16

³⁸¹ EL-DINE, Chams Cherine (2013) s. 3

ekonomice země oscilují mezi 5 až 45%.³⁸² Sami armádní představitelé jsou pochopitelně daleko střízlivější, uvádějí číslo 1-2%.³⁸³ S vytvářením ekonomického panství se pojí propad veřejných výdajů na armádu. V roce 1973 tvořily výdaje na armádu okolo 70% všech vládních výdajů, o 20 let tento podíl drtivě poklesl na 10%.³⁸⁴ Pokles financování je patrný i v porovnání s HDP. V roce 2001 vydával Egypt na obranu 3,3% HDP, v roce 2012 1,7%.³⁸⁵ Tato redukce byla vykoupena penetrací ozbrojených sil do komerční sféry. Sestupnou křivku financování armády lze vedle podepsání mírových smluv z Camp Davidu³⁸⁶ odůvodnit i touto kompenzací.

Armádní velení se za těchto podmínek fungování stažení z každodenní politiky pochopitelně nezpěchovalo.³⁸⁷ „*Armáda se stala státem ve státě*“,³⁸⁸ říká Battera. Odhaduje se, že do státní správy, společností a firem ovládaných armádou bylo za Mubaraka kooptováno celkem 250 000 bývalých důstojníků.³⁸⁹ Přidělení akceptovatelného statusu těm, kdo svlékli uniformu, zaručilo, že tyto osoby neměly nutkání zasahovat do řízení země na celostátní úrovni. To Mubarakovi pomohlo dovést dlouhý proces odpoutání se od armády, odstartovaný už po prohrané Šestidenní válce.³⁹⁰ Vstřícný postoj armády samozřejmě vyplýval z prosperity její ekonomické enklávy a participace na státní správě. Ohrožení těchto výsad přinesla ekonomická liberalizace prosazovaná Mubarakem a jeho vládnoucím kruhem. Reformy, aplikované v rámci programů předepsaných MMF a Světovou bankou na počátku 90. let, omezily inflaci, rozpočtový schodek, liberalizovaly trh práce a také povzbudily privatizaci.³⁹¹ Její postupný rozmach armáda sledovala s nelibostí. V roce 2008 byla serverem Wikileaks

³⁸²MORSY, Ahmed. The Military Crowds Out Civilian Business in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2014/06/24/military-crowds-out-civilian-business-in-egypt>

TADROS, Sherine. Egypt military's economic empire. *Al Jazeera* [online] 15. 2. 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/2012215195912519142.html>

FRISCH, Hillel (2013) s. 186

³⁸³HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's 'Military Inc' expands its control of the economy. *The Guardian* [online] 18. 3. 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/18/egypt-military-economy-power-elections>

³⁸⁴GOTOWICKI, Stephen. The Military In Egyptian Society. In: MARR, Phebe (1999). s. 108

³⁸⁵Egyptian Military Budget. *MilitaryBudget.org* [online] 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://militarybudget.org/egypt/>

³⁸⁶GOTOWICKI, Stephen. The Military In Egyptian Society. In: MARR, Phebe (1999). s. 118 - 119

³⁸⁷Ibidem. s. 118

³⁸⁸BATTERA, Federico. Perspectives for change in Tunisia, Egypt and Syria: the military factor and implications of previous authoritarian regimes. *Contemporary Arab Affairs*, 2014, Vol. 7.. No. 4, s. 552

³⁸⁹TADROS, Sherine. Egypt military's economic empire. *Al Jazeera* [online] 15. 2. 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/2012215195912519142.html>

³⁹⁰DE SMET, Brecht (2014). s. 23

³⁹¹ABDELFATTAH, Yasmine M., et al. The demand for military spending in Egypt. *Defence and Peace Economics*, 2014, Vol. 25 No. 3, s. 236

DE SMET, Brecht (2014). s. 27

uveřejněna depeše americké ambasadorky Margaret Scubey: „*Armáda spatřuje ve vládním úsilí o privatizaci nebezpečí pro její ekonomické postavení a proto nesouhlasí v podstatě s žádnými ekonomickými reformami.*“³⁹² Otevíráním země investicím zvenčí vznikl armádě nový soupeř – vrstva kapitalistických byznysmenů,³⁹³ jejichž ekonomicky liberální myšlení se s armádním protekcionismem naprosto míjelo. K této nastupující finanční elitě patřil i Mubarakův syn Gamal, který se propracoval na špici vládnoucí Národní demokratické strany.³⁹⁴ Různé indicie svědčí o tom, že Mubarak do budoucna plánoval předat svou funkci právě jemu. Armádě se nelíbila vize, jíž byl tento potenciální nástupce nositelem. Spočívala v radikalizaci hospodářských reforem započatých jeho otcem, které by dříve nebo později učinily přítrž armádním privilegiím. Varianta Gamála Mubaraka v prezidentském paláci nebyla přijatelná a nejspíše přispěla k rozhodnutí nepostavit se během revoluce na stranu režimu.³⁹⁵

4.4.2 Hospodářská privilegia armády po revoluci

Z revoluce vyvázl hospodářský kolos armády, stejně jako ona sama, nepoznamenán. Riziko vážící se ke Gamalu Mubarakovi zmizelo, ale místo něj se objevila nová neznámá – Muslimské bratrstvo. To se však vůči armádní úloze v ekonomice země nevymezilo a dokonce připustilo, aby armáda své panství ještě zvelebila.³⁹⁶ Hned v únoru 2011 byli pozatýkáni podporovatelé Gamála Mubaraka, s nimiž si tak armáda vyřizovala své účty.³⁹⁷ V dubnu byl společně se svým otcem do vězení uvržen i Gamál.³⁹⁸ Tichá koalice uzavřená mezi Bratrstvem a armádou byla prevencí vůči realizaci volání aktivistů o zprůhlednění či liberalizaci státního hospodářství.³⁹⁹ Bratrstvo se mohlo nerušeně koncentrovat na svůj politický projekt a armáda přestát politickou transformací. Z období trvajících do června 2012 navíc armáda vyšla ještě silnější, než byla před revolucí. Vytěžila maximum ze své dočasné dominance a ještě

³⁹² KIRKPATRICK, David D. Egyptians Say Military Discourages an Open Economy. *The New York Times* [online] 17. 2. 2011 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z:

http://www.nytimes.com/2011/02/18/world/middleeast/18military.html?_r=0

³⁹³ OSMAN, Tarek (2010) s. 112

³⁹⁴ After Mubarak. *The Economist* [online] 15. 7. 2010 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z:

<http://www.economist.com/node/16564196?zid=309>

³⁹⁵ FRISCH, Hillel (2013) s. 186 - 188

³⁹⁶ MARSHALL, Shana. THE EGYPTIAN ARMED FORCES AND THE REMAKING OF AN ECONOMIC EMPIRE. *Carnegie Endowment For International Peace*. s. 9 [online] 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z:

http://carnegieendowment.org/files/egyptian_armed_forces.pdf

³⁹⁷ EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 10

³⁹⁸ SHENKER, Jack; GABBATT, Adam. Hosni Mubarak detained over corruption allegations. *The Guardian* [online] 13. 4. 2011 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/13/hosni-mubarak-detained-corruption-allegations>

³⁹⁹ KINNINMONT, Jane (2012) s. 12

posílila svůj vliv ve státní správě a komerčním sektoru.⁴⁰⁰ K tomu mohlo dojít, protože političtí aktéři, vzeší z nových pořádků, se soustředili především na blížící se volby a koncepční změny pro ně byly tématem zítřka. Egypťané přitom s kritikou armády a jejich výhod nešetřili.⁴⁰¹

Ekonomické názory Muslimských bratrů se díky rozdílům mezi proudy uvnitř hnutí se poměrně různily. V programu Strany svobody a spravedlnosti pro parlamentní volby, věrné charitativní tradici Bratrstva, bychom našli očekávané věty o prosazování sociální spravedlnosti, rovnoměrnější distribuci příjmů, zlepšení kvality zdravotnictví a školství, potažmo pasáže o navýšení veřejných investic do generování pracovních míst a zvýšení některých daní.⁴⁰² Úlitbou byznysmenům z řad Bratrstva⁴⁰³ bylo vyvážení etatismu důrazy na soukromý sektor a zlepšení investičního klimatu.⁴⁰⁴ Body k privatizaci v jinak obsáhlém dokumentu moc prostoru nezaplňily. V jeho úvodu se mluvilo o „zbrzdění privatizačního vlaku“⁴⁰⁵ a sliboval například zapovězení prodeje strategických odvětví zdravotnictví, potravinářství a energetiky do soukromých rukou. Privatizaci jako takovou nezavrhoval, stanovoval třeba, že přednost má náležit domácím investorům.⁴⁰⁶ Od neoliberalních tendencí sílících v posledních letech Mubarakovy vlády se Bratrstvo zřetelně odvracelo a zároveň tyto představy nenahrazovalo jinými radikálními vidinami. O armádě v souvislosti s ekonomikou v programu nepadlo ani slovo. Stein má pravdu, když za frázemi v dokumentu vidí poselství Bratrstva mající uklidnit armádu.⁴⁰⁷ Lék na neduhy egyptského hospodářství chtěli Bratři hledat jinde, než v revizi šedého segmentu armádních aktivit.

Ekonomický coup-proofing armády byl tak zachován, jen se vystřídali ti, kdo ho aplikovali. Nic na tom nezvrátila ani několikaměsíční období, kdy zemi řídila dolní komora parlamentu ovládaná Bratrstvem.

⁴⁰⁰ ABUL-MAGD, Z (2013) s. 3 - 4

⁴⁰¹ BRULLIARD, Karin. Despite unprecedented criticism, Egyptian military still a revered institution. *The Washington Post* [online] 7. 7. 2012 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/despite-unprecedented-criticism-egyptian-military-still-a-revered-institution/2012/07/07/gJQAfGu4TW_story.html

⁴⁰² THE FREEDOM AND JUSTICE PARTY. Election Program The Freedom and Justice Party: Parliamentary Elections 2011 s. 17 - 20 [online] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://kurzman.unc.edu/files/2011/06/FJP_2011_English.pdf

⁴⁰³ FAM, Mariam; REED, Stanley. Egypt's Muslim Brotherhood Embraces Business. *Bloomberg* [online] 7. 7. 2011 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/bw/magazine/egypts-muslim-brotherhood-embraces-business-07072011.html>

⁴⁰⁴ THE FREEDOM AND JUSTICE PARTY (2011) s. 18, 27

⁴⁰⁵ Ibidem. s. 4

⁴⁰⁶ Ibidem. s. 28

⁴⁰⁷ STEIN, Ewan. Revolution or coup? Egypt's fraught transition. *Survival*, 2012, Vol. 54, No. 4, s. 56

4.4.3 Mursí a ekonomický coup-proofing

Do tohoto rozpoložení nastupoval čerstvě zvolený prezident Mursí. Už víme, že s financováním ozbrojených sil Mursí výrazněji nehýbal. Dalším výrazným prostředkem k financování egyptské armády byl příjem americké vojenské pomoci. Ta nebyla signifikantní ani tak pro svůj peněžní objem, jako spíš z toho důvodu, že díky ní měl Egypt přístup jak k americkým zbraním, tak k náhradním dílům pro svůj stávající arzenál. Jen necelých 30% z vojenské pomoci připadá na akvizice, zbytek je rozdělen mezi údržbu a vylepšování vybavení, které má egyptská armáda už k dispozici.⁴⁰⁸ Případná suspenzace dodávek by tedy měla téměř okamžitý efekt. K té ale během června 2012 a července 2013 nedošlo a byly americkou stranou částečně omezeny až několik měsíců po červencovém puči.⁴⁰⁹ Ani tento faktor tedy vydláždil cestu k puči nemohl.

To, jestli Mursí pokračoval v materiální privilegizaci armády a tím pádem i v coup-proofingu, zjistíme na dvou ukazatelích. Prvním bude odpověď na otázku, zda se zaběhnutý systém pokoušel přímo omezovat či rušit. Následně optikou armádních zájmů nahlédneme na Mursího pokusy stabilizovat ekonomiku.

4.4.3.1 Kodifikace armádních privilegií

Pro armádu bylo životně důležité, aby nový režim neopouštěl zvyklosti toho starého. A to Mursí v oblasti ekonomických výhod ozbrojených složek nedělal. Neaspiroval na jejich změnu nebo eliminaci, ba naopak, podepřel je větším právním ukotvením. Doposud byl pilířem tohoto systému zákon 43 z roku 1974, povolující armádě schraňovat výnosy z podnikání na privátní bankovní účty a přiznávající jejím podnikům práva soukromých subjektů.⁴¹⁰ Za Mursího byl zažitý stav věcí kodifikován i v ústavě přijaté v prosinci 2012. Článek 197 nařizoval vytvoření Národní obranné rady, jíž měl předsedat prezident země. Vedle něj a premiéra v ní měli zasednout předsedové parlamentních komor, někteří ministři a představitelé armády. Kompetence orgánu byly dány takto: „*Rada je odpovědná za záležitosti vztahujících se k metodám zajišťování*

⁴⁰⁸ SHARP, Jeremy M. (2015) s. 17

⁴⁰⁹ HAWTHORNE, Amy. What's Happening with Suspended Military Aid for Egypt? Part I. *Atlantic Council* [online] 2014 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/egyptsource/what-s-happening-with-suspended-military-aid-for-egypt-part>

⁴¹⁰ BRYAN, Adelaide. Egypt's Military Stands in the Way of Economic Reforms. *Muftah* [online] 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://muftah.org/egypt-military-stands-way-economic-reforms/#.VVKuPvntmkp>

bezpečnosti státu a rozpočtu ozbrojených sil. Musí s ní být konzultovány zákony týkající se ozbrojených sil.“⁴¹¹ 7 z jejich 15 členů⁴¹² bylo představiteli armády, protože ministr obrany musel být dle článku 195 voják v aktivní službě.⁴¹³ Armáda byla sice v radě zastoupena těsnou menšinou, ale jen zdánlivě, protože zvyklostí bylo, že náčelník civilní zpravodajské služby je vždy bývalým armádním pohlavárem.⁴¹⁴ Po odsouhlasení této ústavy bylo navýsost nepravděpodobné, že by faktická armádní většina v radě kývla na novelizaci či zrušení norem, které by jí nehrály do karet – typicky Zákon 43 z roku 1974. Článek výslovně nenáročoval řízení se stanoviskem Národní obranné rady vzešlým z „konzultací“, nicméně dikce textu byla nejasná a otevřená interpretaci.⁴¹⁵ Předpoklad, že se legislativci budou stanoviskem Národní obranné rady řídit, se dal slušně předvídat. Článkem 195

Mursí zpečetil postavení armády v egyptské společnosti a stvrdil její existenční autonomii, včetně materiálních aspektů. Míru spokojenosti armády s tímto zněním dokresluje to, že v nové ústavě z roku 2014, psané armádou, je článek 203 jen drobně upravenou verzí článku 195 předchozí ústavy psané islamisty. Připojuje navíc jen to, že armádní rozpočet je předkládán parlamentu ke schválení v podobě cifry vyjadřující celkové náklady,⁴¹⁶ což ale byla opět jen kodifikace zaběhnuté zvyklosti.⁴¹⁷

Povýšením na implicitní ústavní normu byl ekonomický coup-proofing Mursím ještě posílen. Taková ustanovení totiž neobsahovala ani ústava z roku 1971,⁴¹⁸ pod níž fungoval starý režim. Mursí armádu žádnými novými hospodářskými pravomocemi nenadal, ale vytvořením Národní obranné rady je ústavně institucionalizoval. Ukázali

⁴¹¹ Článek 197. EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012. Dostupné také z: http://www.constitutionnet.org/files/final_constitution_30_nov_2012_-english_-_idea.pdf

⁴¹² Složení rady bylo následovné: Prezident, předsedové parlamentních komor, premiér, ministři obrany, zahraničí, financí a vnitra. Dále náčelník zpravodajské služby, náčelník štábu armády, velitelé námořnictva, letectva, protiletadlového vojska, šéf operací ozbrojených sil a velitel vojenské rozvědky. Článek 197 Ibidem.

⁴¹³ Článek 195 Ibidem.

⁴¹⁴ Comparing Egypt's 1971 constitution to today. *Al Jazeera* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/egypt/2012/12/2012129173710651270.html>

⁴¹⁵ CHOUDHRY, Sujit; STACEY, Richard. The 2012 Constitution of the Arab Republic of Egypt:: Assessing Horizontal Power Sharing Within a Semi-presidential Framework. *The Center for Constitutional Transitions at NYU Law s. 13* [online] 2013 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.constitutionnet.org/files/opinion-en-egypt-2012-constitution.pdf>

⁴¹⁶ Článek 203 Constitution of The Arab Republic of Egypt 2014 [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.sis.gov.eg/Newvtr/Dustor-en001.pdf>

⁴¹⁷ EL-DINE, Chams Cherine (2013) s. 6

⁴¹⁸ Comparing Egypt's 1971 constitution to today. *Al Jazeera* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/egypt/2012/12/2012129173710651270.html>

jsme, že zakonzervováním statu quo si Mursí jasně osvojil strategii ekonomického coup-proofingu.

4.4.3.2 Stabilizace ekonomiky ve světle coup-proofingu

O hospodářských problémech, jimž byl Egypt vystaven, ještě pohovoříme. Na každý pád, Mursí zoufale potřeboval přísun peněz ze zahraničí. Ostatně, už v létě 2011 tehdy vládnoucí NROS odmítla půjčku Mezinárodního měnového fondu o hodnotě 3,2 miliardy dolarů - oficiálně ze strachu z přílišného zahraničního dluhu.⁴¹⁹ Opětovné zasednutí k vyjednávacímu stolu s MMF tak bylo logickým Mursího krokem. Obnovenou žádost o půjčku, tentokrát ve výši 4,8 miliardy dolarů, podala egyptská vláda v srpnu 2012.⁴²⁰ V listopadu se rozhovory přetavily v uzavření dohody, která měla výměnou za podniknutí opatření konsolidujících ekonomiku (zvýšení daní, redukce deficitu rozpočtu, restrikce státních subvencí) Egyptu poskytnout kýženou částku. Ohlas na plánované zvýšení daní a upuštění od tohoto úmyslu ale záhy vyvolal odsunutí implementace dohody až na dobu po parlamentních volbách.⁴²¹ Následkem tohoto vývoje Egypt přišel i o úvěry nabízené USA a jinými státy, které byly vázány na výsledek jednání s MMF. Jejich objem mohl dosáhnout až dalších 10 miliard dolarů.⁴²² Jednání s MMF pokračovaly i na jaře, ale postoje vyjednávačů se stále rozcházely v neochotě Egypta aplikovat v plné šíři navrhovaná opatření.⁴²³

Hlavním argumentem k odmítnutí půjčky byla nevole Mursího vlády ke zvýšení daňového zatížení obyvatelstva a zrušení dotací na paliva a potraviny.⁴²⁴ Pro ilustraci, objem prostředků na ně vynakládaných se odhadoval až na 3% HDP.⁴²⁵ Aby vykročil MMF vstříc, inicioval Mursí na jaře plán na ukončení palivových dotací průmyslovým podnikům v horizontu 3 let a redukce státních příspěvků na pěstování pšenice.⁴²⁶ Kompromisním návrhem společnou řeč s MMF nenalezl. Dá se usuzovat, že armáda po

⁴¹⁹ NELSON, Rebecca M.; SHARP, Jeremy M. Egypt and the IMF: Overview and Issues for Congress. *Congressional Research Service*. s. 5 [online] 2013 [cit. 2015-04-14] Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43053.pdf>

⁴²⁰ Egypt requests \$4.8 bn IMF loan during Morsi Lagarde meeting. *Ahram Online* [online] 22. 8. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/50961/Business/Economy/Egypt-requests--bn-IMF-loan-during-Morsi-Lagarde-m.aspx>

⁴²¹ NELSON, Rebecca M.; SHARP, Jeremy M. (2013) s. 6

⁴²² KHAN, Taimur. IMF loan delay a major blow to Egypt's economy. *The National* [online] 13. 12. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/imf-loan-delay-a-major-blow-to-egypts-economy>

⁴²³ Egypt stalls on IMF terms, no deal seen: diplomats. TAYLOR, Paul a Tom PERRY. *Reuters* [online] 14. 4. 2013 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/04/14/us-egypt-imf-idUSBRE93D02P20130414>

⁴²⁴ Ibidem.

⁴²⁵ WIGHT, John. The Role of the IMF In Morsi's Downfall. *The Huffington Post* [online] 9. 7. 2013 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.co.uk/john-wight/mohammed-morsi-imf_b_3560144.html

⁴²⁶ NELSON, Rebecca M.; SHARP, Jeremy M. (2013) s. 7

uzavření dohody vůbec neprahla. Vůči umírněným regulacím byla imunní,⁴²⁷ ale strukturální reformy státního sektoru, který pohlcoval okolo 40% egyptského HDP, další z důsledků, které by akceptace půjčky pravděpodobně přinesla,⁴²⁸ s jejími zájmy kolidovaly. Podle jiných zdrojů se opatření vyplývající z případného uzavření dohody armádní ekonomiky dotknout neměla,⁴²⁹ nicméně armáda byla i po svých zkušenostech z 90. let, kdy půdu neoliberalům kolem Gamala Mubaraka udusaly právě programy MMF, ostražitá. I kdyby se jí implementace závazků učiněných MMF skutečně netýkala, plošná restrukturalizace ekonomiky poháněná zahraničním tlakem nebyla za stavu, kdy bylo Muslimské bratrstvo vůdčí politickou silou, vítaná už ze své definice.

V květnu 2013 Mursí zahýbal se složením vlády, Bratrstvo v ní posílilo, jeho členové získali větší zastoupení v ekonomických rezortech. Tato obměna byla vnímána jako signál možného znovunastartování rozhovorů s MMF, protože odvolání byli ministři, kteří měli na starosti jejich předchozí kola.⁴³⁰ K těm už ale dojít nestihlo. V kontextu nároků MMF a jarních reforem prosazovaných Mursím v relaci k nim je na zvážení, jestli podíl na znelíbení se jeho režimu armádě nemohly mít i tyto Mursího snahy a to navzdory tomu, že dohoda s MMF uzavřena nebyla.

Krom sanace rozpočtu kapitálem ze zahraničí se skýtaly možnosti úlevy těžce zkoušenému egyptskému hospodářství i v nejrůznějších velkých investičních projektech. Asi nejambicióznějším z nich byl projekt výstavby obrovského logistického terminálu na pobřeží Suez – tzv. the Suez Canal Development Corridor Project, který byl dlouhodobým snem armády.⁴³¹ Výstavba měla proběhnout v guvernorátech Suez, Port Saidu a Ismailii, místech se kde byl hospodářský vliv armády nebývale zapuštěn.⁴³² Vize jejich představitelů na podzim narazila na preference Bratrstva, lišící se v tom, kdo bude na celý projekt dohlížet. Tato osoba měl být dle návrhu politiků Bratrstva

⁴²⁷ Například zvýšení daní, diskutovaným v další podkapitole.

⁴²⁸ WIGHT, John. The Role of the IMF In Morsi's Downfall. *The Huffington Post* [online] 9. 7. 2013 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.co.uk/john-wight/mohammed-morsi-imf_b_3560144.html

⁴²⁹ KHAN, Taimur. IMF loan delay a major blow to Egypt's economy. *The National* [online] 13. 12. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/imf-loan-delay-a-major-blow-to-egypts-economy>

⁴³⁰ ABDELLATIF, Reem. Islamists in Egypt Strengthen Their Grip. *The Wall Street Journal* [online] 7. 5. 2013 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323826804578468743317931744>

⁴³¹ MARSHALL, Shana. THE EGYPTIAN ARMED FORCES AND THE REMAKING OF AN ECONOMIC EMPIRE. *Carnegie Endowment For International Peace*. s. 11 - 12 [online] 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/egyptian_armed_forces.pdf

⁴³² JARABA, Mahmoud. The Egyptian Military's Economic Channels of Influence. *Middle East Institute* [online] 2014 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.mei.edu/content/map/egyptian-military%E2%80%99s-informal-channels-influence>

podřízena jen Mursímu a armáda měla být z celého procesu vynechána. V březnu 2013 navíc Mursí oznámil, že hlavním partnerem projektu bude indická vláda, což armádu popudilo natolik, že se strhla mediální přestřelka mezi ní a Bratrstvem, kdo bude mít právo udělat licence firmám, participujícím na projektu. Zprvu pevný postoj Bratrstva o 3 měsíce vzal za své vládním prohlášením, udělujícím armádě nad kontrolou výstavby terminálu plnou autoritu.⁴³³ Vzhledem k tomu, že Bratrstvo armádě ustoupilo právě v červnu, kdy se vše chystalo na výroční protest proti Mursímu, tak se souvislost se odhodláním zachovat armádu nadále pasivní jen nabízí.

Z uvedeného lze doložit, že vztah mezi Mursím a armádou v hospodářské oblasti nebyl harmonický, ale ani nepřátelský. V oddalování/odmítání dohody s MMF byly obě strany zajedno, ale perspektiva názorové divergence a nejistota, co přinesou ekonomické reformy, mohly přispět k tomu, že se armáda rozhodla Mursího zbavit. Při přístupu k ekonomice byl Mursí limitován tím, co její zlepšení objektivně vyžadovalo, jakou politiku vnímalo jako politicky únosnou Bratrstvo, jaká byla nálada obyvatelstva a co považovala armáda za červenou čáru. Obtížné nacházení průniků mezi těmito pohledy, coup-proofing nediskvalifikovalo (případ Suezského koridoru). Rozhodně ale nebyl primárním důvodem pro Mursího hospodářskou politiku, spíš jeden z jejích několika dílčích faktorů.

4.5 Legitimita režimu

Názor neislamistického segmentu egyptské společnosti na Mursího nebyl dán a priori, ale zformoval se postupně. Některé momenty, které byly pro jeho utvoření určující, jsme už prodiskutovali. Vztah s ministerstvem vnitra prost jakéhokoliv pokusu o jeho reformu, skrytá aliance s armádou a zlomové vydání Konstituční deklarace, všemi těmito epizodami své politiky se Mursí velkému množství Egyptanů zpronevěřil. Jeho prezidentstvím se vinula pachuť nevypořádání se s relikty starého režimu a dostatečného nezahazení křivd minulosti. Tato mozaika však ještě vyžaduje doplnit o další dva elementy, u nichž bylo od prvního dne jasné, že budou permanentně v popředí Mursího agendy.

⁴³³ MARSHALL, Shana (2015) s. 12 - 13

4.5.1 Zvládání hospodářské krize

S Arabským jarem doslova vyhržela neschopnost států Blízkého východu vyrovnat se s prohlubujícím strukturálním problémem svých ekonomik – alarmující nezaměstnaností mladých populačních ročníků. Častým prologem textů pojednávajících o Arabském jaru je zkazka o Muhamadu Bouazizím, tuniském pouličním prodavači, jenž se ostentativně upálil na protest proti všeobjímající korupci, prorostlé režimem prezidenta Ben Alího. Jeho skutek zosobňoval frustraci miliónů mladých Arabů, beznadějně živořících ve společnostech nenabízejících jim uplatnění.⁴³⁴ Toto tragické gesto roznítilo vlnu revolucí, která se brzy přelila i do Egypta, jehož mládež prožívala to samé, na co svým skolem upozornil 26letý Tunisian. Na začátku 90 let zde byl na obyvatelstvu podíl osob mladších 35 let kolem 50%, v únoru 2011 už atakoval 75%.⁴³⁵ Podle údajů Světové banky byla míra nezaměstnanosti Egyptanů ve věku 18 - 24 let v roce 2011 35,5%.⁴³⁶ Právě tito lidé na přelomu ledna a února 2011 patřili k nejhlasilivějším a nejaktivnějším Mubarakovým oponentům.⁴³⁷ Úspěch revoluce ale tolik vytoužené zlepšení životní úrovně nepřinesl a nejistotou opředená budoucnost politické transformace země její ekonomické stabilizaci nenahrávala. Egypt se ke všemu musel potýkat s následky světové hospodářské krize.

V polovině roku 2012 byla hospodářská situace Egypta stále nevalná. Na začátku nového fiskálního roku 2012/2013⁴³⁸ si Egypt vedl hůře, než před rokem a půl. Nezaměstnanost se z 11,9% zvýšila na 12,6%⁴³⁹ a nadále se propadal export.⁴⁴⁰ Rozpočtový deficit vyšplhal z 6,9 na 7,2% HDP⁴⁴¹ a veřejný dluh překročil hranici 75% HDP.⁴⁴² Hospodářství stagnovalo, z 1,8% v roce 2011⁴⁴³ stouplo tempo jeho růstu

⁴³⁴ MERLINI, Cesare; ROY, Olivier (ed.). Arab society in revolt: the West's Mediterranean challenge. *Brookings Institution Press*, 2012. Předmluva s. 7

⁴³⁵ LACROIX, Zoltan Barany Stéphane, et al (2011) s. 6

⁴³⁶ OSMAN, Tarek (2010) s. 208

⁴³⁷ THE WORLD BANK. Unemployment, youth total (% of total labor force ages 15-24) (modeled ILO estimate) [online] [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS>

⁴³⁸ HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's Youthquake: At a Nerve Center of the Revolution. *The Time* [online] 2. 2. 2011 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2045558,00.html>

⁴³⁹ Období od června 2012 do června 2013.

⁴⁴⁰ Egypt Unemployment Rate: 1993-2015. *Trading Economics* [online] [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/unemployment-rate>

⁴⁴¹ SALMAN, Daniel. Onstitution of The Arab Republic of Egypt 2014. *Undergraduate Economic Association* [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.sis.gov.eg/Newvr/Dustor-en001.pdf>

⁴⁴² Údaj platný pro březen 2012.

⁴⁴³ MUTHUTHI, Charles; EL-DEMERY, Noha. Economic Quaterly Review. *African Development Bank's Country Office in Egypt*. Vol 1. s. 1 [online] 2012 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Egypt%20-%20Economic%20Quarterly%20Review%20Vol.1%20%28EGFO%29.pdf>

pouze na 2% HDP ročně.⁴⁴⁴ Co čísla signalizovala, lépe vynikne ve srovnání s Tuniskem, též podstupujícím tranzici. V roce 2011 se propadlo do minusových hodnot (-1,9%), ale rok 2012 už uzavíralo s růstem 3,6% HDP ročně.⁴⁴⁵ Mursí musel s nelichotivými statistikami urychleně něco provést. Až v listopadu pozorujeme zrušení subvencí na některá paliva, ale pro boj s nezaměstnaností Mursí nic hmatatelného nepodnikl, dokonce chyběl i mezi prioritami, které si pro oblast hospodářství vytyčil.⁴⁴⁶ Mezi jedno z mála pozitiv tak patřilo to, že do země začalo proudit více turistů.⁴⁴⁷

První výrazný moment, nepočítaje uzavření dohody s MMF, přišel až na začátku prosince, kdy se vláda zavázala vytvořit každý rok 750 000 pracovních míst skrze podporu malých podniků.⁴⁴⁸ Toto oznámení ale bylo přehlušeno jiným. O pár dní později, 9. 12., Mursí vyhlásil, že vláda zvyšuje sazby progresivního zdanění a zavádí daně z prodeje vybraného zboží a služeb (cigarety, alkohol, telekomunikační služby či hnojiva).⁴⁴⁹ Ani ne 24 hodin poté bylo rozhodnutí revokováno prostým sdělením na Mursího facebookovém účtu. Ministři o prezidentově názorovém veletoci nebyli předem informováni a ihned se začali obávat o osud půjčky, dojednané v listopadu s MMF, protože stažená opatření byla v souladu s podmínkami jejího poskytnutí.⁴⁵⁰ Reakce na sebe nenechala dlouho čekat a hned druhý den MMF obratem odložil tuto agendu na pozdější dobu.⁴⁵¹ S tím, jak to dále s půjčkou bylo, už jsme obeznámeni. O to, aby Mursí svůj záměr daňových změn stáhl, se vehementně snažili

⁴⁴³ THE WORLD BANK. Annual GDP Growth. [online] [cit. 2015-04-20]. Dostupné z:

<http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true>

⁴⁴⁴ AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP Egypt Economic Outlook. [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z:

<http://www.afdb.org/en/countries/north-africa/egypt/egypt-economic-outlook/>

⁴⁴⁵ INDEX MUNDI. Tunisia Economy Profile 2014. [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z:

http://www.indexmundi.com/tunisia/economy_profile.html

⁴⁴⁶ PACIELLO, Maria Cristina. Delivering the Revolution? Post-uprising Socio-economics in Tunisia and Egypt. *The International Spectator*, 2013, Vol. 48 No. 4, s. 14

⁴⁴⁷ \$2.5 bn lost income for Egyptian tourism since 2011. *Ahram Online* [online] 21. 2. 2013 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/65304/Business/Economy/-bn-lost-income-for-Egyptian-tourism-since-.aspx>

⁴⁴⁸ AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP. Egypt's Government Commits to Creating 750,000 New Jobs under Auspices of State Committee Dedicated to Micro-Projects and Youth Employment. *African Development Bank Group* [online] 5. 12. 2012 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/news-and-events/article/egypts-government-commits-to-creating-750-000-new-jobs-under-auspices-of-state-committee-dedicated-to-micro-projects-and-youth-employment-10088/>

⁴⁴⁹ HAFEZ, Karim. Egypt's Morsi raises sales and income taxes, approves property taxes. *Ahram Online* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/60145.aspx>

PACIELLO, Maria Cristina (2013) s. 12

⁴⁵⁰ AMEL, Carina. Mursi's tax U-turn casts doubts over government's competence. *Al Arabiya News* [online] 11. 12. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z:

<http://english.alarabiya.net/articles/2012/12/11/254450.html>

⁴⁵¹ HUSSEIN, Abdel-Rahman. Egypt's IMF loan deal postponed after Mohamed Morsi scraps tax increases. *The Guardian* [online] 11. 12. 2012 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/11/egypt-imf-loan-delay-morsi>

představitelé Bratrstva. Strachovali se, že by trvání na implementaci těchto nepopulárních kroků mohlo pobouřit chudší vrstvy, významnou část jejich elektorátu. A to by těsně před referendem o ústavě, vypsaném na 15. 12., mohlo mít destruktivní dopad na jeho výsledek.⁴⁵² Tyto voliče Bratrstvo potřebovalo více než kdy jindy. Připomeňme, že listopadový prezidentský dekret a vyhlášení referenda spustily řetězec protestů napříč neislamistickým segmentem egyptské společnosti. Mursí ve svých direktivách lavíroval, protože byl nepříjemně tísněn urgencí ozdravit ekonomiku, k čemuž mohla dopomoci půjčka od MMF, a neméně důležitou potřebou přijetí nové ústavy, tedy prioritou jeho hnutí. Že nakonec upřednostnil vyhnout se riziku jejího neschválení a na oltář výměnou za to položit už sjednanou půjčku MMF, byl rezultat jeho politického kalkulu. Pro armádu byl tento vývoj nejlepší možný. Definitivní zavázání se MMF bylo fakticky odloženo na neurčito a přijetí ústavy, konfirmující armádní vliv, se vyhnulo komplikacím.

Na přelomu roku se vyrojily alarmující ekonomické statistiky. Egyptu byl agenturou Standard & Poors' snížen rating z B na B-⁴⁵³ síly měny razantně poklesla na jedenáctileté minimum, snížila se projekce 3% vládou slibovaného hospodářského růstu na 2,2%⁴⁵⁴ a zvýšil odhad deficitu za fiskální rok 2012/2013 až na 31 miliard dolarů – 50% nárůst oproti tomu, co předpokládal rozpočet.⁴⁵⁵ Nezaměstnanost obyvatelstva mezi 18 – 24 lety zůstávala na hladině okolo 38%⁴⁵⁶ a celková nezaměstnanost dosáhla 13% - přibližně 0,5% nárůst od června 2012 a přes 3% nárůst k hodnotě z posledního kvartálu roku 2010.⁴⁵⁷ Třetina Egyptanů bez práce měla vysokoškolský titul.⁴⁵⁸ To vše za konstelace, kdy bylo přes 60% potravin a 40% paliv do Egypta importováno.⁴⁵⁹

⁴⁵² SALEH, Heba. Morsi Scraps Egyptian Tax Increases. *Financial Times* [online] 12. 12. 2012 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/979e7bce-429f-11e2-a3d2-00144feabdc0.html#axzz3YzMEbml3>

⁴⁵³ WERR, Patrick. S&P Cuts Egypt rating on political strife. *Reuters* [online] 24. 12. 2012 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/12/24/us-egypt-downgrade-idUSBRE8BN0DR20121224>

⁴⁵⁴ MOSSALLEM, Mohammed. THE ILLUSION DISPELLED: Egypt's Economic Crisis: Causes – Alternatives - Remedies. *Egyptian Initiative for Personal Rights*. s. 2 [online] 2013 [cit. 2015-04-22] Dostupné z: http://eipr.org/sites/default/files/pressreleases/pdf/egypts_economic_crisis_e.pdf

⁴⁵⁵ Egypt budget deficit expected to widen to 200 bln pounds -agency. *Reuters* [online] 31. 12. 2012 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/12/31/egypt-deficit-idUSL5E8NV2U220121231>

⁴⁵⁶ THE WORLD BANK. Unemployment, youth total (% of total labor force ages 15-24) (modeled ILO estimate) [online] [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS>

⁴⁵⁷ Unemployment rate rises to 13 percent. *Egypt Independent* [online] 16. 2. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/unemployment-rate-rises-13-percent>

⁴⁵⁸ Egypt sees 343.5 thousand university graduates 2011. *Ahram Online* [online] 18. 12. 2012 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/60800/Business/Economy/Egypt-sees--thousand-university-graduates-.aspx>

⁴⁵⁹ Egyptian economy in freefall. *Daily News Egypt* [online] 3. 2. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegyp.com/2013/02/03/egyptian-economy-in-freefall/>

Připočteme-li k tomu, že 40% Egyptů žilo za méně než 2 dolary na den, byl razantní růst cen o to svízelnější, protože dovážené zboží kvůli slabému kurzu egyptské libry podražilo.⁴⁶⁰ Přitom už v září 2012 průzkum Egyptian Food Observatory přišel se závěrem, že 86% egyptských domácností se nedostává prostředků na to, aby pokryly své měsíční náklady.⁴⁶¹ Přesně dva roky poté, co Arabské jaro dorazilo do Egypta, Samir Radwan v komentáři píše: „*Genius loci Revoluce 25. ledna shrnoval její slogan – „Chléb, svobodu, sociální spravedlnost!“ Tato slova vyjadřovala touhu po změně, která se přetavila v bezprecedentní očekávání. Dnešní narůstající nespokojenost v zemi je v první řadě plodem nevykonné ekonomiky. Není náhoda, že prvním slovem ze sloganu revoluce byl zrovna chléb.*“⁴⁶² Vzhledem k tomu, že od počátku roku 2012 bylo Muslimské bratrstvo součástí politických institucí země, když nejprve dominovalo parlamentu a po suspenzaci dolní komory převzal štafetu odpovědnosti Mursí, tak není těžké vyvodit, komu Egyptané přičítali za kondici hospodářství vinu.

Bezradnost Bratrstva dokumentuje to, že Poradní rada v únoru novelizovala zákony zapovídající finančníkům Mubarakova režimu, spojeným s korupcí, návrat do země. Až taková byla potřeba přísunu kapitálu, že bylo zcela zdiskreditováno celé předešlé zaklínání se potíráním korupce, v němž si Bratrstvo ještě nedávno libovalo.⁴⁶³ Ekonomiku neresuscitovala ani březnová půjčka Libye, poskytující 2 miliardy dolarů Egyptské centrální bance, jejíž rezervy se ztenčily z předrevolučních 36 na 14 miliard dolarů.⁴⁶⁴ Jejího příkladu následoval Katar a v dubnu Egyptu vypomohl injekcí 3 miliard dolarů na okamžitou sanaci napnutého rozpočtu.⁴⁶⁵ Toto hozené záchranné lano však už Mursího nespasilo. Těchto peněz bylo daleko méně, než kolik mohla vynést půjčka od MMF multiplikovaná o miliardy vyčkávajících států, a k dispozici byly příliš pozdě na to, aby mohly být zúročeny třeba vygenerováním pracovních míst. V květnu

⁴⁶⁰ Egyptian economy is a time bomb. *Deutsche Welle* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egyptian-economy-is-a-time-bomb/a-16549994>

⁴⁶¹ EGYPTIAN FOOD OBSERVATORY. Food Monitoring and Evaluation System. Quaterly Bulletin. 2012, No. 9. s. 3 [online] [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ena/wfp253450.pdf>

⁴⁶² RADWAN, Samir. On Revolt's Anniversary, Egypt Needs Economic Miracle. *Bloomberg* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-01-24/on-revolt-s-anniversary-egypt-needs-economic-miracle>

⁴⁶³ PACIELLO, Maria Cristina (2013) s. 16 - 17

⁴⁶⁴ KIRKPATRICK, David D. Libya Transferring \$2 Billion to Egypt's Bank. *The New York Times* [online] 24. 3. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2013/03/25/world/middleeast/libya-putting-2-billion-into-egypts-central-bank.html?_r=0

⁴⁶⁵ TUTTLE, Robert; EL-TABLAUWY, Tarek. Egypt to Get \$3 Billion More From Qatar Amid IMF Loan Bid. *Bloomberg* [online] 10. 4. 2013 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-04-10/egypt-to-get-another-3-billion-from-qatar-as-imf-talks-drag-1->

2013 tak mohl britský list The Guardian napsat, že „*Egypt trpí nejhorší ekonomickou krizí od 30. let.*“⁴⁶⁶ Tyto podmínky pomohly připravit scénu pro nadcházející události.

Neutuchající politicky motivované protesty, jimž byl Mursí od listopadu až do svého svržení prakticky neustále vystaven, byly tímto tristním hospodářským stavem ještě přiživovány. Chyběly byt' náznaky světlejších zítřků. Mladí lidé, jež v naději na lepší budoucnost, stáli v čele protimubarakovských šiků se z deziluze obrátili proti Mursímu. Petice hnutí Tamarod explicitně hlásala, že s Mursím přišel hospodářský kolaps. Jeden z bodů dokumentu se vyjadřoval i k evergreenu Mursího prezidentství - vyjednávání s MMF. Egyptanům vadilo, že „*se (ho) vláda musí doprošovat o peníze.*“⁴⁶⁷ Pod tuto formulaci se podepsaly miliony obyvatel země a to nám podkrývá ještě další rovinu věci. Vedle odmítání redukční diety a škrtů, které by Egypt po přijetí půjčky MMF musel podstoupit, stojí i zahrávání si s národní hrdosti obyčejných Egyptanů, které by byl finalizací dohody zasazen těžký direkt. I tohle měl Mursí na zřeteli. Vidíme, jak úzký byl jeho manévrovací prostor. Byl žádán o neproveditelné, totiž ozdravit ekonomiku bez závazků, bezbolestně a bez ponížení. Mursí až do hořkého konce zůstal zajatcem tohoto antagonismu. Přešlapováním na místě a strachem vystavit se riziku hromadil problémy tak dlouho, až pozbyly řešení úplně. Mursí při zvládnání hospodářské krize selhal na celé čáře.

⁴⁶⁶ KINGSLEY, Patrick. Egypt 'suffering worst economic crisis since 1930s'. *The Guardian* [online] 16. 5. 2013 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/may/16/egypt-worst-economic-crisis-1930s>

⁴⁶⁷ Profile: Egypt's Tamarod protest movement. *BBC News* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23131953>

4.5.2 Proces přijímání ústavy a její obsah

4.5.2.1 Předmět kontroverze

Neuralgickým bodem politického vývoje Egypta po únoru 2011 byla nová ústava. Překlenovací období vlády armády, parlamentní i prezidentské volby měly bezpochyby svou váhu a napovídaly, kam se Egypt vydává. Byly viditelné náznaky budoucích svárů, do očí bila smířlivost Bratrstvu k nereformovanému bezpečnostnímu aparátu a kupila se frustrace z nenaplněného odkazu revoluce a nepotrestaných zločinů jejich odpůrců. Charakter státu ale dosud nikde vytesán nebyl. Úkol být hybatelem tohoto děje připadl Mursímu. Na inkluzivitu a výsledku tohoto procesu se měla otestovat připravenost islamistů dostát přesvědčování o tom, že Egypt je všech.

Ve volebním programu Svobody a spravedlnosti bylo psáno: *„Stát předjímaný naším programem je moderní národní islámská demokracie založená na právu šaría, která (...) reguluje různé aspekty života muslimů i jejich spoluobčanů ne-muslimů ve společné domovině. (...) Ne-muslimové jsou na poli rodinném a náboženském oprávněni řídit se vlastními pravidly a zákony. Tento stát zodpovídá za ochranu náboženské svobody (...).“*⁴⁶⁸ Mnohoznačné znění bylo narušeno jen přímou narážkou na armádu: *„Tento stát je občanský a civilní, protože islámský stát je svou povahou také civilní. Není to stát ovládaný armádou, která se k moci dostává skrze vojenské puče. Není to stát diktátorský, není to policejní stát kontrolovaný bezpečnostními složkami, není to teokracie ovládaná duchovenstvem...“*⁴⁶⁹ Takové byly představy o státě, jež Bratři hodlali vtělit do ústavy. Egyptané liberálně-sekulárního ražení byli na pochybách, jaká bude interpretace principů, v nichž se zračilo napětí mezi náboženskostí a občanskostí.⁴⁷⁰ Důraz na šáriu jako zdroj legislativy tolik nevadil, obsahoval ho již článek 2 ústavy z roku 1971. Ani liberální strany neprahly po tom, aby byl egyptský stát sekularizován a ústavní odkazy na náboženství eliminovány.⁴⁷¹ Obavy se točily kolem toho, jestli islamisté zavedený výklad úpravami neposunou někam jinam a nezneužijí svého dominantního postavení ke konstitucionalizaci svého náboženského přesvědčení.

⁴⁶⁸ THE FREEDOM AND JUSTICE PARTY (2011) s. 10 - 11

⁴⁶⁹ Ibidem. s. 11

⁴⁷⁰ BROWN, Nathan J. Egypt and Islamic Sharia: A Guide for the Perplexed. *Carnegie Endowment For International Peace*. [online] 2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2012/05/15/egypt-and-islamic-sharia-guide-for-perplexed#feel>

⁴⁷¹ WICKHAM, C. R. The Muslim Brotherhood and democratic transition in Egypt. *Middle East Law and Governance*. 2011. Vol 3, No 1-2, s. 219

Mnozí Egyptané zkrátka nevěřili, že Muslimští bratři připustí univerzalistický kompromis.⁴⁷² Diskuze o tom, zda do jaké míry bude náboženství regulovat veřejný prostor, se stala leitmotivem tvorby dokumentu.

V průběhu podzimu se islamisté a jejich názoroví odpůrci rozcházel více a více. Už dříve Konstituční shromáždění opustili jeho někteří členové,⁴⁷³ ale v listopadu došlo v rychlém sledu k exodu zástupců Koptů,⁴⁷⁴ představitele revoluční mládeže z Hnutí 6. dubna Ahmeda Mahera,⁴⁷⁵ nominantů liberální strany Wafd⁴⁷⁶ i levicové strany Socialistické lidové aliance⁴⁷⁷ a členů dosazených novinářským a farmářským syndikátem.⁴⁷⁸ Nikdo z nich se nemohl ztotožnit s návrhem, který islamistická většina ve shromáždění prosazovala. Zpěchovali se i proceduře. Klíčem k určení zastoupení v Konstitučním shromáždění byly výsledky parlamentních voleb, a ty podle liberálů islamistický vliv ve společnosti nadhodnotily. Orgán tím pádem nebyl dostatečně reprezentativní.⁴⁷⁹ Odchodem 22 osob ve shromáždění zbyli prakticky jen vyslanci Muslimského bratrstva, salafistické Al-Núr a nezávislí islamisté.⁴⁸⁰ V poslední listopadový den, uprostřed rozbujelých protestů proti Mursího osm dní starému dekretu, neúplné 85členné Konstituční shromáždění,⁴⁸¹ bez zástupců křesťanů a jen se 4 ženami v sále, odhlasovalo novou ústavu. Jak diametrálně odlišné bylo její hodnocení, naznačuje komentář Essama el-Eriana, předáka Bratrstva: „*Ústava reprezentuje*

⁴⁷² TUDOROIU, Theodor. Assessing Middle Eastern trajectories: Egypt after Mubarak. *Contemporary Politics*, 2011, Vol. 17, No. 4, s. 385

⁴⁷³ Revolutionary youth group leader quits Constituent Assembly. *Ahram Online* [online] 18. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58501/Egypt/Politics-/Revolutionary-youth-group-leader-quits-Constituent.aspx>

⁴⁷⁴ Egyptian churches withdraw from Constituent Assembly. *Egypt Independent* [online] 17. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/egyptian-churches-withdraw-constituent-assembly>

⁴⁷⁵ Revolutionary youth group leader quits Constituent Assembly. *Ahram Online* [online] 18. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58501/Egypt/Politics-/Revolutionary-youth-group-leader-quits-Constituent.aspx>

⁴⁷⁶ Liberal Wafd Party quits Egypt's constitution-drafting body. *Ahram Online* [online] 17. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/0/58417/Egypt/0/Liberal-Wafd-Party-quits-Egypt-constitutiondrafti.aspx>

⁴⁷⁷ BRAHIM, Ekram. *Socialist Popular Alliance drops out of Egypt's Constituent Assembly* [online] 18. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/WriterArticles/NewsContentP/1/58044/Egypt/Socialist-Popular-Alliance-drops-out-of-Egypt-Const.aspx>

⁴⁷⁸ Journalists, farmers syndicates withdraw from Egypt's Constituent Assembly. *Ahram Online* [online] 20. 11. 2012 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58676/Egypt/Politics-/Journalists,-farmers-syndicates-withdraw-from-Egypt.aspx>

⁴⁷⁹ FADEL, Mohammad. What Killed Egyptian Democracy? *Boston Review*. Leden/Únor 2014. s. 13

⁴⁸⁰ ALBRECHT, Holger. Egypt's 2012 Constitution: Devil in the Details, Not in Religion. *United States Institute of Peace-Peace Brief* 139. s. 2 [online] 2013 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.usip.org/sites/default/files/resources/PB139.pdf>

⁴⁸¹ Všichni členové nestihli být nahrazeni. Beleaguered Constituent Assembly votes on Egypt's draft constitution. *Ahram Online* [online] 29. 11. 2012 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/59447/Egypt/Politics-/Beleaguered-Constituent-Assembly-votes-on-Egypt-d.aspx>

*různorodost egyptského lidu. Všichni Egypťané, muži i ženy, se v ní naleznou.*⁴⁸² Tento pohled ale v referendu sdílelo jen 21% všech oprávněných voličů.⁴⁸³ Mursí odsouhlasení ústavy honosně označil za úsvit druhé republiky. Revolucionář Abdel-Rahman Mansour to komentoval: „*Nemůžete mluvit o druhé republice, když je postavena na ústavě, na které není konsenzus.*“⁴⁸⁴

4.5.2.2 Obsah ústavy

4.5.2.2.1 Islamizace textu?

Ted' se zaměříme na samotný text kontroverzního dokumentu. Co bylo překvapivé, ve vztahu k náboženství text přílišných změn oproti předchozí ústavě nedoznal. V preambuli stálo, že zdrojem moci je lid,⁴⁸⁵ ne Bůh, jak chtěli salafisté.⁴⁸⁶ Bratrstvo se evidentně zachovalo umírněně. Článek 2 byl slovo do slova opsán z ústavy z roku 1971: „*Státním náboženstvím je islám a arabština je oficiálním jazykem. Principy islámského práva (šaría) jsou principiálním zdrojem legislativy.*“⁴⁸⁷ Přibyl vágní článek 219, který stanovoval, že ony principy vycházejí ze sunnitských doktrín a islámské právní vědy.⁴⁸⁸ Kritici okamžitě poukázali na to, že důsledný výklad tohoto článku může normotvorbu zavléci o století nazpět, protože otevírá cestu návratu ustanovením, jež už nejsou aktuální.⁴⁸⁹ Dále byl novinkou článek 4., prikazující konzultovat záležitosti islámského práva s univerzitou Al-Azhar. Neříkal už ale, že je povinnost se doporučení této instituce držet.⁴⁹⁰ Al-Azhar navíc neležel v područí Bratrstva a fungoval jako nezávislý

⁴⁸² Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

⁴⁸³ AL-ALI, Zaid. The new Egyptian constitution: an initial assessment of its merits and flaws. *Open Democracy* [online] 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/zaid-al-ali/new-egyptian-constitution-initial-assessment-of-its-merits-and-flaws>

⁴⁸⁴ EL-DEEB, Sarah. Morsi: Egyptian Constitution sets up a new republic. *The Washington Post* [online] 26. 12. 2012 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.washingtontimes.com/news/2012/dec/26/morsi-egyptian-constitution-sets-new-republic/?page=all>

⁴⁸⁵ Článek 1. EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012. Dostupné také z: http://www.constitutionnet.org/files/final_constitution_30_nov_2012_english_-_idea.pdf

⁴⁸⁶ ALBRECHT, Holger. Egypt's 2012 Constitution: Devil in the Details, Not in Religion. *United States Institute of Peace-Peace Brief* 139. s. 2 [online] 2013 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.usip.org/sites/default/files/resources/PB139.pdf>

⁴⁸⁷ CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Comparing Egypt's Constitutions. [online] [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/files/Comparing-Egypt-s-Constitutions.pdf>

⁴⁸⁸ Článek 219 Ibidem

⁴⁸⁹ AL-ALI, Zaid. The new Egyptian constitution: an initial assessment of its merits and flaws. *Open Democracy* [online] 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/zaid-al-ali/new-egyptian-constitution-initial-assessment-of-its-merits-and-flaws>

⁴⁹⁰ Článek 4. CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Comparing Egypt's Constitutions. [online] [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/files/Comparing-Egypt-s-Constitutions.pdf>

orgán.⁴⁹¹ Celkově jen ve 4 z 236 článků konstituce padl výraz islám.⁴⁹² Manifestem islamismu tedy rozhodně nebyla. Holger Albrecht ústavu vnímal jako „konzervativní, ale ne teokratickou.“⁴⁹³ Potenciál pro vštěpení náboženských prvků do legislativy státu v ní ale dřímá.⁴⁹⁴

Byly to spíše některé články vztahující se k morositě, které byly považovány za problematické. Human Rights Watch upozorňovala na článek 81, který zakazoval jakékoliv omezení osobních práv svobod, pokud se neprotivily ústavě. To srážely nejednoznačné články 10 a 11 akcentující tradiční rodinu, respektive svěřující státu úlohu hlídače etiky a veřejné morálky mohly podle této organizace justifikovat dalekosáhlé restriktce základní práv.⁴⁹⁵ Další kritiku dokumentu vyneslo postavení žen. V preambuli, byly zmiňovány jako „sestry mužů.“⁴⁹⁶ Článek 10 hovořil o „povinnostech ženy k práci a rodině“,⁴⁹⁷ což nenechalo chladnými západní komentátory.⁴⁹⁸ Al-Ali s nimi polemizuje a osvětluje, že propíraný článek 10 je lehce pozměněný článek 9 ústavy z roku 1971, který zatím vždy zůstal jen na papíře.⁴⁹⁹ Nesouhlas vyvolal i článek 43 garantující plnou náboženskou svobodu s možností stavět svatostánky jen vyznavačům abrahamských náboženství.⁵⁰⁰ Deník al-Akhbar ho odsoudil jako platformu pro perzekuce náboženských minorit, kterým vystavoval především bahaistické věřící, usídlené v Egyptě.⁵⁰¹ Svoboda projevu se stala dalším horkým tématem. Ústava se k ní vyjadřovala vyloženě zmatečně a protichůdně. Byla kodifikována článkem 45,⁵⁰² ale hned předcházející článek 44 zakazoval „urážky náboženských poslů a proroků.“⁵⁰³ Článek 31 zase vylučoval hanobení druhých osob.⁵⁰⁴

⁴⁹¹ MORSY, Ahmed a Nathan J. BROWN. Egypt's al-Azhar Steps Forward. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2013 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2013/11/07/egypt-s-al-azhar-steps-forward>

⁴⁹² Články 1,2,4 a 219. v EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012..

⁴⁹³ ALBRECHT, Holger (2012) s. 2

⁴⁹⁴ REVKIN, Mara. Egypt's Constitution in Question. *Middle East Law and Governance*, 2013, Vol. 5, No. 3, s. 334

⁴⁹⁵ HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: New Constitution Mixed on Support of Rights. [online] 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights>

⁴⁹⁶ EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁴⁹⁷ EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁴⁹⁸ WALT, Vivienne. Women's Rights at Odds in Egypt's Constitution Wars. *Time* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://world.time.com/2012/12/09/womens-rights-at-odds-in-egypts-constitution-wars/>

⁴⁹⁹ AL-ALI, Zaid (2012)

⁵⁰⁰ EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵⁰¹ BENOIST, Chloe. The Sketchy Articles of Egypt's Constitution. *Al-Akhbar* [online] 2. 12. 2012 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://english.al-akhbar.com/node/14200>

⁵⁰² Článek 45 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵⁰³ Článek 44 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵⁰⁴ Článek 31 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

Tyto články z textu předchozí ústavy nečerpaly.⁵⁰⁵ Svou ohebností mohly velice snadno posloužit k umlčení nepohodlné kritiky.⁵⁰⁶

Opozice se vůči ústavě ostře vymezovala i proto, že byla „*náchylná k manipulaci*“,⁵⁰⁷ píše Mara Revkin. Albrecht identifikoval vady ještě jinde. V textu se snoubily detaily s mnohoznačnostmi, což bylo v kontradikci se zásadami konstituční tvorby. Jejím posláním je načrtnout základní obrysy a nastolit fundamenty, ne se zabývat partikulárnostmi.⁵⁰⁸ Pro ty, kdo dokument nevzali za svůj, ale tyto právnické argumenty byly jen podružné. Al-Ali vyslovuje obecný postřeh, že kritici ústavy zapomínali, že předešlá ústava byla vše, jen ne liberální. Mnoho z jejich článků nový dokument buď přejímal, nebo jen mírně korigoval jejich znění, ale bez významového dopadu.⁵⁰⁹ Ústava ale nebyla předmětem, o němž by se v Egyptě na konci roku 2012 dala vést věčná diskuze. Zásadní nebylo, co stojí v nové ústavě, ale kdo ji připravil. Anthony Lang ve snaze zklidnit obavy v únoru 2013 podotkl: „*Jak (tuto) ústavu vykládat nebude jasné, dokud tak neučiní parlament a soudy*.“⁵¹⁰ Tohle konstatování mívá esenci celé záležitosti. Ne nevýznamná část z 80% oprávněných voličů, kteří k referendu nedorazili, dala najevo, že ani nechce, aby byl tento text nějak interpretován. Lang nechápal to, že v Egyptě nebyla ze strany této skupiny vůle něco testovat. Výmluvným je vyjádření El-Baradeje: „*Ústava skončí v odpadkovém koši historie*.“⁵¹¹

Text ústavy nebyl islamistický, ale některé jeho pasáže a způsob napsání byly natolik kontroverzní, že nevyvrátil přesvědčení liberálů, sekularistů, Koptů a další Egypt'añů o postranních úmyslech jejich pisatelů. U nich nebylo stěžejní, jaké skutečně byly, ale v jaké podobě existovaly v představách druhých. A ty se definitivně utvořily na přelomu listopadu a prosince. Rozkol mezi islamisty a opozicí vnesla spíše schvalovací procedura než obsah ústavy, usuzuje Schwaubová.⁵¹²

⁵⁰⁵ CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Comparing Egypt's Constitutions. [online] [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/files/Comparing-Egypt-s-Constitutions.pdf>

⁵⁰⁶ HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: New Constitution Mixed on Support of Rights. [online] 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights>

⁵⁰⁷ REVKIN, Mara (2013) s. 33

⁵⁰⁸ ALBRECHT, Holger (2012) s. 2

⁵⁰⁹ AL-ALI, Zaid (2012)

⁵¹⁰ LANG, Anthony F. From revolutions to constitutions: the case of Egypt. *International Affairs*, 2013, Vol. 89 No. 2, s. 360

⁵¹¹ EL-DABH, Basil. El Baradei: constitution will go into the “dustbin of history”. *Daily News Egypt* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2012/11/30/elbaradei-constitution-will-go-into-the-dustbin-of-history/>

⁵¹² SCHWAUB, Regine. De-constitutionalising the Egyptian Constitution. In: BELAKHDAR, Naoual et. col (2014). s. 180

4.5.2.2 Pravomoci prezidenta a armády

V předchozích odstavcích jsme analyzovali, nakolik byla ústava ve vleku náboženství. To byla ale jen jeden z jejích aspektů, o němž se rozhořely spory. Opozice kritizovala i konfiguraci rozložení moci v nově definovaném politickém systému. Prezidentu byla na základě článku 150 udělena pravomoc vypsát referendum o důležitých otázkách, jehož výsledek zavazoval všechny ostatní složky státní moci.⁵¹³ Silný nástroj pro hlavu státu z tohoto institutu učinil i článek 127, který mu umožňoval ve vážném případě skrze lidové hlasování rozpustit dolní komoru.⁵¹⁴ Na ramifikace tohoto článku ve své stati upozorňovali Choudhry a Stacey, kteří v něm viděli nepřípustný prerogativ, který mohl prezidenta svádět k tomu, aby tohoto práva zneužil.⁵¹⁵ Popis opravňující jeho aktivaci byl nejasný a pokušení se zjevovalo zvláště v článku 131, dávajícím prezidentovi při absenci obou legislativních komor právo vládnout pomocí dekretů.⁵¹⁶ Lavi poukazoval na dosazování představených orgánů, které měly prezidenta kontrolovat, jím samým (článek 202) a nabytí pravomoci jmenovat členy Nejvyššího ústavního soudu (článek 176).⁵¹⁷ Podle Albrechta jasná známka toho, že chtěli islamisté nepohodlnou instituci utiřit.⁵¹⁸ Oproti ústavě z roku 1971 tak postavení prezidenta v politickém systému oslabilo,⁵¹⁹ ale i z tohoto krátkého průletu textem je patrné, proč byl Mursí osočován z diktátorských tendencí.⁵²⁰ Opět, nic neznamenalo to, že oproti ústavě z roku 1971 prezident oslabil.⁵²¹ Její přijetí tak Mursímu dalo jasný mandát a tím ho institucionálně posílilo, ale bylo to Pyrrhovo vítězství. Nesrovnatelně více totiž ztratil politicky.

Přehled nové ústavy uzavřeme tím, jak se do ústavy promítlo postavení armády. Armáda profitovala z toho, že největší díl vzrušení byl věnován charakteru státu a roli prezidenta a tyto prvky tam mohly být potichu vpašovány.⁵²² V této souvislosti jsme už rozebrali nejdůležitější články 195 a 197. Autonomizaci interních záležitostí

⁵¹³ Článek 150 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵¹⁴ Článek 127 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵¹⁵ CHOUDHRY, Sujit; STACEY, Richard (2013) s. 6

⁵¹⁶ Ibidem s. 8

⁵¹⁷ LAVI, L. An Examination Of Egypt's Draft Constitution Part III: Presidential Powers, Status Of Military And Judiciary, Civil Freedoms. *Coptic Solidarity* [online] 2012 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://www.copticsolidarity.org/reports-resources/reports/1030-an-examination-of-egypt-s-draft-constitution-part-iii-presidential-powers-status-of-military-and-judiciary-civil-freedoms#13b8afed4f481f5c__edn5

⁵¹⁸ ALBRECHT, Holger (2012) s. 4

⁵¹⁹ LAVI, L. (2012)

⁵²⁰ Egypt's President Morsi hails constitution and urges dialogue. *BBC News* [online] 26. 12. 2012 [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20846014>

⁵²¹ LAVI, L. (2012)

⁵²² GINSBURG, Tom. *The Real Winner in the Egyptian Constitution? The Military* [online] 6. 2. 2013 [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/tom-ginsburg/egypt-draft-constitution-military_b_2259798.html

ozbrojených složek doprovázelo i další nové ustanovení o vojenských soudech. Článek 198 pravil: „Civilisté nesmějí být souzeni vojenskými soudy souzeni s výjimkou zločinů, které poškozují ozbrojené síly.“⁵²³ Zahrnoval také soudní pravomoc nad veškerými armádními záležitostmi a neodvolatelnost soudců.⁵²⁴ Možnosti jeho výkladu byly takřka neomezené. Před vojenskými soudy mohl stanout kdokoliv, o kom armáda usoudila, že jí poškozují. Původně měl přitom článek zakazovat, aby civilisté mohli být předáni vojenské spravedlnosti, ale na žádost armády byl přeformulován.⁵²⁵ Armáda profitovala z toho, že největší díl vzrušení byl věnován charakteru státu a roli prezidenta a tyto prvky tam mohly být potichu vpašovány. Takové znění bylo výsměchem liberálům a pozvánkou pro pokračující zneužívání armádní moci. S vojenskými tribunály měli egyptští občané čerstvé zkušenosti. Jen v období od ledna do srpna 2011 jich jimi bylo souzeno okolo 12 000. Vedle zvládnání porevolučního chaosu sloužily k zastrašování a represím nepohodlných osob, stíhaly například i projevy na sociálních sítích. Medializace počty případů snížila⁵²⁶ a Mursí po svém zvolení slíbil, že armádní procesy s civilisty skončí, ale to nesplnil. Ilustrativním budiž to, že v prosinci 2012 bylo před vojenský soud postaveno dalších 25 osob.⁵²⁷ Hlavní příčinu pro hořekování proti tomuto armádnímu výdobytku vystihl aktivista Zyad al-Eleimy: „*Je to soud, ve kterém je žalobce zároveň soudce.*“⁵²⁸ Zapomenutím slibů a posvěcením armádní zvěle Mursí nikoho ze svých odpůrců získat nazpět nemohl.

Jestliže se podle Stevena Cooka Mursí autoritativním listopadovým dekretem „*střelil do nohy,*“⁵²⁹ vyvzdorované schválení ústavy do jeho rány nasypalo sůl. Mursího zarputilost dokázala rozdělenou egyptskou opozici sjednotit proti společnému nepříteli.⁵³⁰ V Egyptě platilo, že legitimita režimu vedeného islamisty stála na typu vládnutí, který si tito islamisté přivlastní. A slova Hossama Bahgata přesně uchopují posun společenské

⁵²³ Článek 198 EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012

⁵²⁴ Ibidem.

⁵²⁵ HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: New Constitution Mixed on Support of Rights. [online] 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights>

⁵²⁶ EL-DINE, Chams Cherine (2013) s. 4

⁵²⁷ HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: Morsy Law Invites Military Trials of Civilians. [online] 2012 [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/12/10/egypt-morsy-law-invites-military-trials-civilians>

⁵²⁸ FARID, Sonia. Military trials back to haunt Egyptian civilians. *Al-Arabiya* [online] 2. 12. 2013 [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/perspective/analysis/2013/12/02/Military-trials-back-to-haunt-Egyptian-civilians.html>

⁵²⁹ SALAMA, Vivian. Egypt To President Morsi: No Dictators Allowed. *Newsweek* [online] 3. 12. 2012 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.newsweek.com/egypt-president-morsi-no-dictators-allowed-63551>

⁵³⁰ KHALIL, Ashraf. Morsi's Next Move: Egypt's President Got His Constitution, but Can He Fix the Economy? *Time* [online] 27. 12. 2012 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://world.time.com/2012/12/27/morsis-next-move-egypts-president-got-his-constitution-but-can-he-fix-the-economy/>

nálady, kterým byl konec roku orámován: „*Jsou zde lidé, o nichž jsme se domnívali, že patří v Muslimském bratrstvu k reformnímu křídlu. Teď si uvědomujeme, že nic takového neexistuje.*“⁵³¹ Ústava, k níž se Bratrstvo tolik upínalo, legitimitu „druhé republiky“ u valné části společnosti zcela vyvrátila.

⁵³¹ Ibidem

5 Vyhodnocení a důvody Mursího postupu

5.1 Výsledky aplikace partikulárního konceptu coup-proofingu

Po revizi průběhu Mursího vlády a aplikaci našeho konceptu coup-proofingu odpovíme na první výzkumnou otázku – jaké metody coup-proofingu použil prezident Mursí?

5.1.1 Vyvažování a personální politika

Prvním souborem metod, který jsme definovali jako relevantní, bylo vyvažování doprovázené personální politikou. Zde jsme zjistili, že Mursí ani Muslimské bratrstvo nevytvořili žádnou novou paramilitární strukturu. O této možnosti nebylo podle dostupných zdrojů ani vážně uvažováno. Místo toho se Mursí velmi přičinil o přetáhnutí ministerstva vnitra a podřízených Centrálních bezpečnostních síl na svou stranu. Zjistili jsme, že struktura tohoto represivního nástroje Mubarakova režimu byla zachována a personální změny omezeny na minimum. Snahy o převzetí kontroly nad institucí jsme nevyozorovali, s výjimkou dosazení nových osob na post ministra a šéfa CBS. Jejich přímé ovládnutí prezidentem a napojení na něj ale další události neprokázaly. U Mursího převládala tendence vypěstovat si u ministerstva vnitra loajalitu smířlivostí a uděláním tlusté čáry za minulostí, ne jeho podmaněním. To se nepodařilo, afinitu mezi ním a ministerstvem jsme neobjevili. Jestli kdy Mursí zamýšlel CBS použít k vybalancování armády, nebyl úspěšný. Jisté rysy coup-proofingu jeho postoj k nim každopádně vykazuje, v rozporu s předvolebními sliby svého hnutí je neoslabil. Mursí neuspěl ani v případě Republikánské gardy. Velitel, kterého do jejího čela nominoval, mu věrnost odepřel a útvar se v červenci přidal k pučistům.

Manipulování s armádou se omezilo na obměnu velení, dále do její skladby Mursí nezasahoval, o segmentaci ani nemluvě. Z generála Sísího, jehož do funkce velitele jmenoval, se vyklubal osnovatel jeho svržení. Spolehnutí se na to, že nové velení vyjádří svůj vděk tím, že bude stát za režimem, se projevilo jako naivní.

Vyvažování Mursí nerealizoval. Jediné, k čemu se uchýlil, byly personální změny. Ty se dotkly jen špiček bezpečnostního aparátu a kýžený balanční efekt nepřinesly.

5.1.2 Materiální coup-proofing

Výdaje na armádu za Mursího stouply jen nepatrně, takže to za produkt coup-proofingu považovat nelze. Armáda přikládala největší váhu zachování současného stavu, tedy udržení svých hospodářských privilegií. A tady už coup-proofing pozorujeme naprosto zjevně. Mursímu byly aspirace na změnu tohoto systému cizí. Tolerance zvýhodnění armády se rovnala materiálnímu coup-proofingu. Vepsání vojenských výsad do ústavy už jím bylo zcela nepokrytě a tato rekognice se navíc netýkala jen armádní ekonomické enklávy. Vždyť co byla kodifikace exkluzivního statutu ozbrojených sil do ústavy státu jiného než podplácení ozbrojených sil?

Věnovali jsme si i eventualitě toho, že by se staronové regule mohly otřást ne na přímý Mursího příkaz, ale v důsledku pokusů o přivábení hospodářské konjunktury nazpět. Jako potenciálně toxické jsme vyhodnotili vyjednávání s Mezinárodním měnovým fondem a s ním spojené závazky v podobě strukturálních reforem a osekání veřejných výdajů. Pokud by měly nastat, staly by se antitezí coup-proofingu. Nelze vyloučit to, že v očích armády Mursí vytrvalým jednáním s MMF zčásti popřel to, co pro armádu na poli ústavním vykonal.

Závěrečná klasifikace ale nemůže než konstatovat, že Mursí si materiální coup-proofing osvojil velmi zdatně a krom koketování s půjčkou od MMF armádu svým počínáním v této oblasti od puče odrazil.

5.1.3 Legitimita režimu

Naším posledním parametrem byla legitimita nového Mursího režimu. Věnovali jsme se dvěma faktorům, jejichž vliv byl v tomto směru kruciólní.

Následující Feaverovo kritérium efektivity jsme se jako prvním zabývali Mursího výsledky v ekonomice. Data, statistiky a jejich porovnání v čase dosvědčily, že namísto vymanění se z hospodářské krize do ní Egypt zabředl ještě hlouběji. Mursí, vklíněn mezi přání jednotlivých skupin a aktérů, se z tohoto sevření rezolutním krokem do neznáma nevysmýkl. Za tuto bázeň zaplatil svou kredibilitou.

Za další měřítko legitimacy jsme vzali obsah a proces schvalování nové egyptské ústavy z prosince 2012. Ideální cesta k observaci toho, jestli bylo Mursího zřízení v souladu s Thompsonem "*odsouhlaseno politicky relevantními aktéry*." Vysvětlili jsme, že proceduru Mursí nezvládl a opozice ho oprávněně obviňovala z autoritářství. Rozbor ústavy prozradil, že v jejím hodnocení je třeba být střízlivější, než-li by se zdálo z reakcí Mursího odpůrců. Přesto byly některá její ustanovení z pohledu ne-islamistů sporná. Připočteme-li k tomu i její kontroverzní nenáboženské prvky (role prezidenta a armády), vyvstává nám obraz dokumentu, který pro opozici ze zjevných důvodů akceptovatelný nebyl. V napjaté atmosféře byla kamenem úrazu jeho personifikace. Za prezidenta si oponenti textu automaticky dosadili proklínaného Mursího. Prezidentovo nepředložené vyhlášení konstitučního dekretu a sveřepost při protlačování brzkého termínu referenda o nekonsensuální ústavě zbavily veliký počet lidí důvěry v to, že si ji nebude interpretovat dle libosti. Na Mursího štítu ulpěly kauzou ústava nesmazatelné skvrny.

Touto politikou Mursí podřal legitimitu svého režimu v očích neislamistů. Polarizací společnosti se zbavil možnosti, že by ho proti armádě podpořili i jiní, než skalní příznivci.

5.2 Důvody Mursího postupu

Shledali jsme, že Mursí široce aplikoval jen metodu materiálního coup-proofingu. V jeho repertoáru byla zastoupena i strategie personální politiky, limitovaná na nejvyšší patra bezpečnostního aparátu. To vybízí, abychom odpověděli na druhou z výzkumných otázek: Proč Mursí v oblasti coup-proofingu nepostupoval jinak?

5.2.1 Dvojsečnost coup-proofingu

Nebýt armády, miliony demonstrantů by Mursího z prezidentského paláce nevypudily. Mietzner říká, že pokud byla armáda dlouhodobě navázána na minulé zřízení, tak bude pro nastupující politiky obzvláště těžké uplatnit nad ní svou autoritu.⁵³² Ještě obtížnějším se to stává, když mezi bývalým režimem a armádou chybí konexe, na něž je společnost háklivá, což vystihuje i případ Egypta. Mietzner svůj postulát opírá o skutečnost, že nejen během revoluce, ale i dlouho před ní se armáda nezapojovala do

⁵³² MIETZNER, Marcus (2014) s. 437

Mubarakových represivních akcí.⁵³³ Tato odloučenost ji povýšila na jakousi „nadstátní“⁵³⁴ entitu, detašovanou od momentální politické garnitury. Albrecht a Bishara píší: „*Armáda neměla na přímé politické kontrole zájem, dokud si byla schopna udržet privilegovaný status v rámci existujícího režimu.*“⁵³⁵ Tento popis odpovídá chování „moderátora“ v Nordlingerově modelu. Jakmile se Mubarak ocitl v úzkých, tak se armáda chtěla vyvarovat tomu, že by v nemilost upadly i její výsady.⁵³⁶ Armádní intervence vyvolala reminiscence kemalismu, veřejnost aplaudovala armádě zachraňující Egyptany před despotou. Prizmatem Nordlingerova modelu se egyptské ozbrojené síly staly „strážcem“, bránícím charakter státnosti. Oba autoři říkají, že takto to začali vnímat i sami vojáci.⁵³⁷ Ať už byla starost o blaho země skutečná či ne, strážcovský étos zamaskoval přizemnost toho, co byla pro armádu primární - modelace prostředí ve prospěch jejích privilegií. Armáda byla tedy daleko více moderátorem než strážcem.

Sayigh v srpnu 2012 předvídá: „*V dlouhodobém horizontu budou demokraticky zvolení představitelé konfrontováni s „republikou důstojníků“, sítí rozprostírající se do všech úrovní státní správy a státem vlastněných sektorů ekonomiky.*“⁵³⁸ Mursí to dobře věděl a vykonal, co se dalo, aby tento střet nenastal. Realisticky naznal, že armádu pod svou kontrolu jen tak nezíská a aplikoval, nebo se pokusil aplikovat námi rozpoznané coup-proofingové strategie. Prevence před pučem musela předcházet jakékoliv snaze o civilní-kontrolu armády. Pro Mursího byl coup-proofing její adaptací armády. Musel si zajistit respektování režimu ze strany armády a toho nešlo docílit jinak, než ji nadále korumpovat, alespoň prozatím. Jinými slovy, Mursí usoudil, že egyptská armáda bude intervenovat, jestliže ohrozí její zájmy. Identifikoval jí jako „moderátora“. Pokud bychom se měli vyjádřit skrze Albrechtovu dichotomii, segregoval ji, jiná možnost ale v úvahu ani nepřipadala, jak bylo znázorněno.

Podle Beckovy analýzy byla egyptská transformace srážena sólovou hrou jednotlivých aktérů. Všimá si rozdílu oproti Tunisku, kde spolu islamisté a liberálně-sekulární

⁵³³ Ibidem s. 438

⁵³⁴ Výrazem „Nad státem“ tituluje Sayigh své pojednání o roli armády v Mursího Egyptě. viz: SAYIGH, Yezid. Above the State: The Officers' Republic in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace*. s. 15 [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/officers_republic1.pdf

⁵³⁵ ALBRECHT, Holger; BISHARA, Dina (2011) s. 18

⁵³⁶ MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed (2014) s. 81

⁵³⁷ ALBRECHT, Holger; BISHARA, Dina (2011) s. 19

⁵³⁸ SAYIGH, Yezid. (2012) s. 3

segment společnosti kooperovali. V Egyptu mezi nimi zatím vypukl „*kulturní boj*“.⁵³⁹ Rabdou má pravdu, když tvrdí, že absence jejich shody uzavřela průchod k podřízení armády.⁵⁴⁰ Pozice armády by se ztížila v tom okamžiku, kdy by musela čelit jednotné frontě požadující její submisi a demontáž systému privilegií. Kromě kapitulace a potupného podvolení by jí zbývala jediná varianta, a to eminentně riziková konfrontace s většinou národa. Testovat kohezi armády bojem proti vlastním lidem si ale nikdo z jejího velení nepřál.

Jenomže Mursího priority ležely jinde než v zcivilnění státních struktur a eliminaci zbytků Mubarakova režimu. Jist si loajalitou armády, s níž ústavními změnami stvrdil nepsaný kontrakt, nepokládal za nutné ohlížet se na názory ne-islamistů a dospět k nějaké formě kompromisu. Odhlasováním ústavy v prosinci 2012 Mursí rezignoval na dialog s opozicí. Od tohoto momentu už se spoléhal jen na své věrné a na armádu.⁵⁴¹ V koordinovaném postupu s revoluční mládeží, sekularisty, liberály a jinými skupinami Muslimští bratři neviděli smysl. Jejich vize se příliš rozcházely na to, aby hledali průniky a společnou platformu.⁵⁴² Younesova diagnóza je výmluvná, největší problém Egypta spatřoval v tom, že „...*nikdo není ochoten přijmout myšlenku, že vítězové a poražení mohou v demokracii spolupracovat (...) všichni hrají hru s nulovým součtem.*“⁵⁴³ Opozice navrch nařikala i na to, že karty této hry byly rozdány neregulárně.

Mursí svým neurvalým postupem zasel vítr a zanedlouho měl sklídit bouři. Tunelové vidění, jež ho dovedlo k ústavě, od něj separovalo ne-islamistickou veřejnost. Mursí proti sobě zburcoval dosud roztržštěnou opozici, jež se rázem stmelila pod jedním praporem.⁵⁴⁴ Sebejistě spoléhal na efektivitu coup-proofingu, umocněného ústavním úplatkem armádě. Zároveň se snažil vypěstovat spřízněné vazby s ministerstvem vnitra, aby do budoucna diverzifikoval své mocenské zdroje.

⁵³⁹BECK, Martin. The July 2013 Military Coup in Egypt: One normative clarification and some empirical issues. *Center for Mellemostudier. Syddansk Universitet*. S. 4 [online] 2013 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://static.sdu.dk/mediafiles//A/D/3/%7BAD3D4AD4-2CE1-4C46-90ED-81FDD82DF7B3%7DDB0913.pdf>

⁵⁴⁰RABOU, Ahmed, Abd. Democracy as Civilian Control In: BELAKHDAR et. col. (2014). s. 16

⁵⁴¹EL-HOUDAIBY, Ibrahim (2014) s. 24

⁵⁴²FADEL, Mohammad (2014) s. 18

⁵⁴³YOUNES, Ali. Both the Muslim Brotherhood and Egyptian Opposition Act as If They're Playing a Zero-Sum Game. *Foreign Policy In Focus* [online] 2012 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://fpif.org/both_the_muslim_brotherhood_and_egyptian_opposition_act_as_if_theyre_playing_a_zero-sum_game/

⁵⁴⁴SCHWAUB, Regine. De-constitutionalising the Egyptian Constitution. In: BELAKHDAR, Naoual et. col (2014). s. 187

Vidíme, že coup-proofing v Mursího politice zaujímal prominentní úlohu. „Osvobodil“ ho od kompromisů s opozicí. Když si Mursí armádu zafixoval jako „moderátora“, přepočítal se, protože Sísí, produkt coup-proofingu, s ironií dějinám vlastní, armádě naordinoval roli „vládce“. Tuto klasifikaci dokládá další vývoj. V lednu 2014 byla přijata nová ústava⁵⁴⁵ a v červnu téhož roku se Sísí stává egyptským prezidentem.⁵⁴⁶ Mursího kardinální omyl byl dvojitý. Rozešel se s opozicí a neanticipoval možnou změnu armádního paradigmatu. Sísí už se nespokojil jen s konzervací pozic v rámci systému, chtěl systém opanovat.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku je jednoduchá. Mursí nejednal jinak, protože věřil v účinnost coup-proofingu, který aplikoval. Coup-proofing měl postrádanou podporu veřejnosti kompenzovat.

Plyne z ní, že v Egyptě byla legitimita režimu klíčovým prvkem pro vykázní armády mimo sféru politiky. Znechucená nálada ne-islamistické veřejnosti vytvořila pro puč příhodné podhoubí. K pučistům se tak přidali i salafisté, kteří chtěli zužitkovat naskytnutou příležitost k okupaci politického prostoru dosud obsazeného Muslimským bratrstvem.⁵⁴⁷ Na příkladu Mursího spatřujeme, že civilní představitelé se ve snaze o větší nezávislost mohou lehce stát rukojmími coup-proofingu. Podobně se vyjadřuje Thompson: „Zranitelnost režimu se zvyšuje, když ztratí nebo ztrácí jinou než vojenskou podporu.“⁵⁴⁸ Thompson hovoří primárně o režimech spoléhajících se na sílu,⁵⁴⁹ což se od našeho případu liší. Mursí se chtěl před armádou hlavně uchránit a navrch se těšil i přízni islamistů. Zradila ho však představa, že vedlejším produktem coup-proofingu může být marginalizace opozice a upevnění politických pozic Muslimského bratrstva včetně jeho samotného.

⁵⁴⁵Egypt constitution approved by 98.1 percent. *Al Jazeera* [online] 24. 1. 2014 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/egypt-constitution-approved-981-percent-201411816326470532.html>

⁵⁴⁶KINGSLEY, Patrick. Abdel Fatah al-Sisi won 96.1% of vote in Egypt presidential election, say officials. *The Guardian* [online] 3. 6. 2014 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/03/abdel-fatah-al-sisi-presidential-election-vote-egypt>

⁵⁴⁷BEACH, Alastair. Egypt analysis: Post-Morsi chaos is the moment the Salafist Al-Nour Party has waited for. *The Independent* [online] 7. 7. 2013 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/egypt-analysis-postmorsi-chaos-is-the-moment-the-salafist-alnour-party-has-waited-for-8693849.html>

⁵⁴⁸ THOMPSON, William R (1975) s. 486

⁵⁴⁹ Ibidem s. 485

Kontribuce této práce pro obecný koncept coup-proofingu se nachází v konkrétní dokumentaci jeho limitů. Zároveň znovu otevírá otázku vazby mezi stupněm armádního vměšování do politiky, jeho proměnlivostí a používáním coup-proofingu ze strany politického režimu. Naznačuje tím i další možný směr bádání, kterým se lze ve výzkumu vojensko-civilních vztahů a obecného konceptu coup-proofingu vydat.

6 Závěr

Na pád egyptského prezidenta Mursího jsme nahlédli pomocí konceptu coup-proofingu. Vycházeli jsme z premisy, že prezident rozuměl roli armády v Egyptě a vyvinul úsilí k tomu, aby si zajistil její loajalitu.

Rozbor coup-proofingové literatury s důrazem na práci Jamese T. Quinlivanna nám umožnil sestavit vlastní koncept, reflektující egyptská specifika. Vymezili jsme celkem tři soubory coup-proofingových opatření, jejichž použití jsme se po deskripci sledovaného období u Mursího pokoušeli vysledovat. První ze souborů metod, zahrnující vyvažování a personální politiku, byl u Mursího nalezen ve formě personálních změn ve velení armády, v čele ministerstva vnitra a paramilitárních organizací Centrálních bezpečnostních složek a Republikánské gardy. Realizace vyvažování neproběhla.

Druhým z balíčků metod byl materiální coup-proofing, v němž Mursí prokázal nesporně větší aktivitu, když stávající armádní privilegia dovolil vepsat do nové ústavy. Tento coup-proofing byl jeho primárním instrumentem k udržení armády vně politiky. Upozorněno bylo i na možné podminování tohoto postupu skrze styky s Mezinárodním měnovým fondem.

Jako poslední jsme se zabírali legitimitou Mursího režimu jakožto přirozené bariéry proti vojenskému puči. Hospodářské výsledky Mursímu uškodily, ale mosty k dialogu s opozicí byly spáleny přijetím nové ústavy, které determinovalo pozdější Mursího konec.

Ukázali jsme, že materiální coup-proofing (včetně přiznání exkluzivního statutu) v kombinaci s personální politikou u ozbrojených složek patřil k Mursího základní politické výbavě, čímž jsme potvrdili naše předpoklady. Explikace důvodů Mursího postupu odhalila, že Mursí se snažil chybějící legitimitu substituovat aplikací coup-proofingových strategií.

Osvětlii jsme paradox, kdy Mursí tím, že z coup-proofingu učinil svou oporu, puč naopak přivolal. Současně byla ilustrována flexibilita armádních zájmů a iluze představy o samospasitelnosti coup-proofingu. Práce vyústila ve zdůraznění signifikance legitimacy režimu v relaci k dalšímu výzkumu coup-proofingu a vyjevila mantinely coup-proofingu ve smyslu prostředku.

Sísiho puč byl další hořkou pilulkou pro ty, které s Arabským jarem zachvátila vlna bezbřehého optimismu. Je mementem toho, jaké následky může mít špatný management vojensko-civilních vztahů.

7 Summary

We examined the fall of Egyptian president Morsi by using the concept of coup-proofing. It was based on the assumption, that president understood a specific role of military within the Egyptian state, therefore he tried to secure its loyly to his regime.

We started by reviewing relevant literature with an emphasis on the article of James T. Quinlivann. This revision enabled us to define our own concept of coup-proofing, formed according to Egypt's specifics. We defined three clusters of coup-proofing measures, which we attempted to follow in Mursi's moves. We also described the events of Morsi's presidency, before we applied our particular concept. The first cluster of methods, consisting of counter-balancing and personal politics, was partially found in the latter. Mursi changed the leadership of the military, replaced the minister of interior and chiefs of Central Security Forces and Republican Guard. Counter-balancing was not implemented by Mursi.

It was clearly shown, that Mursi was more active in the second cluster of methods – material coup-proofing. Not only that he was willing to sustain military privileges that had been already in place, he let them to become a part of the Constitution as well. This kind of coup-proofing was his primary tool of prevention from the military's political interventionism. In this regard, we also noted possible undermining impact of negotiations between Egypt and the International Monetary Fund on applied economic coup-proofing.

Lastly, we examined legitimacy of Morsi's regime as a natural barrier against the possibility of a military coup. We showed, that Morsi was harmed by bad economic results, nevertheless the bridges to opposition were burnt by the acceptance of the new Constitution. This act determined Morsi's fate.

We ascertained that the combination of material coup-proofing (including a recognition of an exclusive status of the Egyptian Armed Forces) and personal politics were an integral part of Morsi's political tools. This fact confirmed our premises. An explication

of reasons behind steps taken by Morsi revealed his effort to substitute the missing legitimacy with the application of coup-proofing strategies.

We shed light on a paradox in which Morsi by relying on coup-proofing too much basically evoked the opposite effect and invited the coup. At the same time, flexibility of the military's interests and an illusive idea of ultimate coup-proofing effectiveness were pointed out. Consequently, the thesis emphasized the significance of regime's legitimacy for future research in a field of coup-proofing and illustrated the limits of coup-proofing as a means.

Sisi's coup was another bitter pill for those who were smitten by optimism caused by the Arab Spring. It is a memento of consequences of a bad management of civil-military relations.

Zdroje

Primární zdroje

AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP Egypt Economic Outlook. [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/countries/north-africa/egypt/egypt-economic-outlook/>

AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP. Egypt's Government Commits to Creating 750,000 New Jobs under Auspices of State Committee Dedicated to Micro-Projects and Youth Employment. *African Development Bank Group* [online] 5. 12. 2012 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/news-and-events/article/egypts-government-commits-to-creating-750-000-new-jobs-under-auspices-of-state-committee-dedicated-to-micro-projects-and-youth-employment-10088/>

AMNESTY INTERNATIONAL. Agents of Repression: Egypt's Police and the Case for Reform. 56 s. [online] 2012 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/2012_-_09_-_agents_of_repression_english.pdf

CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Comparing Egypt's Constitutions. [online] [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/files/Comparing-Egypt-s-Constitutions.pdf>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Fact Book: Egypt* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

Comparing Egypt's 1971 constitution to today. *Al Jazeera* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/egypt/2012/12/2012129173710651270.html>

Constitution of The Arab Republic of Egypt 2014 [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.sis.gov.eg/Newvr/Dustor-en001.pdf>

Dr. Morsi's Electoral Program – General Features of Nahda (Renaissance) Project. *Ikhwan Web* [online] 2012 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=29932>

Egypt army statement in full. *Al Jazeera*. [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-17] Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/201371174917747751.html>

Egypt Exports: 1957-2015. *Trading Economics* [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/exports>

Egypt Unemployment Rate: 1993-2015. *Trading Economics* [online] [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/egypt/unemployment-rate>

EGYPT. *The New Constitution of the Arab Republic of Egypt*. 2012. Dostupné také z: http://www.constitutionnet.org/files/final_constitution_30_nov_2012_-english-_idea.pdf

EGYPTIAN FOOD OBSERVATORY. Food Monitoring and Evaluation System. Quaterly Bulletin. 2012, No. 9. s. 15 [online] [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ena/wfp253450.pdf>

Egyptian Military Budget. *MilitaryBudget.org* [online] 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://militarybudget.org/egypt/>

Egypt's army statement. *Al Jazeera* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/201373203740167797.html>

Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

English text of Morsi's Constitutional Declaration. *Ahram online* [online] 22. 11. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58947/Egypt/Politics-/English-text-of-Morsis-Constitutional-Declaration-.aspx>

English text of President Morsi's new Egypt Constitutional Declaration. *Al-Ahram*. [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/50248.aspx>

HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: Morsy Law Invites Military Trials of Civilians. [online] 2012 [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/12/10/egypt-morsy-law-invites-military-trials-civilians>

HUMAN RIGHTS WATCH. Egypt: New Constitution Mixed on Support of Rights. [online] 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2012/11/29/egypt-new-constitution-mixed-support-rights>

INDEX MUNDI. Tunisia Economy Profile 2014. [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: http://www.indexmundi.com/tunisia/economy_profile.html

MURSI, Muhammad. President Mohamed Morsi's Speech in Tahrir Square [online]. 2012 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30153>

Muslim Brotherhood“ In: *Encyclopedia Britannica* [online] [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/399387/Muslim-Brotherhood>

THE FREEDOM AND JUSTICE PARTY. Election Program The Freedom and Justice Party: Parliamentary Elections 2011 [online] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://kurzman.unc.edu/files/2011/06/FJP_2011_English.pdf

THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2013, Vol 113. 572 s.

THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2014, Vol 114. 503 s.

THE MILITARY BALANCE. *International Institute for Strategic Studies*. London. Routledge. 2012, Vol 112. 512 s.

THE WORLD BANK. Unemployment, youth total (% of total labor force ages 15-24) (modeled ILO estimate) [online] [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS>

THE WORLD BANK. Annual GDP Growth. [online] [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx?isshared=true>

Sekundární zdroje

- ABDELFATTAH, Yasmine M., et al. The demand for military spending in Egypt. *Defence and Peace Economics*, 2014, Vol. 25 No. 3, s. 231-245
- ABDELRAHMAN, Maha. In praise of organization: Egypt between activism and revolution. *Development and Change*, 2013, Vo. 44, No. 3, s. 569-585
- AKNUR, Müge. Civil-Military Relations During the AK Party Era: Major Developments and Challenges. *Insight Turkey*, 2013, Vol. 15, No. 4, s. 131-150
- AKNUR, Müge. The Muslim Brotherhood in Politics in Egypt: From Moderation to Authoritarianism?. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2013, No. 33, s. 1-25
- ALBRECHT, Holger. Does Coup-Proofing Work? Political–Military Relations in Authoritarian Regimes amid the Arab Uprisings. *Mediterranean Politics*, 2015, Vol. 20, No. 1, s. 36-54
- ALBRECHT, Holger; BISHARA, Dina. Back on horseback: the military and political transformation in Egypt. *Middle East Law and Governance*, 2011, Vol 3, No 1-2, s. 13-23.
- BACIK, Gokhan; SALUR, Sammas. Coup-Proofing in Turkey. *European Journal of Economic and Political Studies*, 2010, Vol. 3, No. 2, s. 163 – 188
- BACIK, Gokhan; SALUR, Sammas. Coup-Proofing in Turkey. *European Journal of Economic and Political Studies*, 2010, Vol. 3, No. 2, s. 163 – 188
- BAREŠ, Ladislav, Rudolf VESELÝ a Eduard GOMBÁR. *Dějiny Egypta*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 821 s. ISBN 978-80-7106-971-3.
- BATTERA, Federico. Perspectives for change in Tunisia, Egypt and Syria: the military factor and implications of previous authoritarian regimes. *Contemporary Arab Affairs*, 2014, Vol. 7.. No. 4, s. 544-564
- BAUSCH, Andrew W. Coup-proofing and Military Inefficiencies: An Experiment. *New York University*, 2014, 32 s.
- BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Coup risk, counterbalancing, and international conflict. *Security Studies*, 2005, Vol. 14, No. 1, s. 140-177.
- BELKIN, Aaron; SCHOFER, Evan. Toward a structural understanding of coup risk. *Journal of Conflict Resolution*, 2003, Vol 47, No 5, s. 594-620

- BROŽ, Ivan. 2007. Husajn kontra Chomejní: irácko-iránská válka 1980-1988. 1. vyd. Praha: Epoque. 339 s. ISBN 80-870-2712-4.
- COOK, Steven A. Ruling but not governing: the military and political development in Egypt, Algeria, and Turkey. *Baltimore: JHU Press*. 2007. 206 s.
- COOK, Steven A. The Struggle for Egypt: From Nasser to Tahrir Square. Cary, NC, USA: *Oxford University Press*, 2011. 433 s.
- COOPER, Mark N. The demilitarization of the Egyptian cabinet. *International Journal of Middle East Studies*, 1982, Vol, 14 No. 2, s. 203-225.
- DAVIS, John (ed.). The Arab Spring and Arab Thaw: Unfinished Revolutions and the Quest for Democracy. *Ashgate Publishing, Ltd.* 2013, 298 s.
- DE SMET, Brecht. Revolution and counter-revolution in Egypt. *Science & Society*, 2014, Vol. 78, No. 1, s. 11-40
- FADEL, Mohammad. What Killed Egyptian Democracy? *Boston Review*. Leden/Únor 2014. s. 10 – 15.
- FEAVER, Peter D. Civil-military relations 1. *Annual Review of Political Science*, 1999, 2.1: s. 211-241.
- FINER, Samuel E. The Man on Horseback-1974. *Armed Forces & Society*, 1974, Vol. 1., No. 1, s. 5-27.
- FRISCH, Hillel. The Egyptian Army and Egypt's 'Spring. *Journal of Strategic Studies*, 2013, Vol. 36, No. 2, s. 180-204
- GERBAUDO, Paolo. The roots of the coup. *Soundings: A journal of politics and culture*, 2013, Vol. 54 No. 1, s. 104-113
- HASHIM, Ahmed S. The Egyptian Military, Part One: From the Ottomans Through Sadat. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18 No. 3 s. 63-78
- HASHIM, Ahmed. The Egyptian military, part two: From Mubarak onward. *Middle East Policy*, 2011, Vol. 18, No. 4, s. 106-128.
- HUNTINGTON, Samuel P. *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. Harvard University Press, 1957, 457 s.
- JENKINS, J. Craig; KPOSOWA, Augustine J. Explaining military coups d'etat: black Africa, 1957-1984. *American Sociological Review*, 1990, s. 861-875.

- KAMRAVA, Mehran. Military Professionalization and Civil-Military Relations in the Middle East. *Political Science Quarterly*, 2000, Vol. 115, No. 1, s. 67-92
- KARAWAN, Ibrahim A. Politics and the Army in Egypt. *Survival*, 2011, Vol, 53 No 2, s. 43-50
- KHAJAWA, Noor-Ul-Ain. Post-Mubarak Egypt. *The Diplomatic Insight*. 2014, Vol. 7, No. 7, s. 10 – 12
- KŘÍŽ, Zdeněk, et al. *Civilní řízení a demokratická kontrola armády v České republice*. Masarykova univerzita v Brně, 2004, 136 s.
- LACROIX, Zoltan Barany Stéphane, et al. Comparing the Arab Revolts. *Journal of Democracy*, 2011, Vol. 22, No. 4, s. 28 – 39
- LANG, Anthony F. From revolutions to constitutions: the case of Egypt. *International Affairs*, 2013, Vol. 89 No. 2, s. 345-363
- LEIKEN, Robert S.; BROOKE, Steven. The moderate Muslim brotherhood. *Foreign Affairs*, 2007, Vol. 86, No. 2, s. 107-121
- LUTTERBECK, Derek. Arab Uprisings, Armed Forces, and Civil–Military Relations. *Armed Forces & Society*, 2013, Vol 39, No 1, s. 28-52
- LUTTWAK, Edward. *Coup d'etat: A practical handbook*. Harvard University Press, 1979, 209 s.
- MAKARA, Michael. Coup-proofing, military defection, and the Arab Spring. *Democracy and Security*, 2013, Vol. 9, No. 4. s. 334-359.
- MARR, Phebe (Ed.) Egypt at the crossroads domestic stability and regional role. *National Defense University Press*, Washington DC. 1999. 253 s.
- MERLINI, Cesare; ROY, Olivier (ed.). Arab society in revolt: the West's Mediterranean challenge. *Brookings Institution Press*, 2012, 268 s.
- MIETZNER, Marcus. Successful and failed democratic transitions from military rule in majority Muslim societies: the cases of Indonesia and Egypt. *Contemporary Politics*, 2014, Vol. 20, No. 4, s. 435-452
- MUCHA, Witold; KHALIFA, Ahmed. The Military in Egypt: Peacemaker with Expiration Date? *Air and Space Power Journal-Africa and Francophonie*, 2014, Vol. 6, No. 1, s. 68 – 88

- NEPSTAD, Sharon Erickson. Mutiny and nonviolence in the Arab Spring Exploring military defections and loyalty in Egypt, Bahrain, and Syria. *Journal of Peace Research*, 2013, Vol. 50, No.3, s. 337-349
- OSMAN, Tarek. Egypt on the Brink: from Nasser to Mubarak. *Yale University Press*, 2010. 304 s.
- PACIELLO, Maria Cristina. Delivering the Revolution? Post-uprising Socio-economics in Tunisia and Egypt. *The International Spectator*, 2013, Vol. 48 No. 4, s. 7-29
- PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. Coup-proofing and military effectiveness in interstate wars, 1967–99. *Conflict Management and Peace Science*, 2011, Vol. 28, No. 4, s. 331-350
- PILSTER, Ulrich; BÖHMELT, Tobias. Do Democracies Engage Less in Coup-Proofing? On the Relationship between Regime Type and Civil–Military Relations1. *Foreign Policy Analysis*, 2012, Vol. 8, No. 4, s. 355-372.
- POWELL, Jonathan M. Regime Vulnerability and the Diversionary Threat of Force. *Journal of Conflict Resolution*, 2014, Vol. 58, No. 1, s. 169-196.
- POWELL, Jonathan M.; THYNE, Clayton L. Global instances of coups from 1950 to 2010 A new dataset. *Journal of Peace Research*, 2011, Vol. 48 No. 2, s. 249-259.
- POWELL, Jonathan. Determinants of the Attempting and Outcome of Coups d'état. *Journal of Conflict Resolution*, 2012, Vol. 56, No. 6, s. 1017-1040.
- QUINLIVAN, James T. Coup-proofing: Its practice and consequences in the Middle East. *International Security*, 1999, Vol 24, No. 2, s. 131-165.
- QUTB, Sajjid. Milníky na cestě. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia), 295 s.
- REVKIN, Mara. Egypt's Constitution in Question. *Middle East Law and Governance*, 2013, Vol. 5, No. 3, s. 331-343.
- SARGQUIS, D. J. Democratization after the Arab Spring: The Case of Egypt's Political Transition. *Politics & Policy*. 2012. Vol 40, No 5, s. 871-903
- STEIN, Ewan. Revolution or coup? Egypt's fraught transition. *Survival*, 2012, Vol. 54, No. 4, s. 45-66

- TACHAU, Frank; HEPER, Metin. The state, politics, and the military in Turkey. *Comparative Politics*, 1983, Vol. 16, No. 1, s. 17-33
- THOMPSON, William R. Regime vulnerability and the military coup. *Comparative Politics*, 1975, Vol. 7, No. 4, s. 459-487
- TUDOROIU, Theodor. Assessing Middle Eastern trajectories: Egypt after Mubarak. *Contemporary Politics*, 2011, Vol. 17, No. 4, s. 373-391
- WELCH, Claude Emerson. Civilian control of the military: theory and cases from developing countries. *Albany: State University of New York Press*. 1976, 337 p. ISBN 08-739-5348-7.
- WICKHAM, C. R. The Muslim Brotherhood and democratic transition in Egypt. *Middle East Law and Governance*. 2011. Vol 3, No 1-2, s. 204 – 223
- ZUNES, Stephen. Bahrain's arrested revolution. *Arab Studies Quarterly*, 2013, Vol. 35, No. 2: s. 149-164.

Kvalifikační práce:

HLADOVÁ, Magdaléna. Muslimské bratrstvo v Egyptě: Ideologický vývoj, stávající postoje a perspektivy v kontextu tranzice po pádu Mubárokova režimu. Praha. 2012, 143 s. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce: Doc.PhDr Rudolf Kučera, CSc.

POWELL, Jonathan. *Coups and Conflict: The Paradox of Coup-Proofing* [online]. The University of Kentucky, Doctoral Thesis, 2012. 199 s. Dostupné z: http://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=polysci_etds

Internetové zdroje

\$2.5 bn lost income for Egyptian tourism since 2011. *Ahram Online* [online] 21. 2. 2013 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/65304/Business/Economy/-bn-lost-income-for-Egyptian-tourism-since-.aspx>

- ABDELLATIF, Reem. Islamists in Egypt Strengthen Their Grip. *The Wall Street Journal* [online] 7. 5. 2013 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323826804578468743317931744>
- ABOULENEIN, Ahmed. NSF calls for protests at Shura Council. *Daily News Egypt* [online] 22. 4. 2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/04/22/nsf-calls-for-protests-at-shura-council/>
- ABUL-MAGD, Z. The Egyptian military in politics and the economy: Recent history and current transition status. *CMI Insight*, 2013, No. 2. 5 s. Dostupné z: <http://www.cmi.no/publications/file/4935-the-egyptian-military-in-politics-and-the-economy.pdf>
- ADAM, Mohamad. Brute force: Inside the Central Security Forces. *Egypt Independent* [online] 11. 11. 2012 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/brute-force-inside-central-security-forces>
- After Mubarak. *The Economist* [online] 15. 7. 2010 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/16564196?zid=309>
- AL JAZEERA CENTRE FOR STUDIES. *Egypt in the transitional phase: Precautions and polarisation*. [online]. 2011 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://studies.aljazeera.net/ResourceGallery/media/Documents/2011/7/30/2011730121840516621Egypt%20in%20the%20transitional%20phase-Precautions%20and%20polarisation.pdf>
- AL SHARIF, Asma; SALEH, Yasmine. Special Report - The real force behind Egypt's 'revolution of the state'. *Reuters* [online] 10. 10. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2013/10/10/uk-egypt-interior-special-report-idUKBRE99908720131010>
- ALABASS, Bassem Abo. Egypt military budget allocations to reach LE31 bn in 2013/14: Source. *Ahram Online* [online] 29. 5. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/72493.aspx>
- AL-ALI, Zaid. The new Egyptian constitution: an initial assessment of its merits and flaws. *Open Democracy* [online] 2012 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/zaid-al-ali/new-egyptian-constitution-initial-assessment-of-its-merits-and-flaws>

ALBRECHT, Holger. Egypt's 2012 Constitution: Devil in the Details, Not in Religion. *United States Institute of Peace-Peace Brief* 139. 4 s. [online] 2013 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.usip.org/sites/default/files/resources/PB139.pdf>

ALI, Randa; MOURAD, Sara. Morsi's Sunday surprise met with broad support by Egypt political forces. *Ahram Online* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/140/50261/Egypt/First--days/Morsis-Sunday-surprise-met-with-broad-support-by-E.aspx>

AL-JABERI, Abulkasim. Out of sight, but not out of mind: Mohamed Mahmoud remembered. *Egypt Independent* [online] 19. 11. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/out-sight-not-out-mind-mohamed-mahmoud-remembered>

AL-YOUM, Al-Masry. Republican Guard prepare for Ettehadiya protests. *Egypt Independent* [online] 28. 6. 2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/republican-guard-prepare-ettehadiya-protests>

AMEL, Carina. Mursi's tax U-turn casts doubts over government's competence. *Al Arabiya News* [online] 11. 12. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/articles/2012/12/11/254450.html>

ASHOUR, Omar. Finishing the Job: Security Sector Reform After the Arab Spring. *Brookings* [online] 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/research/articles/2013/05/28-security-sector-reform-mena-ashour>

ASHOUR, Omar. From Bad Cop to Good Cop: The Challenge of Security Sector Reform in Egypt. *Brookings Institution*. 15 s. [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2012/11/19-security-sector-reform-ashour/omar-ashour-english.pdf>

AWAD, Marwa; SALEH, Yasmine. Egypt court throws election timetable up in the air. *Reuters* [online] 6. 3. 2013 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/03/06/us-egypt-elections-court-idUSBRE9250S320130306>

AZEEM, Zenobia. Brotherhood Demands Judicial Purge in Egypt. *Al-Monitor* [online] 21. 4. 2013 [cit. 2015-03-10] Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/04/muslim-brotherhood-judiciary-purge-egypt.html#>

AZEEM, Zenobia. Egypt's Gas Shortage Fuels June 30 Protests. *Al Monitor* [online] 27. 6. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/egypt-gas-shortage.html>

BAYOMI, Alaa. Egypt police reform moves at snail's pace. *Al Jazeera* [online] 5. 4. 2013 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/03/2013330121128416444.html>

BEACH, Alaistar. Egypt analysis: Post-Morsi chaos is the moment the Salafist Al-Nour Party has waited for. *The Independent* [online] 7. 7. 2013 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/egypt-analysis-postmorsi-chaos-is-the-moment-the-salafist-alnour-party-has-waited-for-8693849.html>

BECK, Martin. The July 2013 Military Coup in Egypt:: One normative clarification and some empirical issues. *Center for Mellemostudier. Syddansk Universitet* [online] 2013 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://static.sdu.dk/mediafiles//A/D/3/%7BAD3D4AD4-2CE1-4C46-90ED-81FDD82DF7B3%7DDB0913.pdf>

BELAKHDAR, Naoual; Ilka EICKHOF; Abia el KHAWAGA; Ola el KHAWAGA; Amal HAMADA; Cilja HARDER; Serena SANDRI(ed.) Arab Revolutions and Beyond: Change and Persistence. Proceedings of the International Conference Tunis, 12-13 November 2013. 275 s. [online] 2014 [cit. 2015-02-17] Dostupné z: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/international/vordererorient/publikation/WP_serie/WP11_Tunis_Conference_FINAL_web.pdf

Beleaguered Constituent Assembly votes on Egypt's draft constitution. *Ahram Online* [online] 29. 11. 2012 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/59447/Egypt/Politics-/Beleaguered-Constituent-Assembly-votes-on-Egypt-s-d.aspx>

BENOIST, Chloe. The Sketchy Articles of Egypt's Constitution. *Al-Akhbar* [online] 2. 12. 2012 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://english.al-akhbar.com/node/14200>

- BOGHANI, Priyanka; CUNNINGHAM, Erin. Egypt: Police strike ends, Islamist faction encourages citizens' arrest. *Global Post* [online] 12. 3. 2013 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/middle-east/egypt/130312/egypt-police-strike-ends-while-islamist-faction-encou>
- BRAHIM, Ekram. *Socialist Popular Alliance drops out of Egypt's Constituent Assembly* [online] 18. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/WriterArticles/NewsContentP/1/58044/Egypt/Socialist-Popular-Alliance-drops-out-of-Egypt-Const.aspx>
- BROWN, Nathan J. Egypt and Islamic Sharia: A Guide for the Perplexed. *Carnegie Endowment For International Peace*. [online] 2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2012/05/15/egypt-and-islamic-sharia-guide-for-perplexed#feel>
- BROWN, Nathan J.; STILT, Kristen. A Haphazard Constitutional Compromise. *Carnegie Endowment For International Peace*. [online] 2011 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2011/04/11/haphazard-constitutional-compromise>
- BRULLIARD, Karin. Despite unprecedented criticism, Egyptian military still a revered institution. *The Washington Post* [online] 7. 7. 2012 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/despite-unprecedented-criticism-egyptian-military-still-a-revered-institution/2012/07/07/gJQAFGu4TW_story.html
- BRUMBERG, Daniel; SALLAM, Hesham. The Politics of Security Sector Reform in Egypt. *US Institute of Peace*, 15 s. [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z: http://edoc.bibliothek.uni-halle.de/servlets/MCRFileNodeServlet/HALCoRe_derivate_00006289/USIP_SR318_0.pdf
- BRYAN, Adelaide. Egypt's Military Stands in the Way of Economic Reforms. *Muftah* [online] 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://muftah.org/egypts-military-stands-way-economic-reforms/#.VVKuPvntmkp>
- BUCHANAN, Kelly. Egypt's New Constitution: General Overview of Drafting History and Content. *Library of Congress*[online] 2013 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://blogs.loc.gov/law/2013/01/egypts-new-constitution-general-overview/>

CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. Comparing Egypt's Constitutions. [online] [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/files/Comparing-Egypt-s-Constitutions.pdf>

Clashes in Egypt in lead-up to anniversary. *Al Jazeera* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/01/2013124215920363101.html>

DE BRUIN, Erica. *Coup-Proofing for Dummies: The Benefits of Following the Maliki Playbook* [online]. Foreign Affairs. 2014, [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iraq/2014-07-27/coup-proofing-dummies>

DICKEY, Christopher. An Egyptian Coup in the Making. *The Daily Beast* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.thedailybeast.com/articles/2013/07/01/an-egyptian-coup-in-the-making.html>

DUNNE, Michelle. Egypt: Elections or Constitution First? *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2911 [cit. 2015-03-91]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2011/06/21/egypt-elections-or-constitution-first>

DUNNE, Michelle. Egyptian President Morsi's Counter Coup, Move Three. *Atlantic Council* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/egyptsource/egyptian-president-morsis-counter-coup-move-three>

Egypt authorities accuse Muslim Brotherhood of forming military wing. *The Telegraph* [online] 10. 2. 2014 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/10628009/Egypt-authorities-accuse-Muslim-Brotherhood-of-forming-military-wing.html>

Egypt budget deficit expected to widen to 200 bln pounds -agency. *Reuters* [online] 31. 12. 2012 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/12/31/egypt-deficit-idUSL5E8NV2U220121231>

Egypt constitution approved by 98.1 percent. *Al Jazeera* [online] 24. 1. 2014 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/egypt-constitution-approved-981-percent-201411816326470532.html>

Egypt crisis: Army ousts President Mohammed Morsi. *BBC News* [online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23173794>

Egypt Democracy Compass: Coverage Period: July 3 to July 31, 2013. *Freedom House* [online] 2013 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z:
<https://freedomhouse.org/sites/default/files/Egypt%20Democracy%20Compass%20-%20July%203%20to%20July%2031,%202013.pdf>

Egypt election body scraps voting dates. *Al Jazeera* [online] 7.3. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/03/2013372101110747.html>

Egypt Elections Roundup. *Australian Government: Refugee Review Tribunal*. [online] 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/pdfid/51f6213c4.pdf>

Egypt fury over Mohammed Mursi 'coup against legitimacy'. *BBC News*. [online] 23. 11. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20457058>

Egypt protests: army issues 48-hour ultimatum - as it happened. *The Guardian* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2013/jul/01/egypt-stanoff-millions-protest>

Egypt requests \$4.8 bn IMF loan during Morsi Lagarde meeting. *Ahram Online* [online] 22. 8. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z:
<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/50961/Business/Economy/Egypt-requests--bn-IMF-loan-during-Morsi-Lagarde-m.aspx>

Egypt sees 343.5 thousand university graduates 2011. *Ahram Online* [online] 18. 12. 2012 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:
<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/60800/Business/Economy/Egypt-sees--thousand-university-graduates-.aspx>

Egypt stalls on IMF terms, no deal seen: diplomats. TAYLOR, Paul a Tom PERRY. *Reuters* [online] 14. 4. 2013 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z:
<http://www.reuters.com/article/2013/04/14/us-egypt-imf-idUSBRE93D02P20130414>

Egypt's defense minister retires 70 army generals: report. *Al Arabiya News* [online] 2. 9. 2012 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z:
<http://english.alarabiya.net/articles/2012/09/02/235680.html>

Egypt's Muslim Brotherhood seek to infiltrate, control powerful army: report. *Al Arabiya News* [online] 6. 4. 2013 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z:

<http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2013/04/06/Egypt-newspapers-show-simmering-tension-between-army-and-the-Brotherhood.html>

Egyptian economy in freefall. *Daily News Egypt* [online] 3. 2. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/02/03/egyptian-economy-in-freefall/>

Egyptian economy is a time bomb. *Deutsche Welle* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egyptian-economy-is-a-time-bomb/a-16549994>

Egyptian churches withdraw from Constituent Assembly. *Egypt Independent* [online] 17. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/egyptian-churches-withdraw-constituent-assembly>

Egyptian judges back out of reform conference with Morsi. CBS News. [online] 15. 5. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/egyptian-judges-back-out-of-reform-conference-with-morsi/>

Egyptian police incited massacre at stadium, say angry footballers. *The Guardian* [online] 5. 2. 2012 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/feb/05/egypt-football-massacre-police-arab-spring>

Egyptian police strike, seek interior minister's ouster. *Reuters* [online] 13. 2. 2013 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2013/02/13/us-egypt-police-idUSBRE91C10M20130213>

Egyptian voters back new constitution in referendum. *BBC News* [online] 25. 12. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20842487>

Egypt's draft constitution approved by Islamist-dominated assembly. *The Guardian* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/nov/30/egypt-draft-constitution-islamist-assembly>

Egypt's Islamist parties win elections to parliament. *BBC* [online] 21. 1. 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-16665748>

Egypt's Mansour dissolves Shura Council. *Deutsche Welle* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egypts-mansour-dissolves-shura-council/a-16932500>

Egypt's military: Key facts. *CNN*. [online] 15. 2. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/02/14/egypt.military.facts/index.html>

Egypt's Morsi assumes wide powers. *Al Jazeera* [online] 23. 11. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121122161830842641.html>

Egypt's Morsi 'empowered' by army shake-up. *Al Jazeera* [online] 14. 8. 2012 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/201281313508681304.html>

Egypt's Morsi rejects army ultimatum on protests. *France 24* [online] 2. 7. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20130702-egypt-morsi-rejects-military-army-ultimatum-48-hour/>

Egypt's Morsi rescinds controversial decree. *Al Jazeera* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012128222449772577.html>

Egypt's Muslim Brotherhood declared 'terrorist group'. *BBC News* [online] 25. 12. 2013 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25515932>

Egypt's President Morsi hails constitution and urges dialogue. *BBC News* [online] 26. 12. 2012 [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20846014>

Egypt's President Morsi seeks compromise with judges. *Deutsche Welle* [online] 29. 4. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.dw.de/egypts-president-morsi-seeks-compromise-with-judges/a-16777867>

Egypt's Shura Council and constitution panel 'invalid'. *BBC News* [online] 2. 6. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22745568>

Egypt's Shura Council discusses controversial judiciary law. *Ahram Online* [online] 25. 5. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/72265/Egypt/Politics-/Egypts-Shura-Council-discusses-controversial-judic.aspx>

EL AMRANI, Issand. Mohamed Morsi's move raises new questions for Egypt. *The Guardian* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2012/aug/13/mohamed-morsis-new-questions-egypt?INTCMP=SRCH>

EL FEGIERY, Moataz. Crunch Time for Egypt's Civil-Military Relations. *FRIDE-Policy Brief*. [online] 2012 [cit. 2015-02-24] No. 134., 6 s. Dostupné z: <http://studies.aljazeera.net/ResourceGallery/media/Documents/2011/7/30/2011730121840516621Egypt%20in%20the%20transitional%20phase-Precautions%20and%20polarisation.pdf>

EL-DABH, Basil. El Baradei: constitution will go into the “dustbin of history”. *Daily News Egypt* [online] 30. 11. 2012 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2012/11/30/elbaradei-constitution-will-go-into-the-dustbin-of-history/>

EL-DEEB, Sarah. Morsi: Egyptian Constitution sets up a new republic. *The Washington Post* [online] 26. 12. 2012 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.washingtontimes.com/news/2012/dec/26/morsi-egyptian-constitution-sets-new-republic/?page=all>

EL-DINE, Chams Cherine. The Military and Egypt's Transformation Process: Preservation of the Military Reserve Domains. *German Institute for International and Security Affairs*. 8 s. [online] 2013 [cit. 2015-02-27] Dostupné z: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C06_ced.pdf

ELEIBA, Ahmed. Muslim Brotherhood and Egypt's military: On collision course? *Ahram Online* [online] 15. 3. 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/66934/Egypt/Politics-/Muslim-Brotherhood-and-Egypt's-military-On-collisio.aspx>

EL-HOUDAIBY, Ibrahim. Changing Alliances and Continuous Oppression: The Rule of Egypt's Security Sector. *Arab Reform Initiative: Debating Egypt* [online] 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.arab-reform.net/sites/default/files/Houdaiby_-_Egypt_Security_Sector_-_June_2014.pdf

FADEL FAHMY, Mohamed. Court disbands Egypt's constitutional group. CNN. [online] 11. 4. 2011 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/04/11/world/africa/egypt-constitution/index.html>

- FAHIM, Kareem. In Upheaval for Egypt, Morsi Forces Out Military Chiefs. *The New York Times* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/08/13/world/middleeast/egyptian-leader-ousts-military-chiefs.html?_r=0
- FAHMY, Khaled. What Does Morsi Not Understand About Police Reform? *Jadaliyya* [online] 2. 3. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/10426/what-does-morsi-not-understand-about-police-reform>
- FAM, Mariam; REED, Stanley. Egypt's Muslim Brotherhood Embraces Business. *Bloomberg* [online] 7. 7. 2011 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/bw/magazine/egypts-muslim-brotherhood-embraces-business-07072011.html>
- FARID, Sonia. Military trials back to haunt Egyptian civilians. *Al-Arabiya* [online] 2. 12. 2013 [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/perspective/analysis/2013/12/02/Military-trials-back-to-haunt-Egyptian-civilians.html>
- GERGES, Fawaz. Egypt coup: the military has not just ousted Morsi. It has ousted democracy. *The Guardian* [online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/jul/04/egypt-coup-military-morsi-democracy>
- GINSBURG, Tom. *The Real Winner in the Egyptian Constitution? The Military* [online] 6. 2. 2013 [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/tom-ginsburg/egypt-draft-constitution-military_b_2259798.html
- GJORVAD, Nicholas. The Evolution of Tamarod. *Daily News Egypt* [online] 12. 10. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/10/12/the-evolution-of-tamarod/>
- HAFEZ, Karim. Egypt's Morsi raises sales and income taxes, approves property taxes. *Ahram Online* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/News/60145.aspx>

- HAMMER, Joshua. Understanding Mohamed Morsi. *The New Republic* [online] 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.newrepublic.com/article/politics/magazine/110866/understanding-mohammad-morsi>
- HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's 'Military Inc' expands its control of the economy. *The Guardian* [online] 18. 3. 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/18/egypt-military-economy-power-elections>
- HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's Youthquake: At a Nerve Center of the Revolution. *The Time* [online] 2. 2. 2011 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2045558,00.html>
- HAWTHORNE, Amy. What's Happening with Suspended Military Aid for Egypt? Part I. *Atlantic Council* [online] 2014 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/egyptsource/what-s-happening-with-suspended-military-aid-for-egypt-part-i>
- HENDAWI, Hamza a Maggie MICHAELS. Isolated by allies, Morsi was defiant to the last. *The Times of Israel* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.timesofisrael.com/isolated-by-allies-morsi-was-defiant-to-the-last/>
- HENDAWI, Hamza; MICHAEL, Maggie. Mohammed Morsi's Final Days: Egypt's Former President Was Isolated But Defiant. *The Huffington Post* [online] 5. 7. 2013 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2013/07/05/mohammed-morsi-final-days_n_3550456.html
- HILL, Ewan. Background: SCAF's last-minute power grab. Al Jazeera. [online] 18. 6. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/egypt/2012/06/201261812449990250.html>
- HUSSEIN, Abdel-Rahman. Egypt's IMF loan deal postponed after Mohamed Morsi scraps tax increases. *The Guardian*[online] 11. 12 .2012 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/11/egypt-imf-loan-delay-morsi>
- CHOUDHRY, Sujit; STACEY, Richard. The 2012 Constitution of the Arab Republic of Egypt:: Assessing Horizontal Power Sharing Within a Semi-presidential Framework. *The Center for Constitutional Transitions at NYU Law*. 16 s. [online] 2013

[cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.constitutionnet.org/files/opinion-en-egypts-2012-constitution.pdf>

Interactive: Full Egypt election results. *Al Jazeera* [online] 1. 2. 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2012/01/20121248225832718.html>

JARABA, Mahmoud. The Egyptian Military's Economic Channels of Influence. *Middle East Institute* [online] 2014 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z:

<http://www.mei.edu/content/map/egyptian-military%E2%80%99s-informal-channels-influence>

JONES, Sophia. No Turning Back: Inside Egypt's Coup. *The Atlantic* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z:

<http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/07/no-turning-back-inside-egypts-coup/277535/>

Journalists, farmers syndicates withdraw from Egypt's Constituent Assembly. *Ahram Online* [online] 20. 11. 2012 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z:

<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58676/Egypt/Politics-/Journalists,-farmers-syndicates-withdraw-from-Egypt.aspx>

KHALIL, Ashraf. Morsi's Next Move: Egypt's President Got His Constitution, but Can He Fix the Economy? *Time* [online] 27. 12. 2012 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z:

<http://world.time.com/2012/12/27/morsis-next-move-egypts-president-got-his-constitution-but-can-he-fix-the-economy/>

KHAN, Taimur. IMF loan delay a major blow to Egypt's economy. *The National* [online] 13. 12. 2012 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z:

<http://www.thenational.ae/news/world/imf-loan-delay-a-major-blow-to-egypts-economy>

KINGSLEY, Patrick. Abdel Fatah al-Sisi won 96.1% of vote in Egypt presidential election, say officials. *The Guardian* [online] 3. 6. 2014 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2014/jun/03/abdel-fatah-al-sisi-presidential-election-vote-egypt>

KINGSLEY, Patrick. Egypt 'suffering worst economic crisis since 1930s'. *The Guardian* [online] 16. 5. 2013 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2013/may/16/egypt-worst-economic-crisis-1930s>

- KINGSLEY, Patrick. Egypt's Mohamed Morsi appoints hardline Islamist to govern Luxor. *The Guardian* [online] 17. 6. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/17/morsi-appoints-islamist-governor-luxor>
- KINGSLEY, Patrick. Egypt's Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition. *The Guardian* [online] 7. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/07/egypt-salafist-al-nour-party>
- KINGSLEY, Patrick. Who are the Muslim Brotherhood? *The Guardian* [online] 2. 4. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/02/who-are-the-muslim-brotherhood>
- KINNINMONT, Jane. "Bread, Dignity and Social Justice": The Political Economy of Egypt's Transition. *Chatham House Briefing Paper*. 20 s. [online] 2012 [cit. 2015-04-08] Dostupné z: http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Middle%20East/bp0412_kinninmont.pdf
- KIRKPATRICK, David D. Egyptians Say Military Discourages an Open Economy. *The New York Times* [online] 17. 2. 2011 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2011/02/18/world/middleeast/18military.html?_r=0
- KIRKPATRICK, David D. Hundreds Die as Egyptian Forces Attack Islamist Protesters. *The New York Times* [online] 14. 8. 2013 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2013/08/15/world/middleeast/egypt.html?_r=0
- KIRKPATRICK, David D. Libya Transferring \$2 Billion to Egypt's Bank. *The New York Times* [online] 24. 3. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2013/03/25/world/middleeast/libya-putting-2-billion-into-egypts-central-bank.html?_r=0
- LAUB, Zachary. Egypt's Muslim Brotherhood. *Council on Foreign Relations* [online]. 2014 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/egypt/egypts-muslim-brotherhood/p23991>
- LAVI, L. An Examination Of Egypt's Draft Constitution Part III: Presidential Powers, Status Of Military And Judiciary, Civil Freedoms. *Coptic Solidarity* [online] 2012 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.copticsolidarity.org/reports-resources/reports/1030-an-examination-of-egypt-s-draft-constitution-part-iii->

presidential-powers-status-of-military-and-judiciary-civil-freedoms#13b8afed4f481f5c__edn5

Liberal Wafd Party quits Egypt's constitution-drafting body. *Ahram Online* [online] 17. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z:

<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/0/58417/Egypt/0/Liberal-Wafd-Party-quits-Egypt-constitutiondrafti.aspx>

Live updates: Morsi ousted; head of constitutional court to take over Egypt presidency. *Ahram Online* [online] 3. 7. 2013 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z:

<http://english.ahram.org.eg/News/75594.aspx>

LYNCH, Sarah. Muslim Brotherhood top winner in Egyptian election. *USA Today* [online]. 12. 4. 2011 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z:

<http://usatoday30.usatoday.com/news/world/story/2011-12-04/israel-egypt-elections/51641978/1>

MANFREDA, Primoz. Egypt Army Leadership Reshuffled. *About News* [online] [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/od/egypt/a/Egypt-Army-Leadership-Reshuffled.htm>

MARSHALL, Shana. THE EGYPTIAN ARMED FORCES AND THE REMAKING OF AN ECONOMIC EMPIRE. *Carnegie Endowment For International Peace*. 28 s. [online] 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z:

http://carnegieendowment.org/files/egyptian_armed_forces.pdf

MCCRUMMEN, Stephanie;HAUSLOHNER, Abigail. Egypt's Morsi, looking to army for support, pushes charter that enshrines military's power. *The Washington Post* [online] 6. 12. 2012 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z:

http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/in-egypt-protests-turn-violent-as-political-crisis-intensifies/2012/12/06/b176f912-3f76-11e2-ae43-cf491b837f7b_story.html

MICHAEL, Maggie. *Egypt: Constitution changes pass in referendum. The Washington Post*. [online] 21. 3. 2011 [cit. 2015-02-24] Dostupné z:

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/03/20/AR2011032001465.html>

MONEIM, Dalia. Egypt: Is the military in cahoots with the Muslim Brotherhood? *Africa Review* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.africareview.com/News/Egypt-Is-the-military-in-cahoots-with-the-Muslim-Brotherhood/-/979180/1478294/-/13eymld/-/index.html>

Morsi talks for the first time about his detention. *Middle East Monitor* [online] 7. 12. 2014 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/news/africa/15699-morsi-talks-for-the-first-time-about-his-detention>

Morsi tells Egypt army to withdraw ultimatum. *Al Jazeera* [online] 2. 7. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/20137215593626253.html>

MORSY, Ahmed a Nathan J. BROWN. Egypt's al-Azhar Steps Forward. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2013 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2013/11/07/egypt-s-al-azhar-steps-forward>

MORSY, Ahmed. The Military Crowds Out Civilian Business in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace* [online] 2014 [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2014/06/24/military-crowds-out-civilian-business-in-egypt>

MOSSALLEM, Mohammed. THE ILLUSION DISPELLED: Egypt's Economic Crisis: Causes – Alternatives - Remedies. *Egyptian Initiative for Personal Rights*. 20 s. [online] 2013 [cit. 2015-04-22] Dostupné z: http://eipr.org/sites/default/files/pressreleases/pdf/egypts_economic_crisis_e.pdf

MOUSTAFA, Tamir. 2012. DRAFTING EGYPT'S CONSTITUTION: Can A New Legal Framework Revive A Flawed Transition? *CENTER ON DEMOCRACY, DEVELOPMENT OF LAW STANFORD UNIVERSITY*. [online] 2012 [cit. 2015-02-25], 11 s. Dostupné z: http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/Drafting_Egypt's_New_Constitution_English.pdf

MUTHUTHI, Charles; EL-DEMERY, Noha. Economic Quarterly Review. *African Development Bank's Country Office in Egypt*. Vol 1. 11 s. [online] 2012 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Egypt%20-%20Economic%20Quarterly%20Review%20Vol.1%20%28EGFO%29.pdf>

NARAWA, Wael. Was Morsi's Ouster a Coup or New Egyptian Revolution? *Al Monitor*[online] 4. 7. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/07/was-morsi-ouster-a-coup-or-new-egyptian-revolution.html#>

NELSON, Rebecca M.; SHARP, Jeremy M. Egypt and the IMF: Overview and Issues for Congress. *Congressional Research Service*. 15 s. [online] 2013 [cit. 2015-04-14] Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43053.pdf>

Profile: Egyptian presidential candidate Ahmed Shafiq. *Asharq al-Awsat* [online] 26. 5. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.aawsat.net/2012/05/article55241927/profile-egyptian-presidential-candidate-ahmed-shafiq>

Profile: Egypt's National Salvation Front. *BBC News* [online] 1. 12. 2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20667661>

Profile: Egypt's Tamarod protest movement. *BBC News* [online] 1. 7. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-23131953>

Profile: Mohamed Morsi. *Al Jazeera*. [online] 21. 7. 2013 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/07/20137314127329966.html>

Profile: Mohammed Hussein Tantawi. *BBC News* [online] 12. 8. 2012 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12441512>

RADWAN, Samir. On Revolt's Anniversary, Egypt Needs Economic Miracle. *Bloomberg* [online] 25. 1. 2013 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-01-24/on-revolt-s-anniversary-egypt-needs-economic-miracle>

RAHMAN-HUSSEIN, Abdal. Egypt defence chief Tantawi ousted in surprise shakeup. *The Guardian* [online] 13. 8. 2012 [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/aug/12/egyptian-defence-chief-ousted-shakeup>

RAHMAN-HUSSEIN, Abdel a Julian BORGES. *Muslim Brotherhood's Mohamed Morsi declared president of Egypt*. [online]. 24. 6. 2012 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/24/muslim-brotherhood-egypt-president-mohamed-morsi>

RAMADAN, Ayman. Republican Guard Commander's testimony in Ithadeya proves Morsi guilty, lawyer. *The Cairo Post* [online] 5. 2. 2014 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.thecairopost.com/news/84990/news/republican-guard-commanders-testimony-in-ithadeya-proves-morsi-guilty-lawyer>

RASHWAN HUSSEIN, Nada. Morsi's coup against SCAF: The hows and the whys. *Ahram Online* [online] 14. 8. 2012 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/140/50324/Egypt/First--days/Morsis-coup-against-SCAF-The-hows-and-the-whys.aspx>

Revolutionary youth group leader quits Constituent Assembly. *Ahram Online* [online] 18. 11. 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/58501/Egypt/Politics-/Revolutionary-youth-group-leader-quits-Constituent.aspx>

SALAMA, Vivian. Egypt To President Morsi: No Dictators Allowed. *Newsweek* [online] 3. 12. 2012 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.newsweek.com/egypt-president-morsi-no-dictators-allowed-63551>

SALEH, Heba. Morsi Scraps Egyptian Tax Increases. *Financial Times* [online] 12. 12. 2012 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/979e7bce-429f-11e2-a3d2-00144feabdc0.html#axzz3YzMEbml3>

SALEH, Hebba. Egypt's legal reforms caught between judges and ruling Islamists. *Financial Times*. [online] 4. 6. 2013 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.ft.com/cms/s/0/1e9cc414-cc61-11e2-bb22-00144feab7de.html#axzz3X2aCIfOH>

SALEH, Yasmine. Islamist joy as Morsy elected Egypt president. *Reuters* [online] 24. 6. 2012 [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/06/24/us-egypt-election-idUSBRE85G01U20120624>

SALLAM, Hasham. Morsi Past the Point of No Return. *Jadaliyya* [online] 8. 12. 2012 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/8881/morsi-past-the-point-of-no-return>

SALMAN, Daniel. Onstitution of The Arab Republic of Egypt 2014. *Undergraduate Economic Association* [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupné z: <http://www.sis.gov.eg/Newvr/Dustor-en001.pdf>

- SAYIGH, Yezid. MISSED OPPORTUNITY: The Politics of Police Reform in Egypt and Tunisia. *Carnegie Endowment*. 38 s. [online] 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/missed_opportunity.pdf
- SAYIGH, Yezid. Above the State: The Officers' Republic in Egypt. *Carnegie Endowment For International Peace*. 31 s. [online] 2012 [cit. 2015-03-24] Dostupné z: http://carnegieendowment.org/files/officers_republic1.pdf
- SHALABY, Ethar. Ten new ministers take oath in Cabinet reshuffle. *Daily News Egypt* [online] 6. 1. 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.dailynewsegypt.com/2013/01/06/ten-new-ministers-take-oath-in-cabinet-reshuffle/>
- SHAROUF, Omar. Ballots versus Bullets: The Crisis of Civil-Military Relations in Egypt. *Al Jazeera Center for Studies*. 7 s. [online] 2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/research/files/articles/2013/09/03-civil-military-relations-egypt-ashour/ashour_egypt_civil-military-relations_al-jazeera-center-for-studies.pdf
- SHARP, Jeremy M. Egypt: Background and U.S. Relations. *Congressional Research Service*. 31 s. [online] 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf>
- SHENKER, Jack; GABBATT, Adam. Hosni Mubarak detained over corruption allegations. *The Guardian* [online] 13. 4. 2011 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/13/hosni-mubarak-detained-corruption-allegations>
- SILVERMAN, Daniel, The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria, and Libya. [online]. APSA 2012 Annual Meeting Paper, 2012. 53. s. Dostupné z: <http://aihr-resourcescenter.org/administrator/upload/documents/SSRN-id2108802.pdf>
- SMITH, Ben. Coup In Egypt. *House of Commons Library*. 6 s. [online] 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: www.parliament.uk/briefing-papers/SN06680.pdf
- STACK, Megan K. a Noha EL-HENNAWY. The blinders have come off in Egypt. *Los Angeles Times* [online] 16. 2. 2007 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2007/feb/16/world/fg-brotherhood16/2>

STACHER, Joshua. Morsi's Guns: The Officers Backing Egypt's President. *Foreign Affairs* [online] 2013 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/egypt/2013-02-04/morsis-guns>

TADROS, Sherine. Egypt military's economic empire. *Al Jazeera* [online] 15. 2. 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/2012215195912519142.html>

Tens of Thousands Protest In Egypt. *Al Jazeera*. [online] 18. 11. 2011 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/2011111881959573228.html>

The History of the Muslim Brotherhood. *Nine Bedford Row*. 154 s. [online] 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://9bri.com/wp-content/uploads/2015/04/Report-on-the-History-of-the-Muslim-Brotherhood1.pdf>

TRAGER, Eric, Katie KIRALY, Cooper KLOSE a Eliout CALHOUT. 2012. Who's Who in Egypt's Muslim Brotherhood. *The Washington Institute*. 41 s. [online] 2012 [cit. 2015-02-27]. 41s. Dostupné z: <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/WhosWhoInMB.pdf>

TUTTLE, Robert;EL-TABLAZY, Tarek. Egypt to Get \$3 Billion More From Qatar Amid IMF Loan Bid. *Bloomberg* [online] 10. 4. 2013 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-04-10/egypt-to-get-another-3-billion-from-qatar-as-imf-talks-drag-1->

Unemployment rate rises to 13 percent. *Egypt Independent* [online] 16. 2. 2013 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/unemployment-rate-rises-13-percent>

WALT, Vivienne. Women's Rights at Odds in Egypt's Constitution Wars. *Time* [online] 9. 12. 2012 [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://world.time.com/2012/12/09/womens-rights-at-odds-in-egypts-constitution-wars/>

WERR, Patrick. S&P Cuts Egypt rating on political strife. *Reuters* [online] 24. 12. 2012 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/12/24/us-egypt-downgrade-idUSBRE8BN0DR20121224>

WIGHT, John. The Role of the IMF In Morsi's Downfall. *The Huffington Post* [online] 9. 7. 2013 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.co.uk/john-wight/mohammed-morsi-imf_b_3560144.html

YOUNES, Ali. Both the Muslim Brotherhood and Egyptian Opposition Act as If They're Playing a Zero-Sum Game. *Foreign Policy In Focus* [online] 2012 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://fpif.org/both_the_muslim_brotherhood_and_egyptian_opposition_act_as_if_theyre_playing_a_zero-sum_game/

ZAKARIA, Tabassum. No clear successor to Assad's "coup-proof" rule in Syria. *Reuters* [online] 27. 12. 2012 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/02/27/us-usa-syria-assad-idUSTRE81Q11320120227>